

REVITALIZACE KLASICISTNÍHO STATKU V ŠONOVĚ U BROUMOVA

diplomní projekt: Revitalizace klasicistního statku v Šonově u Broumova
předdiplomní projekt: Klasicistní statky na Broumovsku
FA ČVUT, ZS 2023 - LS 2024
Atelier obnovy architektonického dědictví, Ústav památkové péče
vedoucí práce: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girsá
oponent práce: Ing. arch. Karel Kuča
vypracovala: Bc. Kateřina Štrofová

OBSAH

I. ANALYTICKÁ ČÁST

1	Úvod
3	Broumovsko
4	Vývoj osídlení na Broumovsku
6	Město Broumov
8	Statek broumovského typu
12	Historické fotografie zástavby na Broumovsku
14	Historické plány statků
18	Události na Broumovsku po roce 1945
22	Šonov
26	Církevní památky v Šonově
30	Historie obce a Šonov v 1. polovině 20. století
34	Historické fotografie ze Šonova
36	Soupis obyvatel a situační plánek vesnice
37	Lidová vyprávění a pověsti ze Šonova
38	Šonov v současnosti
40	Územní plán obce
42	Podmínky pro výstavbu RD dle Úp a CHKO Broumovsko
44	Současné fotografie statků v Šonově
46	Události roku 1945/46 v Šonově
48	Šonov na starých mapách
50	Bývalý Kahlerův statek
56	Statek na ortofotomapách
58	Současná podoba statku
60	Fotografie z rekonstrukce
62	Současné fotografie statku
70	Zaměření objektů
72	Popis místností
74	Zaměření objektů - hlavní obytný dům
78	Zaměření objektů - výměnek
82	Referenční objekty

II. NÁVRHOVÁ ČÁST

88	Technická zpráva
99	Výkresová část
131	Architektonický detail
133	Vizualizace
151	Závěr
156	Zdroje

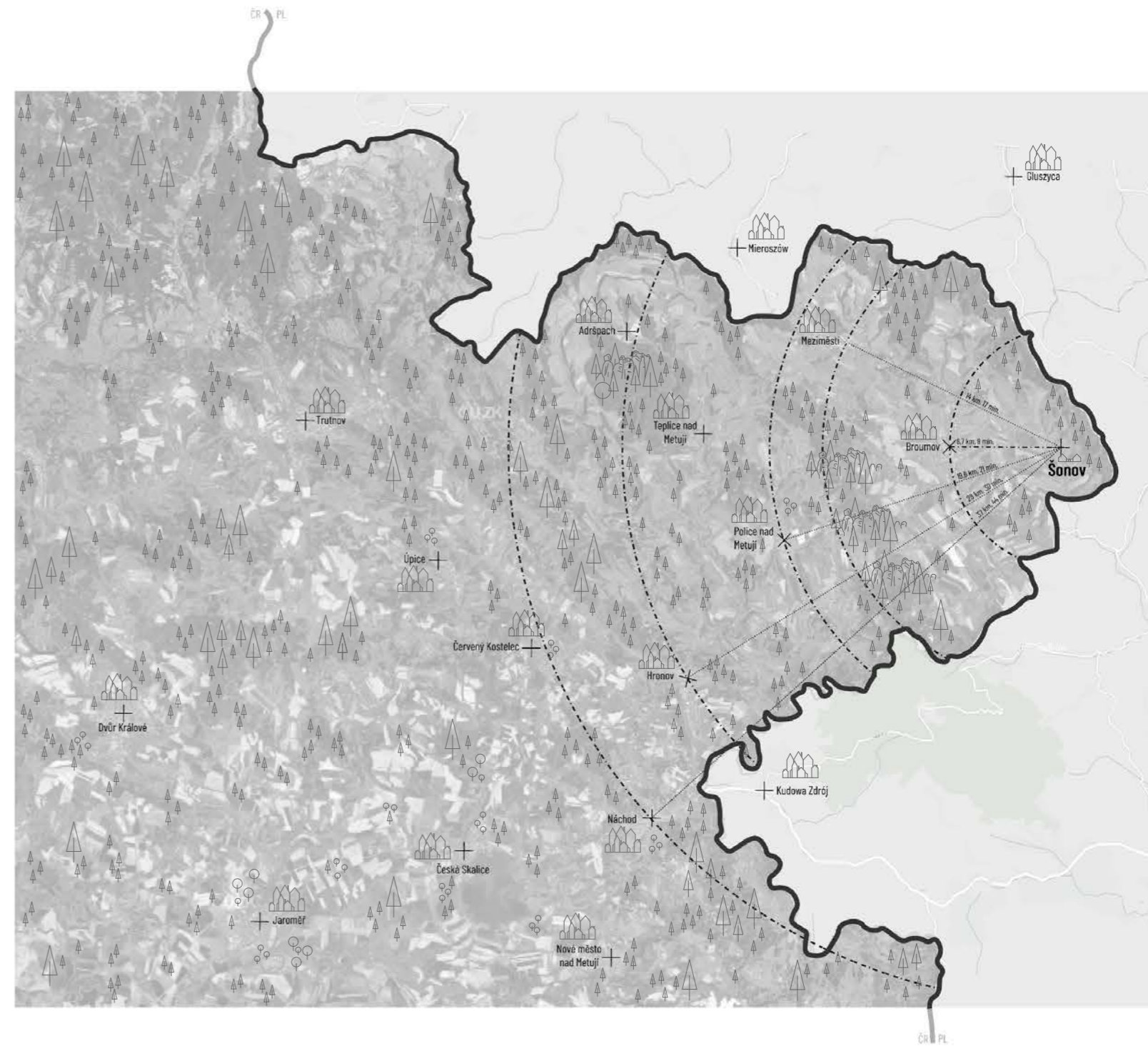
Úvod

Předdiplomní projekt se společně s diplomním projektem zabývá architekturou statků na Broumovsku a územím jako takovým. Pocházím z Červeného Kostelce, z města ležícího jen nedaleko tohoto kraje s krásnou přírodou a architekturou. Už jako malá jsem si všímala toho, jak je architektura na Broumovsku odlišná od té, kterou jsem vidala každý den v okolí mého bydliště. Stačilo přejet pár kilometrů na sever a ocitla jsem se v úplně jiném prostředí. V krajině skalních věží, tajemných pískovcových měst a nekonečně dlouhých vesnic s navzájem si podobnými statky. Mnoho statků bylo a stále je prázdných nebo ve špatném stavu, to mě také motivovalo se tématu věnovat.

K pochopení současné situace v regionu jsem se rozhodla nejprve poznat jeho historii a to od úplného počátku osídlování až k jeho současnosti. Kraj byl už ve 13. století kolonizován německými osadníky a spojitost s německou historií má dodnes. Za druhé světové války se totiž území ocitlo v Sudetech. Dříve to byl velmi bohatý kraj, kde se dařilo zemědělství a s nástupem průmyslové revoluce i textilní výrobě. Bohužel vlivem událostí při vzniku Československa bylo německé obyvatelstvo odsunuto, což zahájilo úpadek celého regionu.

Cílem mého předdiplomního projektu je poukázat na historické a architektonické kvality regionu. Seznámit se s objektem statku v obci Šonov, poznat jeho historii, osudy původních obyvatel, současnost a provést celé zaměření objektu.

Na předdiplomní část navazuje diplomní projekt, který navrhuje revitalizace statku čp. 112 a 113. Mým cílem bylo vytvořit harmonické propojení moderní architektury se stávajícími objekty, takové, které bude podtrhovat starší zástavbu a bude odpovídat současným nárokům.

Broumovsko

Broumovský výběžek, oblast ve východních Čechách, v Královéhradeckém kraji, okrese Náchod. Území s více než osmisetletou historií, ze tří stran obklopené polskou hranicí. Celé území je velmi bohaté svým architektonickým a kulturním dědictvím. Je to malebná krajina s ostrůvky divoké přírody, se skalními městy, církevními památkami v čele s klášterem v Broumově a v Polici nad Metují a také s barokními kostely od bratří Dietzenhoferů. Z tradiční lidové architektury se nám do dnešní doby dochovaly v okolí Police vesnice s roubenými chalupami. A v Broumovské kotlině tzv. klasicistní broumovské statky.

Osídlování Broumovska má počátek ve 13. století, v období vrcholné středověké kolonizace, zde především díky vlivu Broumovského kláštera. Staleté osídlení a hospodaření v krajině dalo vzniknout ekologicky a esteticky jedinečné oblasti v rámci celé naší země. Je to kraj kontrastů, někde je úrodný, jinde divoký, hluboký a nepřístupný. Mozaika lesů a zemědělských ploch je doplněna menšími sídly a lánovými vesnicemi, po krajině rozestými sakrálními stavbami, remízky, liniemi vzrostlých alejí vinoucími se podél cest. Je protkaná sítí potoků a bystřin, skalních skupin a tajuplnými pískovcovými skalními městy. Představuje útočiště pro mnoho živočišných druhů, své místo si zde našly velmi vzácné a ohrožené druhy rostlin.

Vývoj osídlení na Broumovsku

„Na výšinách hvězdeckého pohoří měli dle pověsti stanout první osídlenci shlížející na území u svých nohou. Spatřili prý vodní plochu, na ní labuť a na nebi večernici. Vypráví se, že padli na kolena při pohledu na tento obraz klidu a míru. Zde zůstaňme.“ (2)

Ve 13. století získali Broumovsko, od krále Přemysla Otakara II, benediktýni z Břevnova. Ti založili klášter v Polici nad Metují a Broumovský klášter. Na vhodných místech v zalesněné Policko-broumovské kotlině lokátoři zakládali podél vodních toků lánové vesnice, které často podél potoků stoupají vzhůru až na úpatí kopců a lesů. Policko bylo kolonizováno Čechy a Broumovsko osídlenci z německých Horních Frank a z Durynska. Kolonistům lokátoři vyměřili pozemky, rozdělili lesní půdu, vyměřili katastry obcí, sami se stali držitelé svobodných statků a vykonávali určité soudní pravomoci – tzv. fojty. Plužiny vsí byly rozděleny na široké lány, díky nimž byla stavení postavena daleko od sebe. Osídlenci z Německa na Broumovsko přinesli nový typ hospodářské architektury, známé jako francký dvorcový statek.

Podle pověsti mají vesnice na Broumovsku zajímavý původ i pojmenování. „Když prý německý císař Fridrich vedl válku s Holandskem, zajal při jedné vítězné bitvě tři tisíce mužů, řadových vojáků i důstojníků. Protože ale pro ně neměl žádné uplatnění, dal jim na jejich žádost svolení vyhledat si volné pozemky a založit osady. Šest z nich, samí důstojníci, přišli se svými sluhy na lesem zarostlou výšinu na Broumovsku, zvanou Schlesischer Vogelzug neboli Slezské ptačí tažení. Název vznikl proto, že tudy ze Slezska do Čech táhli ptáci. Všichni osadníci se usadili v okolí vyvýšeniny a postupně zakládali vesnice, jež pojmenovávali podle svých vlastních jmen. U zrodu Martínovic a Božanova (Barzdorf) tak údajně stál Martin Barzing, o vznik Hynčic (Heinzendorf) a Heřmánovic (Hermsdorf) se postaral Hermann Hinzky. Ruprechtice (Ruppersdorf) a Jetřichov (Dittersbach) prý založil jakýsi Ruprt Ditsch, zatímco Verněřovice (Wernersdorf) a Březovou (Birkigt) Werner Bilk. Zakladatelem vsí Hejtmánovic (Hauptmannsdorf) a Křinic (Weckersdorf) byl jejich hejtman (německy Hauptmann) Wekany, jehož křestní jméno neznáme. Velká Ves (Krossdorf, nebo také Grossdorf) vznikla později zásluhou praporečníka Krosse, ten byl zraněn do oka a nejdřív se léčil u Martina Barzinga v Martínovicích. Ves založil teprve poté pro svého syna a zetě v místech, kde se už v té době nacházel ovčín s přívěskem Na Malé mokřině.“ (7)

Broumovskou kotlinou protéká na jejím dně řeka Stěna a právě ona byla hlavní osou osídlování. Vlévá se do ní několik potoků, souběžně s nimi vznikly nové cesty a okolo nich lánové vsi. Na vyšších místech nad potoky se stavěly větší dvorcové statky a na ně navazovaly dlouhé lány polí. Později byla osídlována úrodnější niva podél potoků, ale jednalo se o nevýhodnou polohu, hlavně při povodních. Podél toků se usazovali především menší rolníci a řemeslníci, kteří si stavěli roubené domky.

Nejstarším kresleným vyobrazením krajiny, vesnic a života v 17. století je soubor ilustrací v Broumovském urbáři z roku 1676, kde jsou nakresleny všechny vesnice a velkostatky Broumovského panství. Kresby zachycují architekturu, ploty, náhony, rybníky, cesty, orbu, pastvu a život lidí. Statky se skládaly ze tří až čtyř budov obdélníkového půdorysu, které byly v rozích spojené do čtverce, uvnitř se nacházel prostorný dvůr a do celého dvorce se vjíždělo průjezdem, nebo byl uzavřen branou. Uspořádání tvořilo ochranu před nebezpečnou zvěří i zloději. Dvorce se skládaly z hlavní obytné budovy, vejmínku a dle potřeby byla na pozemku: stodola, chlév, maštal, ovčín, kolna nebo sýpka. Stavení byla od sebe vzdálena cca 100 m, dle šířek lánů.

Stavělo se z místních zdrojů. Celé území Broumovska bylo před kolonizací pokryté hustým lesem, ten museli osídlenci nejdříve vykácet a půdu obdělávat. Pro stavbu nových obydlí tedy využívali hlavně dřevo. To nám dokládá i zmíněný urbář, který roubené domy zachycuje. Významnější stavby jsou zobrazeny v přízemí zděné, nebo roubené, avšak roubení bylo zakryté, až patro mělo přiznané roubení či hrázdění. Menší obydlí chalupníků byla jednopatrová a roubená, někdy bylo roubení také skryté. Obydlí byla zaklopena doškovou nebo šindelovou střechou.

Kresba roubených chalup v Šonově, J.V. Scheybal (4)

Zakrývání roubení bylo prováděno omazáním hlínou. Jen ojediněle byly domy stavěny z kamene. Architekturu hrázděných staveb si přinesli osídlenci z německého Durynska.

Poslední hrázděná stavba na Broumovsku byla zbořena v roce 1938. Jednalo se o jednu z nejzajímavějších a nejstarších dochovaných staveb Broumovska.

Kresba statku Widmut J.V. Scheybal, (4)

Kresba statku Widmut (19)

Farský statek Widmut z 16. století se nacházel v Božanově a stál v blízkosti kostela. Přízemí bylo roubené, vpředu směrem do návsi byla obytná část, na ni byla připojena stáj a komora. Obydleno bylo horní hrázděné patro s pavlačí.

Do současnosti se dochoval o něco mladší objekt z poloviny 17. století. Jedná se tak o poslední hrázděnou stavbu na Broumovsku. Dům nám svým stářím a konstrukcí ukazuje, jak vypadala stavení před výstavbou zděných domů. Jde o Umlaufův statek v Adršpachu. Dům je vystavěn na

kamenné podezdívce, přízemí je roubené, patro hrázděné s velmi vysokou a strmou sedlovou střechou. Na štítu si můžeme povšimnout nápisu: „*Erbaut dieses Haus / Wenn Gott es will / da muss ich raus.*“ Anno Domini 1670 (Zbudoval jsem tento dům, když Bůh řekne, budu jej muset opustit. Léta Páně 1670).

Statek v Adršpachu (22)

Kvůli častým ničivým požárům, které sužovaly vesnice a města, vydala Marie Terezie nová protipožární opatření – vysazování listnatých stromů mezi domy, zřizování vodních nádrží, výstavba zvonicek, kde bylo možné požár ohlašovat. V roce 1785 vydal Josef II. patent, který nařízení shrnoval a doplňoval. Domy se musely stavět s minimálním odstupem 1 sáhu od sebe, kamna a ohniště nesměla stát u dřevěných stěn nebo stát na dřevěných podlahách. Dřevěné komíny byly zakázány úplně. Vyvrcholením byl poté zákaz výstavby nových dřevěných domů, ten byl avšak porušován. K výstavbě zděných domů přispěl později vydaný dekret, který umožnil poddaným na svém pozemku vyrábět cihly pro své stavební účely i k dalšímu prodeji.

Na Broumovsku v polovině 19. století přispěl k rozvoji stavitelství ekonomický rozkvět města Broumova a s tím i celého Broumovska. Většina dřevěných budov byla nahrazována zděnými. Vzniká zde specifická architektura broumovských statků a to pod vlivem klasicistní přestavby města Broumova.

Město Broumov

Rozkvět celého regionu je úzce spjat s rozvojem města Broumov. Krátce k jeho historii:

Město vzniklo v roce 1255 na návrší poblíž dřevěného hradu, postaveného k ochraně zemské stezky. Hrad byl okolo roku 1300 vypálen a poté z něho byl vybudován benediktinský klášter. Už od dob založení městečka zde měli významné postavení soukeníci, těm král Přemysl Otakar II. udělil roku 1275 privilegium na výrobu a prodej sukna. Městečko prosperovalo díky soukenictví a obchodu na zemské stezce vedoucí do Kladska. Po hustiských válkách byl klášter poničen. Byl však brzy obnoven a benediktýni do Broumova na dvě století přesunuli břevnovské opatství. Veškerý rozvoj regionu byl řízen řádem benediktýnů. Ti řídili osídlování a rozvoj hospodářství pod heslem „Ora et labora!“ v překladu „Modli se a pracuj“. Hlavním řemeslem zde bylo soukenictví a výroba plátna.

Město bylo založeno plánovitě na výhodném ostrohu, na místě kde byl už dříve hrad. Na nejbezpečnější poloze, v nejvyšším bodě ostrohu byl založen onen klášter. Ve středu ostrohu vzniklo místo pro pravidelné náměstí. Uliční síť z náměstí vycházela k branám. K Dolní bráně, od které vedla cesta směrem na Kladsko a k Horní bráně, která vedla na Polici. Základní kostru uvnitř hradeb doplnily kolmé ulice. Vzniklý prostor mezi ulicemi byl poté rozparcelován na úzké parcely pro měšťanské domy.

Historický pohled na klášter v Broumově (21)

Historický pohled na klášter v Broumově (21)

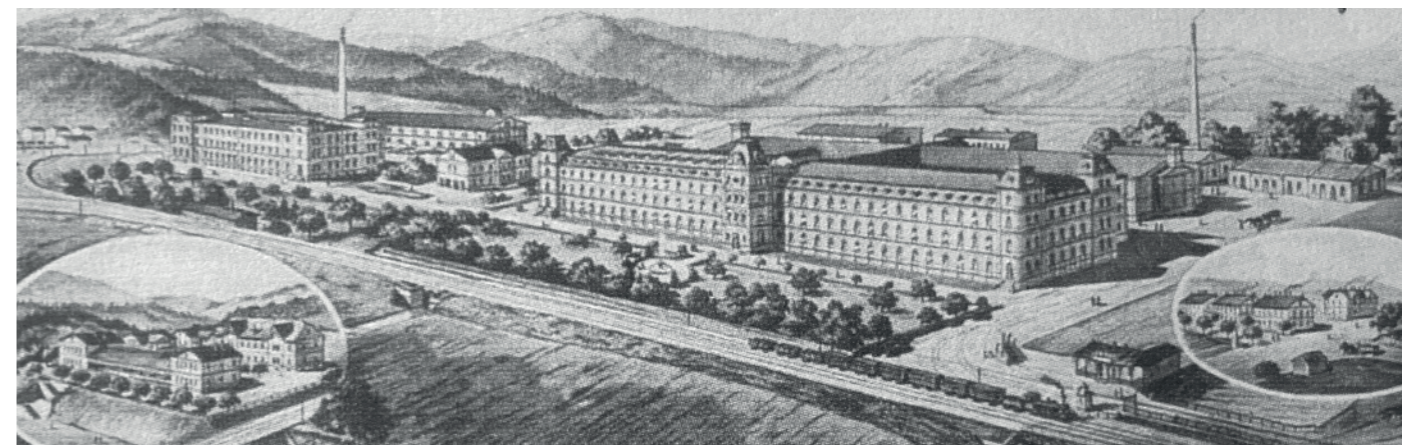
Historický pohled na náměstí v Broumově (21)

Prosperitu si Broumov získal díky výrobě sukna. Soukeníci byli sdruženi v soukenickém cechu. Sukno bylo vyváženo do celých Čech, ale i za hranice do Kladska a Ruska. Největší rozmach města a panství nastal během 16. století a poté po třicetileté válce v období baroka. V 16. století byl Broumov významným exportním městem. Třicetiletá válka způsobila velké škody, avšak klášter se povedlo brzy obnovit a pozvednout celé Broumovsko. Řád zvyšoval robotní povinnosti, měl svou podnikatelskou činnost a organizoval plátenickou produkci několika set domácích tkalců. Tímto dosáhli benediktýni velmi dobrého hospodářského postavení a mohli si dovolit nákladnou obnovu kláštera, výstavbu kostelů a nákup uměleckých děl.

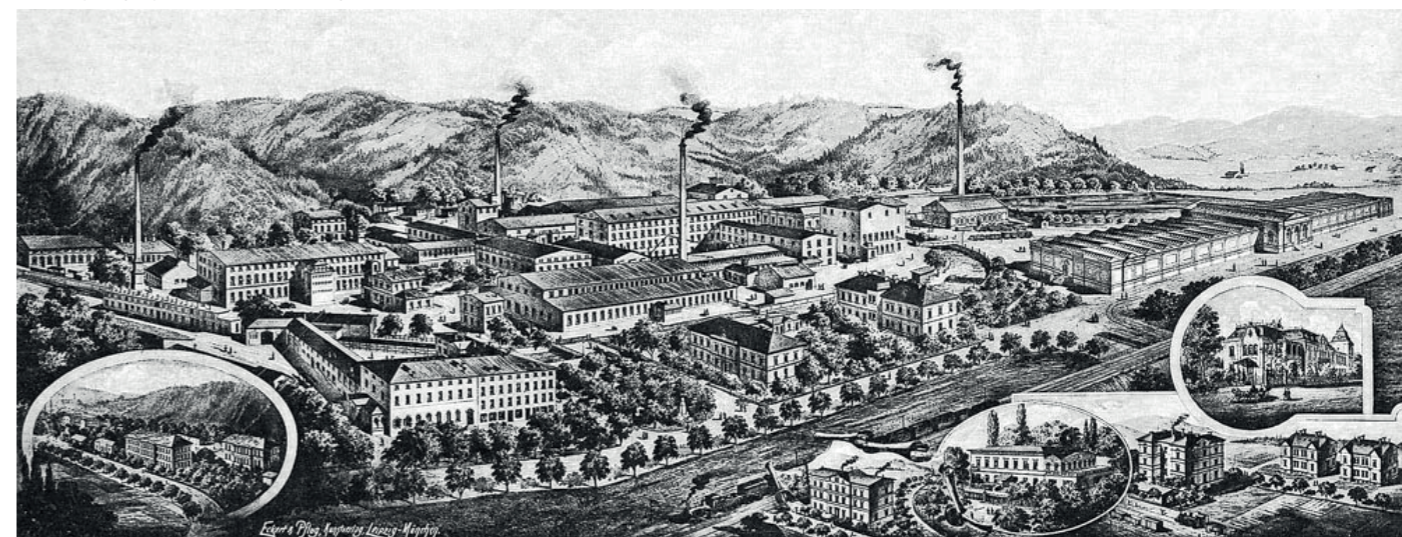
Italský stavitel Martin Allio z Löwenthalu navrhl koncepci urbanismu. Kryštof a Kilián Ignác Dietzenhoferové potom vedli další obnovy staveb a novostavby chrámů, klášterních budov, gymnázia, lékáren atd. Slezské války těžce poškodily soukenickou výrobu. V roce 1744 z původních 252 soukenických mistrů pracovala pouze desetina. Klášter se snažil výrobu obnovit, proto založil vlastní soukenickou manufakturu v roce 1747. Ta byla bohužel během sedmileté války (1756-1763) uzavřena. Broumovsko bylo až do r. 1763 ohrožováno pruskými vpády. Válečné události byly také příčinou velkého požáru města v r. 1757. Klášter se v 70. a 80. letech 18. století věnoval jen zemědělské výrobě a přestal řídit rozptýlenou soukenickou manufakturu. Organizace domácího tkalcovství se ihned ujali drobní podnikatelé na vesnicích, kteří dokázali využít prosperity spojené se zakázkami pro armádu v období napoleonských válek.

Před polovinou 19. stol. začalo domácí tkalcovství a odbyt produkce soukeníků upadat. Byly zrušeny feudální poměry a uvolnila se pracovní síla ze zemědělství. To připravilo půdu pro vznik průmyslové výroby. Právě osvobození selského stavu a příznivé podmínky pro zemědělskou výrobu v době napoleonských válek, po r. 1848, podpořily přeměnu venkova. Vesnice na Broumovsku dostaly novou podobu ve slohově si navzájem podobné zástavbě. Movití statkáři se snažili napodobit městskou architekturu bohatě zdobených měšťanských domů a demonstrovali tak svou velikost jmění. Změnily se pracovní poměry. Z vesnic lidé docházeli za práci

do továren. Postupně se od malovýroby sukna upouštělo, textilní výroba se rozvíjela dále, ale stále více se zpracovávala bavlna. Na přelomu 19. a 20. století bylo na Broumovsku několik velkých textilních firem celostátního významu. Z okresu zemědělského se stával průmyslový okres. Hlavním odvětvím byl textilní průmysl, na druhém místě kovoprůmysl, dále měl zastoupení dřevozpracující průmysl a těžba sklářského písku. 20 - 30% produkce okresu připadalo na zemědělství. V roce 1856 postavil podnikatel Benedikt Schroll, mechanickou tkalcovnu v Broumově-Olivětině jednalo se o první mechanickou tkalcovnu v Čechách. Tento rok je také počátek průmyslové výroby textilu v Broumově. Následovaly další továrny, např. barvírny, bělírny, továrny k potisku textilu. Vedle textilního průmyslu se dařilo i jiným továrnám. Ve Velké Vsi byla založena továrna na kyvadlové hodiny, strojírenské firmy, které vyráběly hospodářské stroje, pračky, ruční mandly, slévárny kovů, které vyráběly zvony pro všechny okolní vesnice. V Broumově vznikla výrobní kružítka a rýsovacích potřeb. Ve městě byly i tři tiskárny, které tiskly noviny, knihy a časopisy. V okolí Meziměstí a Broumova se těžily cihlářské hlíny, vznikly výrobní cihel a střešních krytin. Dostatek stavebního materiálu

Historické pohledy na přádelku Benedikta Schrolla, nyní VEBA (35)

Statek broumovského typu

Výstavba klasicistních zděných statků tzv. broumovského typu začala po roce 1850, částečně v důsledku přestavby města Broumova. Probíhala poměrně rychle a během několika desetiletí kompletně proměnila vzhled vesnic v celém okolí. Vesnice na Broumovsku jsou provázány společnou charakteristikou plánovitého středověkého uspořádání ve formě lánových vesnic. Dále zde můžeme i dnes ojediněle objevit stopy původních roubených chalup. Hlavní charakteristická hodnota je již zmíněná zděná přestavba, která si stále zachovává své charakteristické rysy.

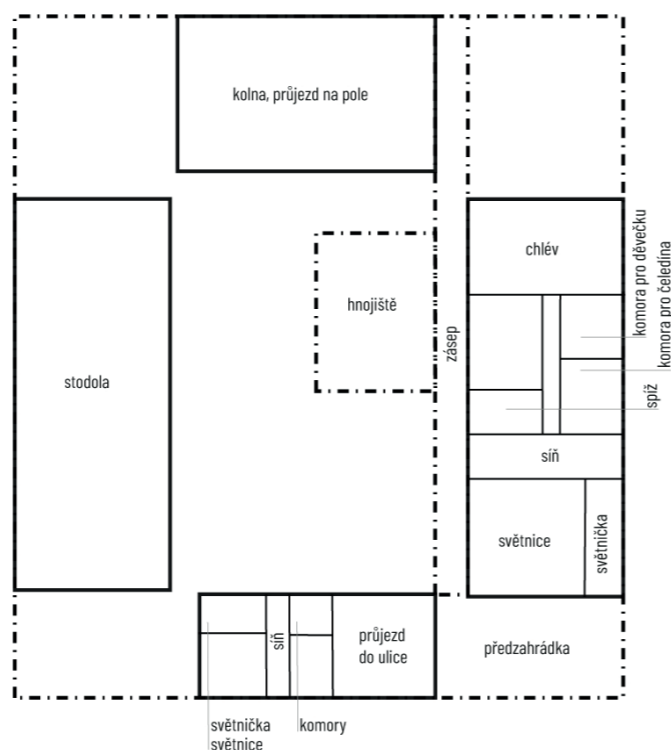
K urbanisticky nejvhodnějším vesnicím na Broumovsku patří Heřmánkovice, Šonov, Božanov, Martínkovice, Ruprechtice a Otovice. V těchto vesnicích se dochovala dodnes velmi dobře čitelná sídelní struktura. Jediným plošně památkově chráněným sídlem je obec Křínice, prohlášená roku 1995 vesnickou památkovou rezervací.

Venkovské usedlosti se skoro nelišily od tradičních roubených a hrázděných domů s propracovanými trojúhelníkovými lomenicemi. Nové usedlosti zůstávaly nízké a široké, nově měly krásně zdobené fasády. Dvorcové statky byly stavěny ze zdiva a kamene a měly tři až čtyřstranné uspořádání. Uskupení objektů zahrnovalo obytný dům směřující štítem k ulici, vedle byly stáje nebo chlévy. Proti obytnému domu byla postavena stodola, kolmo na obytný dům se nacházel výměnek směřující k ulici. Zadní část dvora uzavírala kolna s průjezdem na pole. V některých případech se na statku nacházela i sýpka, ale bylo to spíše výjimečné. Obilí bylo často skladováno na půdě obytného domu nebo výměnku. Sklepy se nacházely nejčastěji přímo pod domy, někdy i mimo půdorys domu. Vstup do dvora byl buď průjezdní výměnkem, nebo skrz samostatně stojící zdobenou bránu, někdy stála vedle i malá branka. Pokud stál statek na hraně vyvýšené terasy, byl postaven na pískovcové podezdívce zvyrazňující siluetu.

Broumovský statek na vysoké podezdívce (16)

12, 1, 6, 13, 19, 20

Fasády budov byly zdobeny kombinací prvků saské renesance (např. portály s lavičkami v ostění) a tyto prvky se prolínaly s tvary klasicizujícího baroka, empíru a neorenesance. Prvky byly přejímány z měšťanských domů v Broumově. Na konci 19. století se přidávaly prvky z novorenesance, novorománského a novogotického slohu k romantickému klasicismu. Spojitost tvarů, jako jsou kladí, arkády, pilastry, zubořezy, empírová termální okna a štukové vázy, se v té době rozvolňovaly a rozkládaly. Přiklon k novým slohům se projevoval například na pilastrech, které měly zpočátku barokní plochý charakter, poté se staly silnějšími pod vlivem empíru a s příchodem neorenesance bylo přidáno jejich kanelování.

Všimnout si můžeme, že výzdoba fasád nerozlišuje mezi obytnými a hospodářskými budovami, zdobené jsou všechny objekty. Výzdoba se zaměřuje zejména na štíty. Přízemí je rozčleněno do 4-3 okenních os. Štíty jsou zdobeny římsami, slepými arkádami, pilastry s hlavicemi a lizénami. Členění fasád je dále obohaceno dalšími štukovými detaily. Většinou se na štítech vyskytují 4 pilastry, mezi které jsou vsazena tři okna. Vše ohraničuje výrazné kladí, nad ním jsou umístěna dvě půdní okna a na vrcholu štítu se nachází půlkulaté okno. Pokud se jedná o štít orientovaný k ulici, jsou pod oknem pamětní desky založení statku, kamenné reliéfy svatých a výklenkové sochy světců.

Broumovský statek, Zdoňov č.p. 72 (31)

Chalupa v broumovském stylu se zdobeným štítem, Rytyně v Podkrkonoší

Broumovský statek (16)

Broumovský statek v Křínicích (16)

Hlavní vstup do obytné části domu se nachází směrem do dvora. Vstupní portál má v pískovcovém klenáku vytesanou dataci vystavění usedlosti a monogram majitele + číslo popisné. Některé statky mají vchody v obloukových výklencích, které jsou zapuštěné v půdorysu stavby. Po stranách se nachází niky s kamennými okrouhlými sedátky (tzv. Schnecken) ve špaletách, které jsou vytesané také do pískovce, jako celé vstupní portály. Vstupní portál s kamennými sedátky je zvláštní architektonický prvek odvozený ze saské renesanční architektury a je zastoupen např. na zděných lidových stavbách v Duryňsku.

Detail vstupního portálu na statku v Maršově nad Metují (34)

Detail vstupního portálu se šneky, Velký Dřevíč (13)

Kameny, ze kterých jsou domovní šneci vytesáni, jsou nahoře zploštělé, aby se na nich dobře sedělo. Jako opěradlo slouží výklenek, který je za sedátkem. Na šnecích nejčastěji vyseďávali hospodáři a hospodyně po práci. Společně s přáteli, sousedy a kolemjdoucími si zde vyprávěli a sdělovali nové zprávy. Když kámen vlivem dlouhého sezení zteplal, stal se pohodlným.

Zajímavostí je u některých statků zaintegrovaná psí bouda. Ta je zapuštěna a vytesána přímo do podezdívky obytných domů poblíž vchodu. Čelní deska psí boudy je vytesána z bloku pískovce, který je krásně zdobený, jako by to byl štít od domu. Bohatost průčelí psího minidomečku plně souvisí s výstavností a bohatostí statku. Čím je statek zdobenější, tím hezčí psí bouda je.

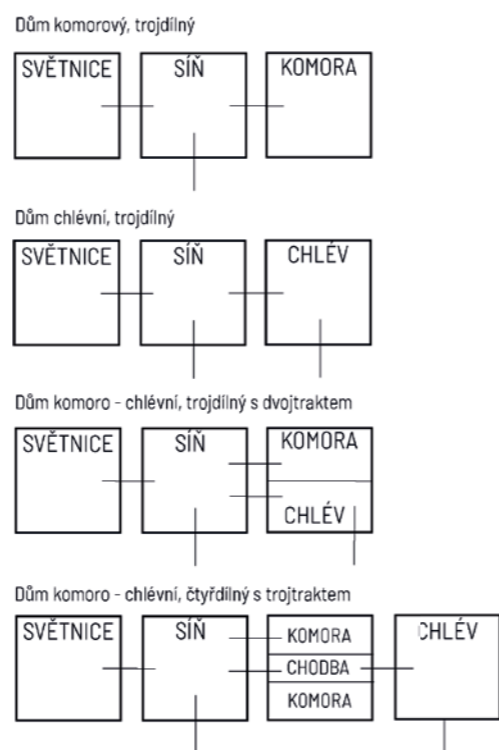

Příklady psích bud (13)

Omitky staveb bývaly původně světlé, bílé až okrové, později byly využívány syté barvy žluté, šedozelelé, modré. Někde nalezneme i načervenalou barvu fasád, která byla vytvořena z místní hlíny s železitou příměsí. Střešní krytinou byly

původně slaměné došky, na významnějších stavbách šindele. Na přelomu 19. a 20. století byly nahrazovány pálenými drážkovanými taškami nebo eternitovými šablonami.

Dispozice hlavních obytných domů se vyznačují využitím smíšené, tedy komoro-chlévní dispozice. Dům komorový se skládal ze světnice, síně a komory. Dům chlévní potom ze světnice, síně a chlévu. Spojením komoro-chlévního domu vzniká složení: světnice, síň a poté v dvojtraktu vedle sebe ležící komora a chlév. Tato tradiční třídlínná dispozice byla u broumovských statků doplňována čtvrtým dílem, kde se nacházel samostatně chlév, stáj či průjezd do dvora. Chlév se tedy vyčlenil z dvojtraktu komora-chlév (kdy komora zabrala půlku šířky objektu a chlév také). Nyní je chlév samostatný přes celou šířku objektu. Komor mohlo vzniknout více a byly řešeny trojtraktově. Ležely po podélných stranách objektu a mezi ně byla vložena chodba, která spojovala obytnou část s chlévem pro krávy. Podél chodby mohl být někdy ještě další chlév, pokud byl například oddělený od maštale.

Výměnky byly nejčastěji čtyřdlínné, ve sledu světnice, síň a v dvoutraktu dvě komory, poté průjezd či stodola, nebo menší trojdlínné bez průjezdu.

V přední části domu se nacházela vedle vstupní síně světnice s o něco menší světničkou, přístupnou ze světnice. Ze vstupní síně se vstupovalo po schodech do podkroví. Ještě v přízemí, v síni, hned vedle schodiště byla na straně ke světnici umístěna kuchyně, tedy otevřená pec s topeništěm. Byla

klenutá, dymníkového typu. Vařilo se na otevřeném ohni, také se odtud obsluhovala kamna ve světnici a chlebová pec. Kuchyně a schodiště byly vystavěny v systému, který se v klasicistních domech na Broumovsku vytvořil už před první polovinou 19. století, tedy ještě s komínovým tělesem, jehož dymníkové ústí vynáší pomocí dvou klenebních pasů kamenný sloup. Plocha kuchyně/pece už nebyla volně otevřená do komínového tělesa, ale byla zakryta klenbou s vývodem do komínu, který fungoval tahovým způsobem.

Samotné schodiště se stalo výrazným reprezentativním motivem, umocněným pozicí hned proti vstupu do objektu. Někde bylo dokonce řešeno tak, že byl nástup na schody v osově kompozici trojitě arkády.

Ze síně byla přístupná ještě místnost s označením Brotgewolbe neboli spížirna, kde bylo možné ukládat zásoby. Ze síně poté vedla chodba, odkud byly po obou stranách přístupné komory. Počet komor se odvíjel od velikosti statku. Komory sloužily např. k bydlení služebnictva. Chodba vedla do hospodářské části, kde se nacházel chlév nebo konírna. Stáje byly stejně tak jako vstupní síň klenuté a podepřené kamennými sloupy. Toto řešení bylo inspirováno mázhausy v měšťanských domech. V podkroví se nacházela ještě jedna menší místnost tzv. Bornstubchen. Obytná kapacita domu byla někdy zvětšena o podkrovní prostor, který se nacházel ve vikýři nad vstupními dveřmi. Střecha byla nejčastěji nesena hambálkovým krovem se stojatou stolicí.

Budova výměnku byla určena jako dům pro staré sedláky, kde žili, když předali statek dětem. Při převodu usedlosti museli nástupci u notáře ve smlouvě stvrdit, že výměnkáři dostanou každý rok určité množství žita, pšenice, brambor, denně 2l mléka, týdně máslo, vejce. Výměnek se stavěl okapovou stranou do ulice, byl menší, přibližně o velikosti chalup. Někdy byl součástí výměnku i vlastní chlév nebo sýpka. Byt byl postaven k ulici, od které se do objektu vstupovalo, pro lepší obslužnost objektu šlo vstoupit i ze dvora. Vstupovalo se do síně, která plnila funkci komunikační chodby. Z ní se vstupovalo do světnice o něco menší než v obytném domě. Na tu navazovala světnička. Na druhé straně od světnice se z chodby vcházelo do komory. Buď se nacházely dvě vedle sebe, nebo pouze jedna a druhá místnost sloužila jako kolna či vlastní menší chlév. Často byl výměněk průjezdní směrem do ulice. Jinde k vjezdu sloužila zdobná brána a někdy i menší branka pro pěší. Prostor mezi ulicí a výměnkem často sloužil jako sad. Lidé zde pěstovali se třeshně, švestky, hrušně, jabloně, ořešáky.

Stodola obsahovala mlat, velké statky měly často mlaty dva, menší jen jeden. Ve stodolách se ukládalo obilí podle druhů, to se vymlátilo a vyčistilo na obilných mlýncích. Dříve se obilí mlátilo celou zimu. S průmyslovou revolucí došlo k vylepšení a mlátilo se už přímo na polích v polních mlátičkách, které obilí už přímo vyčistily a rovnou na poli se obilí i pytlovalo.

Kolny sloužily jako přístřešek pro vozy, zemědělské stroje a nářadí, ukládal se zde jetel. Někde se po stranách kolen nacházely i menší chlévy pro prasata.

Napříč zděnými objekty do současnosti přetrvaly také prvky z tesané kamene: vstupní portály s údaji o staviteli a roce výstavby, portály uvnitř objektů, různé niky, žlaby ve chlévech, ústí pecí, dlažby, sloupy a schodiště. Kamenických detailů se využívalo také na fasádách - na hlavice a patky pilastrů, které byly kotveny přímo ve zdivu. V nejvyšším bodě štítu bylo v zaklenuté nische místo pro plastiku světce nebo Panny Marie. Někde můžeme najít ve štítě zakomponovaný reliéf s náboženským motivem.

Byly to nádherné statky, bohužel se na nich podepsal smutný osud sudetských Němců, kteří museli v letech 1945 - 1946 Broumovsko opustit. Statky byly přidělovány Čechům, ti si objektů nevážili, často je úplně vybydleli, když se odstěhovali jinam, objekty chátraly. Později byly dokonce rozprodávány na stavební materiál. Lidé z celého okolí mohli projevit zájem o dané materiály, potom statek postupně rozebírali a odváželi si, co se jim hodilo. Některé statky se postupem času dostaly do dobrých rukou a je o ně pečováno i dnes. Některé jsou krásně opraveny, mnoho jich slouží i jako penziony, jiné na svou opravu ještě čekají.

Se znaky broumovské architektury se můžeme setkat i v Chile, kam v letech 1871 - 1874 odešlo z Broumovska cca 400 místních obyvatel. Byli pozváni chilskou vládou do jižního Chile, do oblasti jezera Llanquihue. Broumovsko bylo přelidněné a tak k tomu, aby odešli pomohl slib chilské vlády, že každá rodina dostane od státu kousek půdy k hospodaření. Nejčastěji odcházeli mladí lidé bez dětí. Lidé byli rozděleni do čtyř skupin a absolvovali tříměsíční plavbu na plachtanicích z Hamburku až do chilského přístavu Puerto Montt. V blízkosti přístavu vybudovali osadu, kterou ve vzpomínce na svou vlast nazvali Nueva Braunau (Nový Broumov). V Chile lze dodnes rozpoznat architektonickou a řemeslnickou inspiraci, kterou si rodiny přinesly z Broumovska. Dodnes v Chile žijí potomci tradičních rodů z Broumovska se jmény Kahler, Scholz, Opitz, Weisser.

Historické fotografie zástavby na Broumovsku

1. Křinice, dům Franze Meichnera (5)

2. Starostin, Chalupa Franze Wintera (5)

9. Ruprechtice, Ruppertsdorf (15)

10. Zdoňov, Merckelsdorf (15)

3. Vernéřovice, rok 1910, hostinec U Šolcovny (5)

4. Božanov, dům č. 4, Z rokU 1815 (1)

11. Vižňov, Wiesen (5)

11. Vižňov, Wiesen, 1911 (5)

5. Dittersbach, Jetřichov, hostinec U Modré hvězdy, Anna Meier (5)

6. Dittersbach, Jetřichov, hostinec, Benedikt Hartmann (19)

13. Adršpach, 1945 (5)

14. Ruprechtice (5)

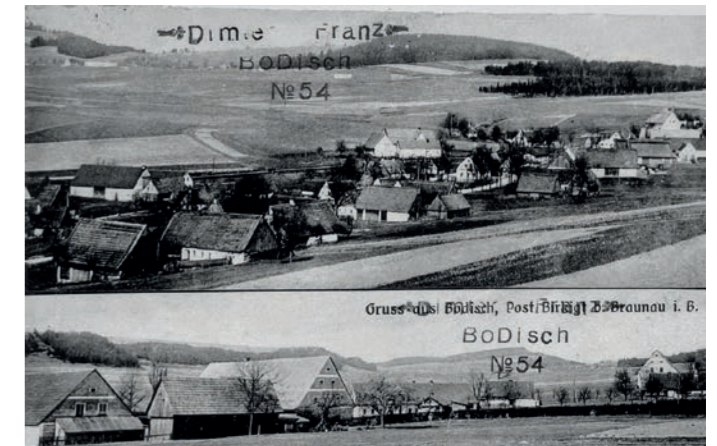
7. Hostinec, Franz Richter, Pomeznice-Vižňov (3)

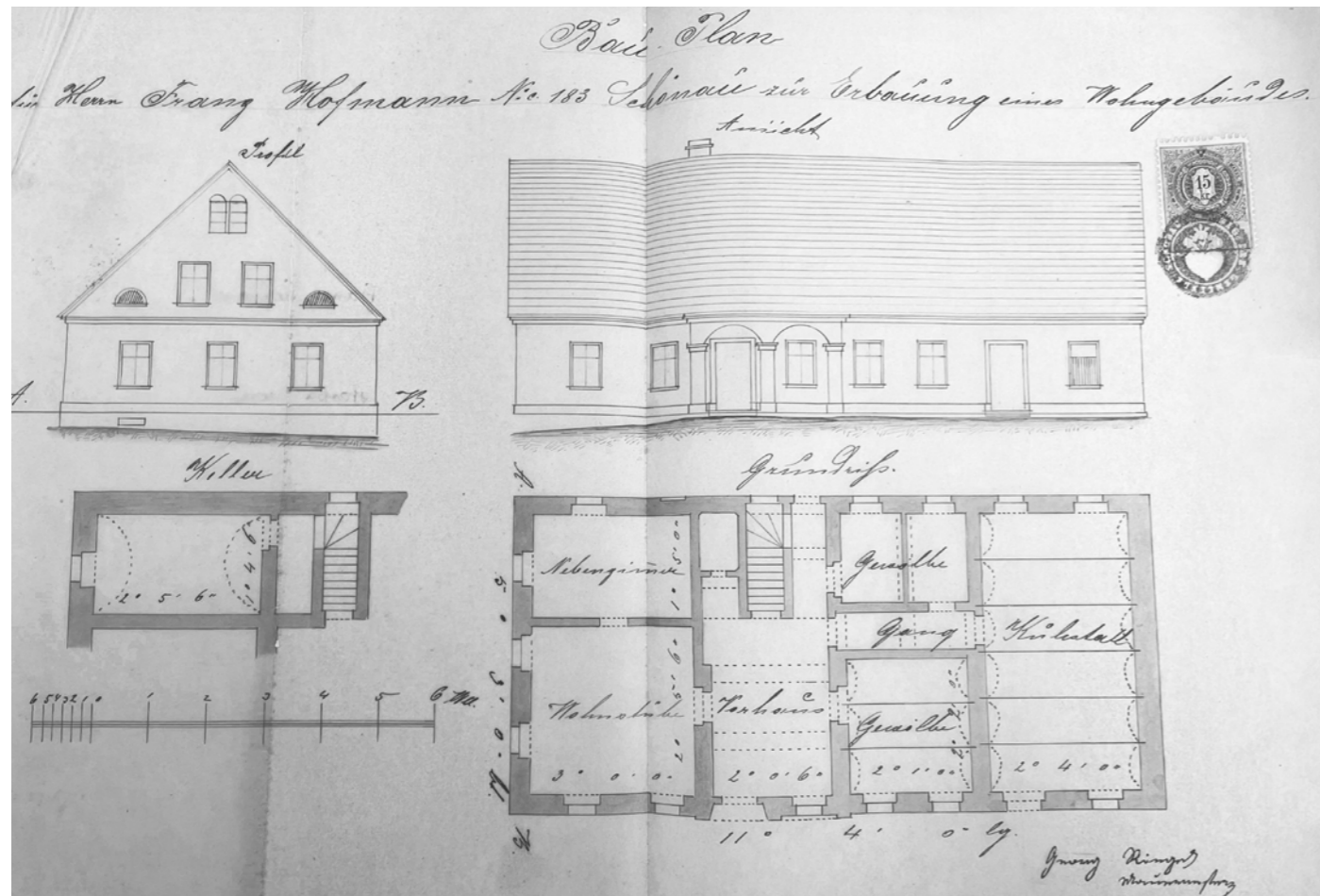
8. Bohdařin, 1938 (5)

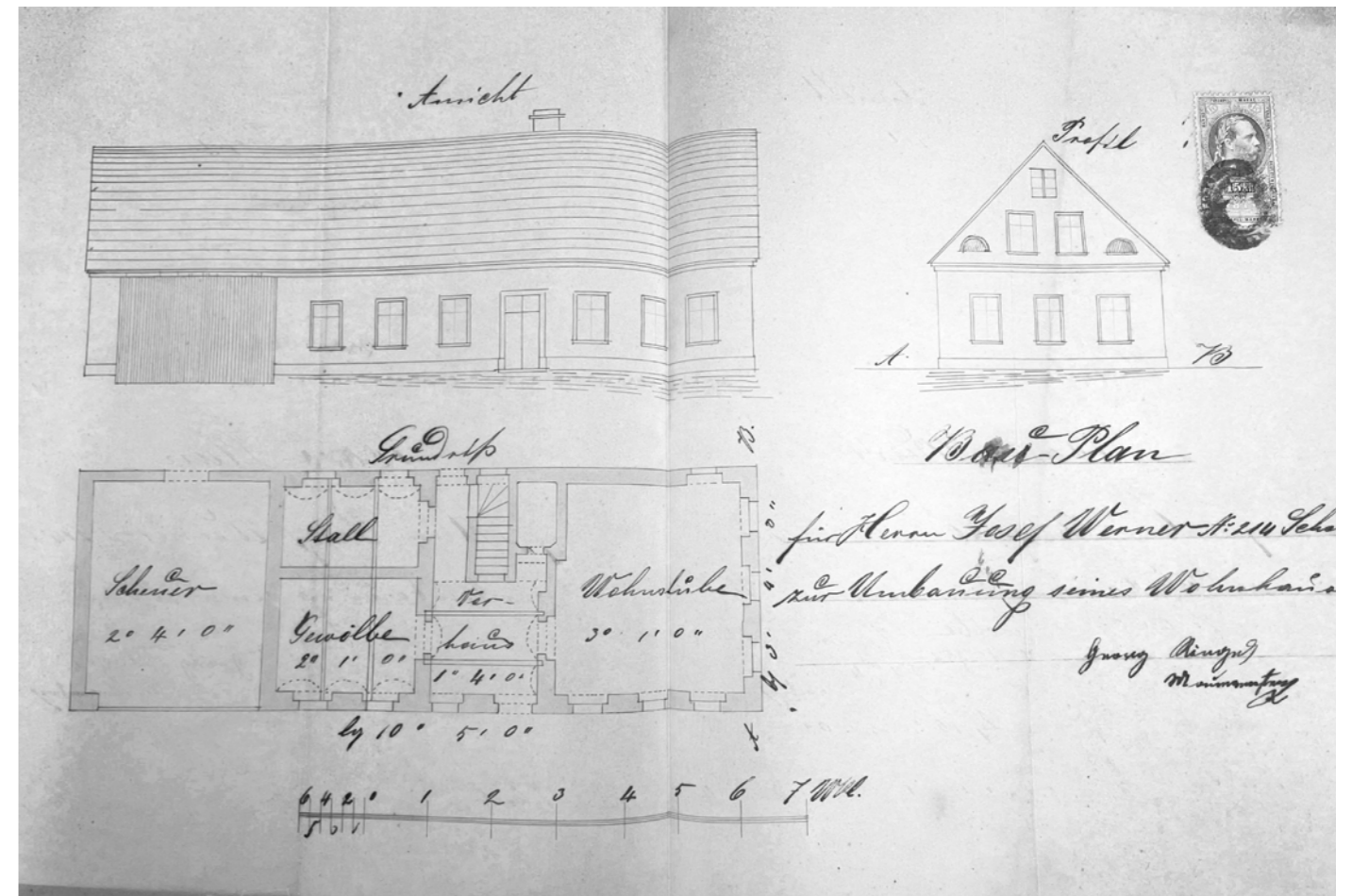
15. Heřmánkovice, Hermsdorf, 1899 (15)

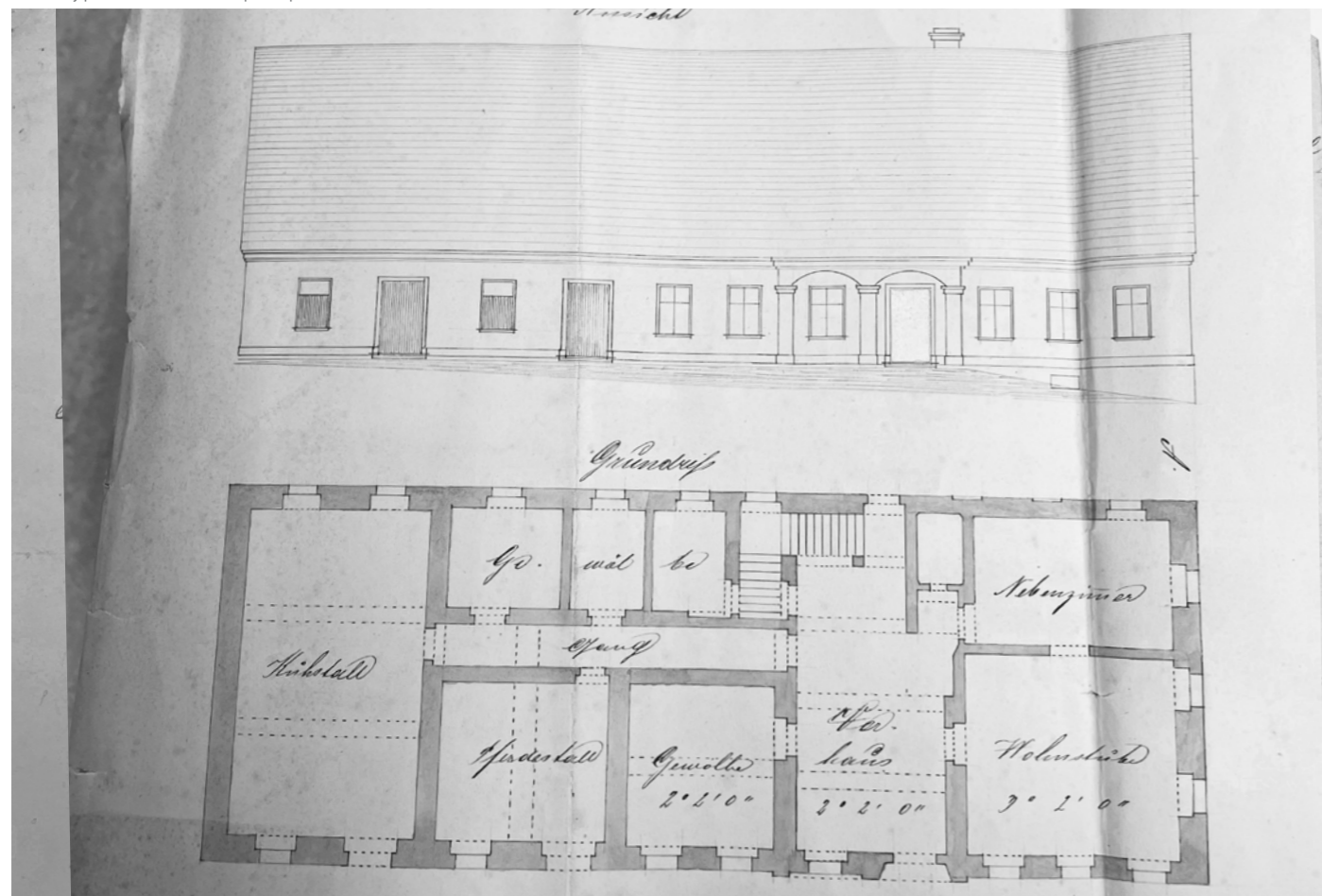
16. Bohdařin (5)

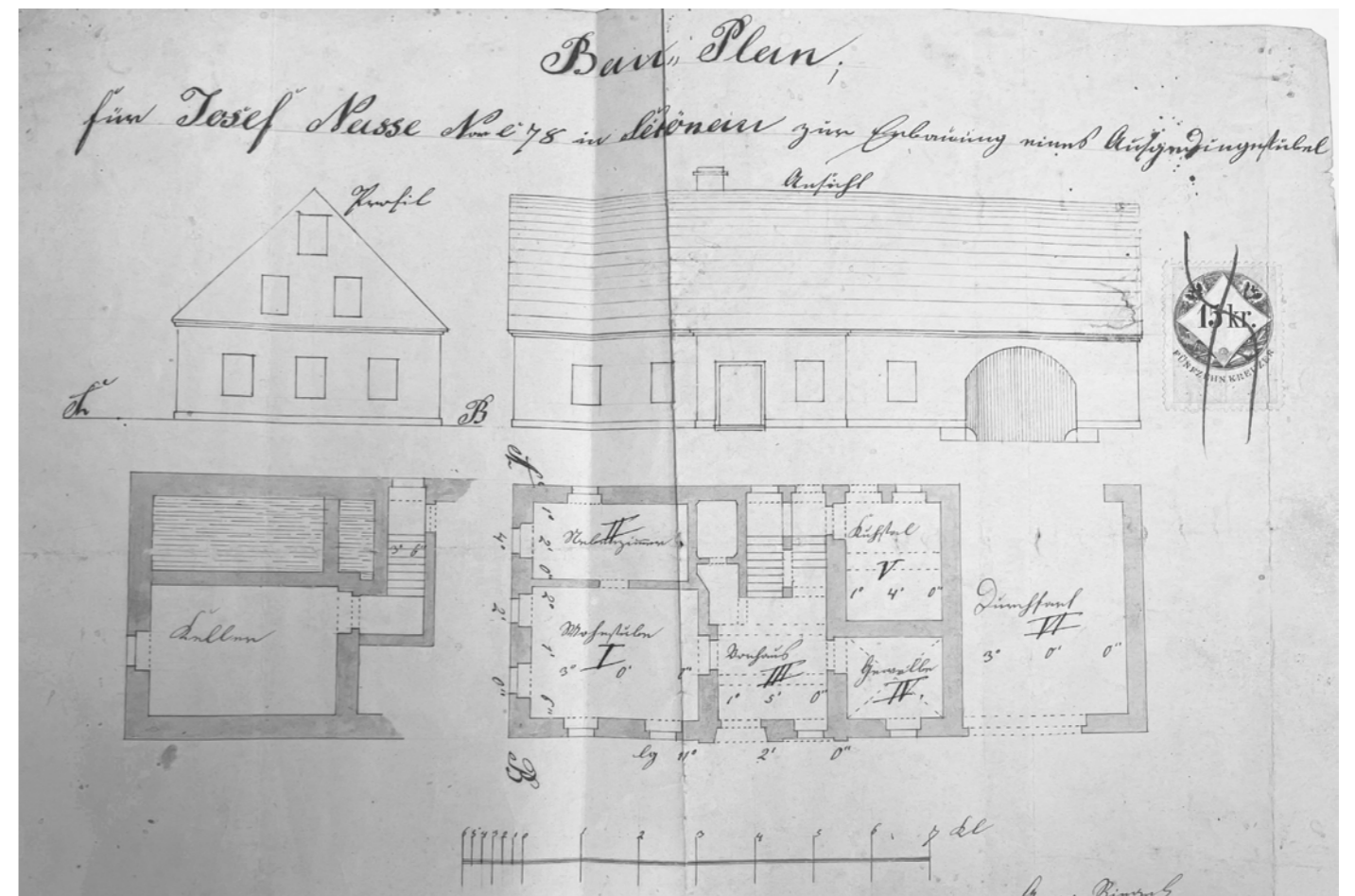
Historický plán statku v Šonově, č.p. 183, pro Franze Hofmanna, (1a)

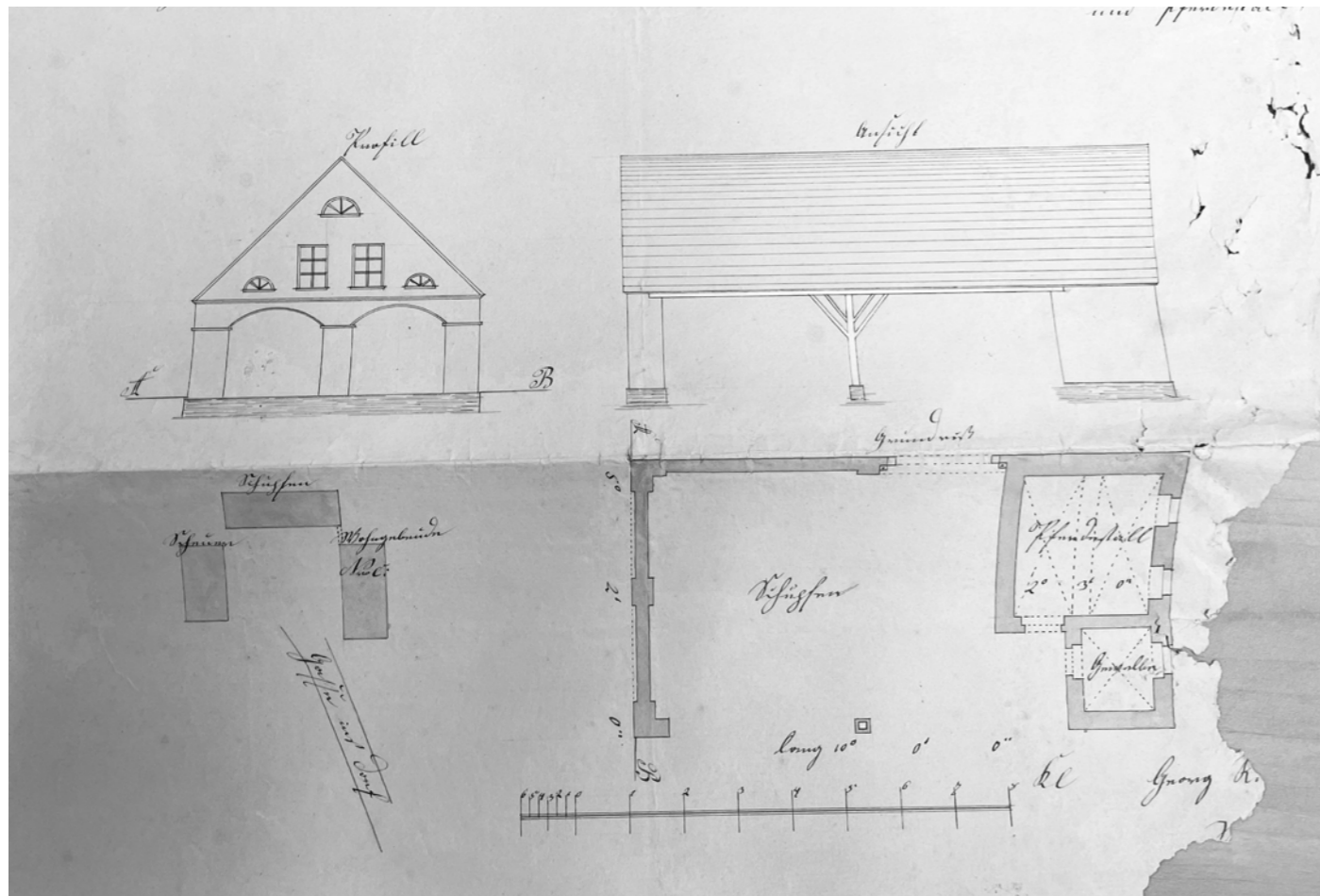
Historický plán výměny v Šonově, pro Josefa Wernera, č.p. 214, (1a)

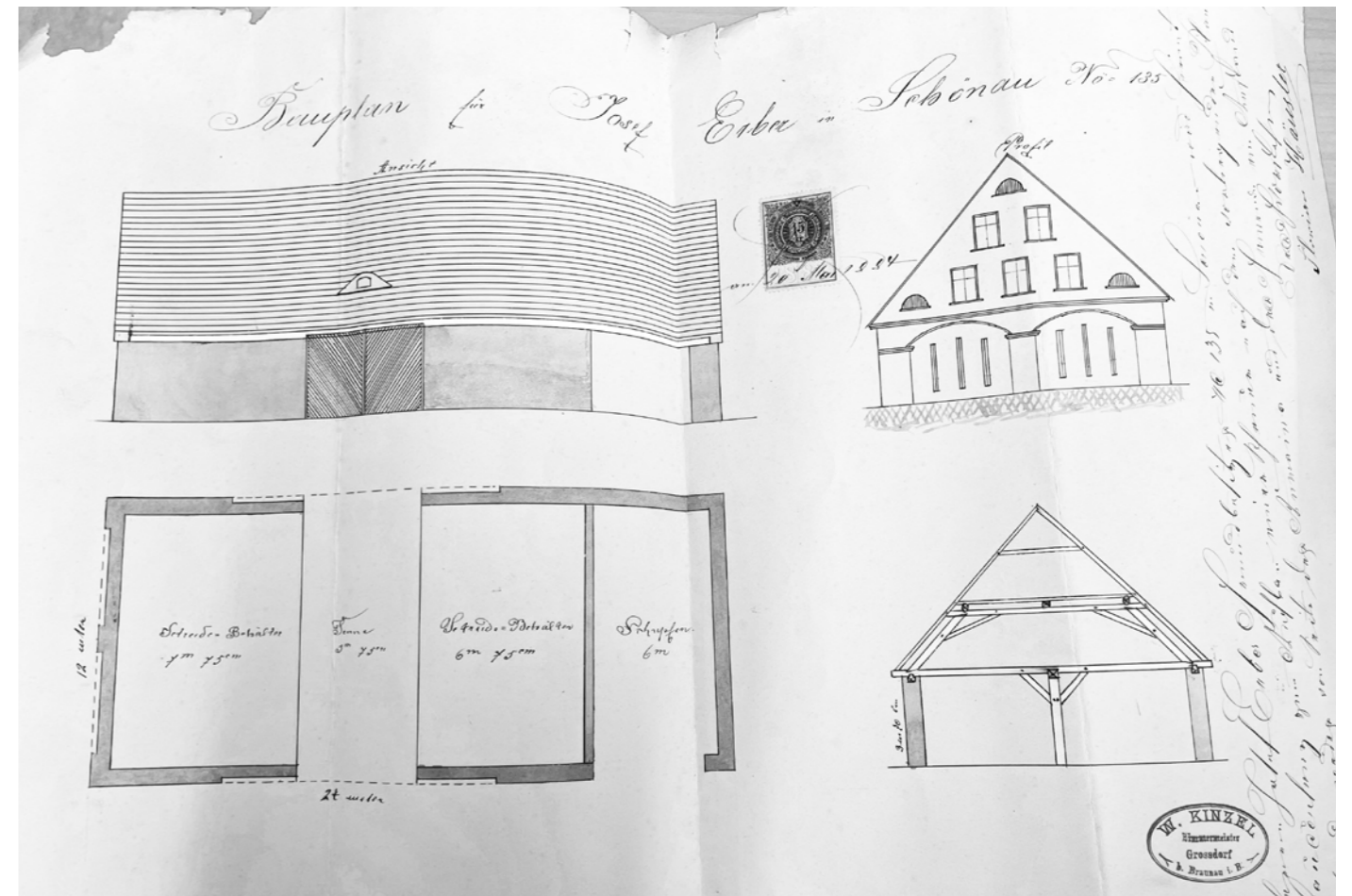
Historický plán statku v Šonově, č.p. 74, (1a)

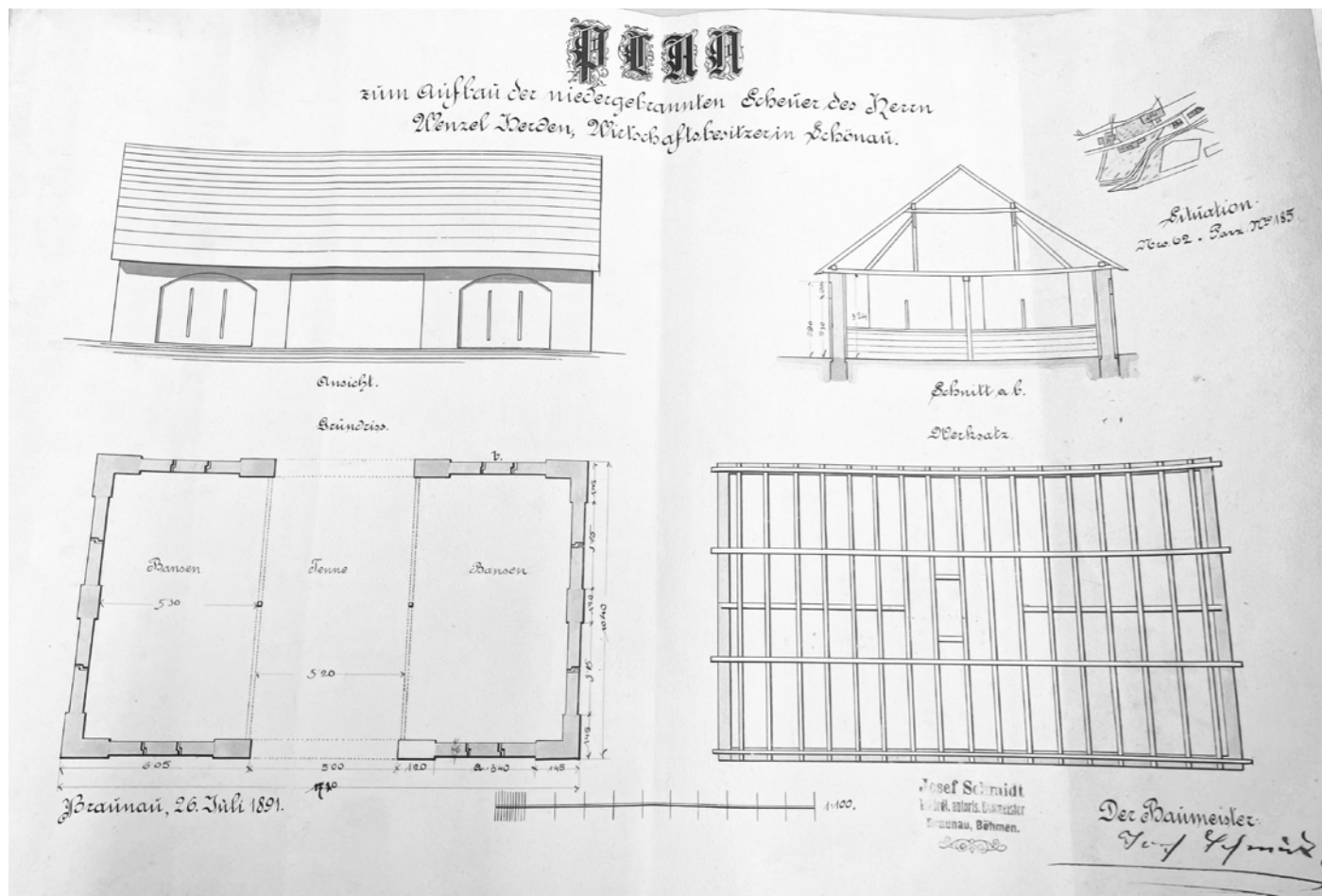
Historický plán výměny s průřezem v Šonově, pro Josefa Nasse, č.p. 78, (1a)

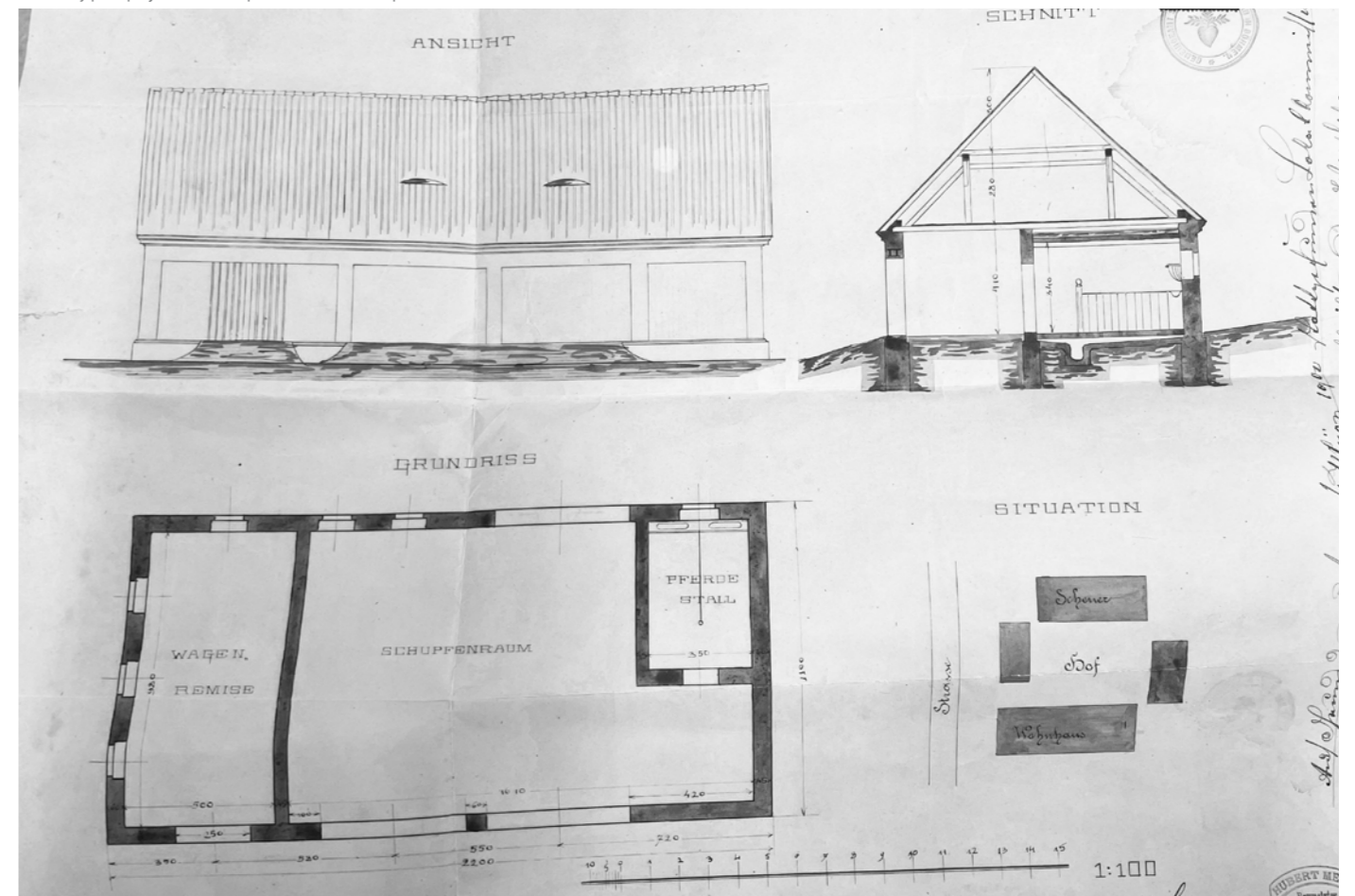
Historický plán kolny pro Augustina Wiessera, (1a)

Historický plán, průřezní stodola pro Josefa Erbera, č.p. 183, (1a)

Historický plán, průřezní stodola (1a)

Historický plán, průřezní stodola pro Josefa Pohla, č.p. 70, (1a)

Soužití Čechů a Němců na Broumovsku bylo bezproblémové. Vedle sebe tu existovaly české i německé kulturní a společenské spolky. Do německých škol se zapisovaly i české děti, do českých škol zase německé děti. Až ve třicátých letech se začal vytvářet národnostní problém. V roce 1933 na Broumovsku vznikly první sudetoněmecké vlastenecké fronty a nacionalistické spolky orientované k nacistickému Německu. Uskupení od té doby ovlivňovala a prostupovala do společnosti. V místních volbách se postupně začala tvořit jejich podpora. 20.2.1938 byl vyslán v rozhlasu projev Adolfa Hitlera. V továrnách se přerušila veškerá práce a všichni jej poslouchali. V projevu bylo řečeno, že Německá říše musí převzít zodpovědnost za své soukmenovce v Československu a v Rakousku. Na jaře téhož roku probíhaly volby do obecních rad a neměcké strany získaly 91% hlasů. Reakcí ze strany Česko-slovenska bylo umístění československé armády do Broumova, ale ani armáda nezabránila tomu, co se událo dále. 8.října 1938 na Broumovsko vstoupila německá armáda a 20.lístopadu 1938 byly stanoveny nové státní hranice. Tedy Československo bez Sudet, tím bylo celé Policko a Broumovsko připojeno k Německu. Ze Sudet ze začalo přemísťovat obyvatelstvo do vnitrozemí, které s připojením k Německu nesouhlasilo. Odcházeli Češi i Němci. Ti, kteří zůstali, dostali německé občanství. Vyhlášení války znamenalo pro sudetské Němce i povinnost jít na frontu. Sedláci museli přivádět koně, kteří byli poté odváděni na frontu, museli odevzdávat i třetinu úrody. V roce 1942 vznikl na Broumovsku plán odsunu všech Čechů a jejich nahrazení Němci z Tyrol, ale nebyl uskutečněn. Byl zde i problém s obhospodařováním polí, tak byli na Broumovsko povoláni váleční zajatci, kteří s prací pomáhali. Francouzi byli zaměstnáni v zemědělství, Rusové, Ukrajinci a Poláci pracovali v lesích. Později k nim přibyli ještě Italové a Slováci, kteří pracovali na stavbách cest. Vznikaly zajatecké tábory, kde byli zajatci ubytováni. Někteří byli přidělováni přímo na statky. Právě rok 1942 byl pro sudetské Němce nejsložitější, když se k nim dostala zpráva o porážce u Stalingradu, kde byly jednotky tvořené právě lidmi ze Sudet. Nálada obyvatelstva se zhoršovala a lidé viděli slabost Wehrmachtu. V roce 1944 přicházelo na území Broumovska mnoho tzv. národních hostů, kteří utíkali před Rudou armádou z vybombardovaných měst a vesnic. Uprchlíci přicházeli pěšky a v cílových městech byli ubytováni ve školách. Obyvatelé se jim snažili pomáhat, ale příchozí šířili různé epidemie a poráženeckou náladu. Ke konci války se Sudety ocitly v blízkosti fronty a byly zde vytvářeny lazarety. Jeden z nich i v evangelickém kostele v Šonově. Na Broumovsku panovala špatná nálada, naopak na Policko bylo očekáváno brzké osvobození. Broumovský okres spravoval německý landrát (okresní hejtman), obce

spravovali podřízení starostové. Landrát úřadoval až téměř do konce války. Na jaře roku 1945 nařídil starostům ničit různé dlužní spisy, nechal odvážet trezory, plány kanalizací, vodovodů apod., oznámil, aby byli úředníci a starostové připraveni v případě nutnosti k odchodu ze Sudet. 9. května 1945 brzy ráno k neorganizovanému útěku opravdu došlo. Odpoledne se na území objevila vojska Rudé armády. Prázdný úřad landráta převzali představitelé obnovujícího se Československa. Československá armáda poté zpočátku plnila policejní a kontrolní složku na území. Následně měla za úkol organizovat odsun Němců z území. Později se obnovovaly četnické stanice, které se staraly o bezpečnost a zajišťovaly pořádek.

Kterými místy povede poválečná hranice se řešilo už za války v československém odboji. Eduart Beneš chtěl vymezit dva národní prostory – český a německý, ale exilovou vládou toto řešení nebylo přijato. Postupně se tedy Beneš připojil k myšlence odsunu německého obyvatelstva.

Brzy po ustanovení Československa se začala řešit otázka, co s Němci na našem území. Stát se měl být národním státem Čechů a Slováků, který už nechtěl tolerovat národnostní menšiny, tedy menšiny Němců a Maďarů. Byly k tomu pochopitelné důvody, které jsou shrnuty v Košickém vládním programu, kde se například píše: *„Strašné zkušenosti, jichž se Češi a Slováci dožili s německou a maďarskou menšinou, které se z velké části staly povolným nástrojem dobytvačné politiky proti republice zvenčí a z nichž se zejména českoslovenští Němci propůjčili přímo k vyhlazovacímu tažení proti českému a slovenskému národu – nutí obnovené Československo k hlubokému a trvalému zásahu.“* (18) *„Nová republika bude státem slovanským, republikou Čechů a Slováků. Němce a Maďary, kteří se tak těžce prohřešili proti našim národům v republice, budeme považvat za zbavené státního občanství a přísně je potrestáme. Národní výbory nechť začnou s tím ihned. Zneškodněte všechny aktivní nacisty a jejich majetek zajistěte ve prospěch národa a státu.“* (18)

Československé občanství mohli získat pouze ti Němci, kteří otevřeně vystupovali už před Mnichovem proti Henleinovi, byli to antifašisté a antinacisté a zúčastnili se aktivního boje za obnovení Československa.

Češi měli válku dost dlouho na paměti proto se s tímto prohlášením převážně ztotožňovali. Ve společnosti převládal pocit, že další soužití s Němci už není možné. Probíhala shromáždění, kde vysoce postavení politici tato rozhodnutí ospravedlňovali. Zde například projev Eduarda Beneše z brněnského náměstí: *„Vzpomínáte si, jak jsme se v r.1938 pokoušeli naše Němce přesvědčit, přemluvit a získat k*

tomu, aby se s námi dohodli, aby nepřipravovali zradu, aby neničili svůj stát a svůj blahobyt?A jak nám zpupně odpovídali a nestoudně se hrnuli do vlastní své záhuby? A myslíte, že je možno znovu to zase opakovat ... ? Ne, tu starou politiku, tu starou svou zkušenost už opakovat nebudeme. Řekli jsme si, že německý problém v republice musíme definitivně vylikvidovat.“ (18)

V prvních dnech po válce byl na Broumovsku velký zmatek. Přes území se vracelo mnoho lidí, z války domů, také se tudy vraceli lidé z koncentračních a zajateckých táborů, kde byli zajati Francouzi, Rusové, Angličané, Poláci, Holanďané, Srbové atd. Obyvatelé se všem snažili pomáhat, nabízeli jim jídlo, oblečení i ubytování. Pomáhali také s jejich dalším odchodem domů. Tamní německé obyvatelstvo ale čekala situace jiná.

V prvních poválečných dnech začalo ihned zatýkání německých občanů, kteří byli údajně nepřátelští vůči státu, byli posíláni do internačních táborů, odkud chodili pracovat například do uhelných dolů.

Vyhánění Němců začalo hned v květnu 1945, ještě dřív než o odsunu rozhodly vítězné mocnosti. Zacházení s odsunovanými bylo velmi surové a docházelo k újmám na životech. Londýnská emigrační vláda odsun projednávala už za války, ale zásady, tedy směrnice k odsunu se začaly připravovat až k 5. červnu 1945. Dle těchto prvních zásad se měl odsunout každý, kdo přišel na území po 28.9.1938. Ostatní Němci měli v zájmu státu zůstat z důvodu obdělávání polí a práce v továrnách. Tito zaměstnanci, pokud byli německého občanství, byli zbaveni občanských práv. Brát ohled se mělo pouze na ty, kteří se účastnili boje za osvobození ČSR. O odsunovaných osobách se měla vést dokumentace. Všichni si mohli vzít s sebou jídlo na sedm dní a 30 kg osobních věcí. Cennosti se ale odvážet nesměly s výjimkou snubních prstenů. Koberce, kožešiny, obrazy a peníze byly zakázány. Byly vydány tzv. Směrnice pro kolonizaci a odsun obyvatelstva, určovaly kategorie osob, které mají být vystěhovány, také ty osoby, které mohly ještě zůstat, dále pořadí odsunů, sled území, odkud má být vyhošťováno atp. Ve výsledku měli stát opustit všichni lidé, kteří na území státu přišli jako údajní okupanti a vykořisťovatelé státu. Po nich měli odejít podnikatelé, finančníci, velkoobchodníci, továrníci, zemědělci a nakonec i ostatní Němci. 25.června byly směrnice podepsány a začalo se s místní organizací transportů.

Němci byli často buzeni v nočních hodinách a byli na povozech odváženi na nádraží, kde pak v dobytčích vagonech opouštěli území. Bylo také nařízeno, aby německé obyvatelstvo muselo nosit červené nebo bílé pásky. Museli odevzdávat všechny

fotoaparáty, radiopřijímače a zbraně.

Jeden z prvních odsunů byl spojen s velkou tragédií, kdy transport nebyl na polské straně hranice přijat a musel se vrátit. Vedoucím transportu bylo nařízeno všechny transportované na Bukové hoře popravit, celkem se jednalo o 23 lidí. Následovalo ještě několik tragédií spojených s odsunem. Kvůli tomu zasedala 14. června komise národní bezpečnosti, která řekla, že je nutné všechny neorganizované přesuny zastavit. Určila zřídit sběrné tábory, odkud se odsuny měly dále organizovat. Zaznamenány byly také případy, kdy se lidé na své statky vraceli a snažili se odnést nějaký majetek, případně převést přes hranice dobytek.

Od srpna 1945 vcházely v platnost pro Němce omezující vyhlášky. Nakupovat v obchodech mohli pouze od 7.30–9 a 17–19, k holiči mohli chodit pouze v časech 9–11 a 14:30–17:30. Zakázán byl vstup do hostinců. Na chodníku museli všichni chodit v řadě za sebou a českým občanům museli z cesty uhýbat. Nesměli chodit v přepychových šatech. Nesměli vlastnit kolo, zdržovat se v blízkosti veřejných budov, nádraží, úřadů a továren. Nesměli ani chodit do lesa, na veřejná prostranství nesměli v době 20–5 hodin. Zakázáno bylo i přecházení z obce do obce.

Na Postupimské konferenci v srpnu 1945 byla nutnost odsunu uznána a bylo sděleno, že odsuny musí být organizovány spořádaně a lidsky. Československá vláda pak vydala dekret, který upravoval držení československého občanství u Němců a Maďarů. Dekret byl také podkladem pro odsun. Podle dekretu všichni českoslovenští Němci a Maďaři pozbyli občanství dne, kdy nabyli německého občanství. Výjimku měli ti, kteří se za okupace úředně prohlásili za Čechy.

Začátek organizovaných odsunů byl stanoven na 1.12.1945 a končit měl 1.7.1946. Tento termín se nepodařilo splnit. Mělo se přesunout cca 750 tisíc obyvatel do ruského pásma a 1,75 mil obyvatel do amerického pásma. Celkem 2,5 milionu lidí z celého Československa.

Na území republiky vzniklo více jak sto sběrných středisek. Na Broumovsku bylo v Meziměstí, kde vzniklo z původního zajateckého tábora pro Francouze. Tábor se skládal z přibližně 30 dřevěných domů s celkovou kapacitou 3 000 osob. V táboře byly velmi špatné hygienické podmínky. Obyvatele trápily vši a štěnice. Špatná poloha tábora neumožňovala dobře odvádět odpadní vodu. Kanály a strouhy se musely po každém transportu vykopávat znovu, protože při přepravě zavazadel na nádraží je povozy vždy rozjezdily.

^[1] 9, 10, 15, 18, 2b

25.1.1946 odjel z Meziměstí první organizovaný transport s 218 muži, 585 ženami, 407 dětmi. Když se rozšířily zprávy o dobrém přijetí transportu, začali se Němci k transportům hlásit dobrovolně a žádali o nástup do odsunového střediska. Celkem z Meziměstí, z celého Broumovska, odjelo 19 transportů, 7 jich bylo do amerického pásma a 11 do sovětského, celkem 25 844 obyvatel Broumovska. Měsíčně odjelo 1200 obyvatel. Z meziměstského tábora často lidé odcházeli na speciální propustky, jako důvod uváděli, že si zapomněli boty, či se museli postarat o nemocné. Avšak chodili si k jiným Němcům pro potraviny na cestu a informovali o poměrech v táboře. Poslední transport odjel 13.10.1946, pak už se v obcích měli nacházet pouze Němci, kteří byli specializovanými pracovníky a anti-fašisté. Ti dostali speciální modré knížky, které je od odsunu určitou dobu ochraňovaly. V únoru 1946 se vláda usnesla, že i oni mají zemi opustit, ale mohli si s sebou vzít movitý majetek a to, zda odejdou bylo dobrovolné.

Americké úřady dokonce povolily 298 Němcům vystěhování na vlastní náklady. Při sčítání prováděném ke konci roku 1946 žilo v Broumovském okrese 31 483 obyvatel, z toho 26 179 Čechů, 3 036 Němců, 1 223 Slováků, 947 kladských Čechů, 18 Jugoslávců, 27 Poláků, 14 Bulharů, 39 osob ze Sovětského svazu a několik Maďarů.

V roce 1947 měl odsun pokračovat. Bylo plánováno vysídlit ještě 1709 Němců. Mezi nimi měli být ti, kteří byli dosud nepostradatelnou pracovní silou. Dále pak neúspěšní žadatelé o zachování občanství.

Osídlování prázdných objektů se stalo dlouholetým nekončícím procesem, kdy se odchody a příchody vzájemně prolínaly.

Jako první projevil zájem o zemědělský majetek, obchody a drobné živnosti Čechi, kteří z pohraničí po roce 1938 neodešli, ale zůstali na okupovaném území. Dále přicházeli lidé, kteří bydleli poblíž bývalé protektorátní hranice a také lidé z vnitrozemí.

Byl vytvořen systém přihlašování, do kterého se v první osídlenecké vlně hlásili uchazeči z vnitrozemí. V dalších etapách se poté počítalo, že se budou hlásit i reemigranti, političtí vězni, vojenští invalidé a repatrianti.

Osídlovaná obec měla být vybrána tak, aby byla rodina přivedena z podobných pracovních podmínek, jako měla v rodné obci.

Byla vytvořena osídlovací komise, která obcím, které zprostředkovávaly osídlenec, zaslala čísla popisná usedlostí, které měly být co nejdříve osídlené. Potom v usedlostech proběhl soupis majetku a německá rodina byla odvezena do tábora v Meziměstí.

Na co nejrychlejším osídlení měli zájem i majitelé továren. Ti se snažili získat pro své podniky nové zaměstnance. Osídlovací komise budoucím zaměstnancům vybrala byt či dům, z podniku si jej přišli prohlédnout, někdy provedli menší opravy. Když přišel zaměstnanec, mohl se plně nastěhovat. Dokonce byly organizované „prohlídky“ kraje. Z Hořického okresu dorazilo asi 80 rodin a 36 se jich rozhodlo se usadit. Komise se snažila získat co nejvíce nových osídlenců ještě před příchodem zimy, protože na polích se ještě nacházela sklizeň obilí, brambor a řepy.

Mnohdy ještě před odsunem byl sudetským Němcům zkonfiskován zemědělský majetek. Majitelé se snažili svůj majetek z konfiskace vyjmout. Měli velký zájem o zachování svého domova. Bohužel byla jejich žádost odmítnuta. Jako odpověď bylo uvedeno, že majetek se nekonfiskuje jen osobám, které se podílely na boji za zachování celistvosti Československé republiky. Pokud se majitel neúčastnil, měl tedy smůlu. Majitelé se konfiskaci snažili obcházet převodem na ty, kteří konfiskaci nepodléhali.

S osídlováním před zimou 1945 byla komise spokojená, protože všechna půda byla obdělána, pohnojena, ozimy byly zasety okopaniny sklizeny.

Na jaře 1946 byla už velká část osídlena a konfiskace se chýlila ke konci. Začaly se předávat dekrety o vlastnictví půdy. Ale muselo se pamatovat i na pozůstalé po padlých důstojnících a na navrátilce z ciziny, proto se jim vždy zarezervoval určitý počet objektů. Na Broumovsku byly dekrety předávány 28. dubna 1946 při Svatojiřské slavnosti v Martínkovicích. Ráno odjeli novoosídlenci ze svých vesnic na povozech až do Broumova, tam se seřadili a pokračovali do Martínkovic. Pak se jim předaly dekrety a byla zde pouť. Po návratu byla i v každé vesnici menší slavnost.

Na počátku poslední fáze osídlování, na podzim roku 1946 (po dalších odsunech), byla opět část domů osídlena, ale zůstávalo ještě množství objektů neobydlených, avšak ty nejlepší už byly rozebrány. Obydleno bylo 1676 objektů a na nové osídlenec čekalo 480 objektů, převážně chalup a menších statků. Blížila se zima a bylo nutné sklídit úrodu, tak se na místo sjížděli pomáhat vojáci, dobrovolníci a žáci základních škol na brigádu. Někdy byli žáci i zaměstnaní na statku jako čeleď a to potom měli nárok i na plat.

Posledním osídlením zbytkových objektů byl celý proces odsunu a znovuosídlování završen. Německé obyvatelstvo bylo dle plánu vysídleno a začali zde hospodařit Čechi.

Mapa ukazující území Sudet (36)

Mapa ukazující území Protektorátu Čechy a Morava (36)

Šonov

Severovýchodním směrem, 5 km od Broumova a 500 m od polské hranice, leží podél Šonovského potoka v nadmořské výšce od 382 mnm. do 637 mnm. obec Šonov. S délkou přes 7 km se jedná o jednu z nejdelších obcí na Broumovsku. Obec je obklopena ze tří stran polskou hranicí, která také z velké části tvoří katastrální hranici území o velikosti 20,72 km² - Šonov u Broumova. Sousedskou obcí na západě je Rožmitál, na jihozápadě jsou to Otovice a na východní straně polské hranice jsou to polské obce Tlumaczowek a Tlumaczow (česky Tlumačov). Dále na sever, podél polské hranice menší osady Rzędzina, Krajanów, Dworki a Świerki Kłodzkie. V současné době žije v obci 297 obyvatel.

Šonov je stejně tak jako další vesnice na Broumovsku (Otovice, Martínkovice, Božanov, Rožmitál, Křínice, Hejtmánkovice, Heřmánkovice atd.) založena jako tzv. údolní lánová vesnice. Zde se jedná o dvouřadou lánovou ves. Je založena na podélném systému. Hlavní osou je zde Šonovský potok se souběžně vedoucí cestou. Dříve vedly cesty téměř v celé délce vesnice na obou březích potoka. Na pozemcích nad cestami na obou březích, na vyšší terase, se nacházejí usedlosti. Každá z nich měla dříve přidělený úsek (lán) k obhospodařování.

Úrodná niva mezi potokem a cestou byla v této vesnici také rozparcelována, obdělávána a na některých místech dokonce i osídlena. (viz. schéma) Lány u usedlostí „nad cestou“ byly postupným obděláváním prodlužovány až k hranici území vesnice. Reliéf směrem od potoka stoupá. Na jedné straně břehu přechází pozemek za usedlostmi v pořadí: zahrada, sad, pole, louky a na druhé straně je toto schéma zakončeno lesem. Vlivem vývoje osídlení se nám nedochovala celá struktura sídla, s osídlenou potoční nivou, ale základní schéma údolní lánové vesnice je s přehledem čitelné i dnes, a to na celém Broumovsku.

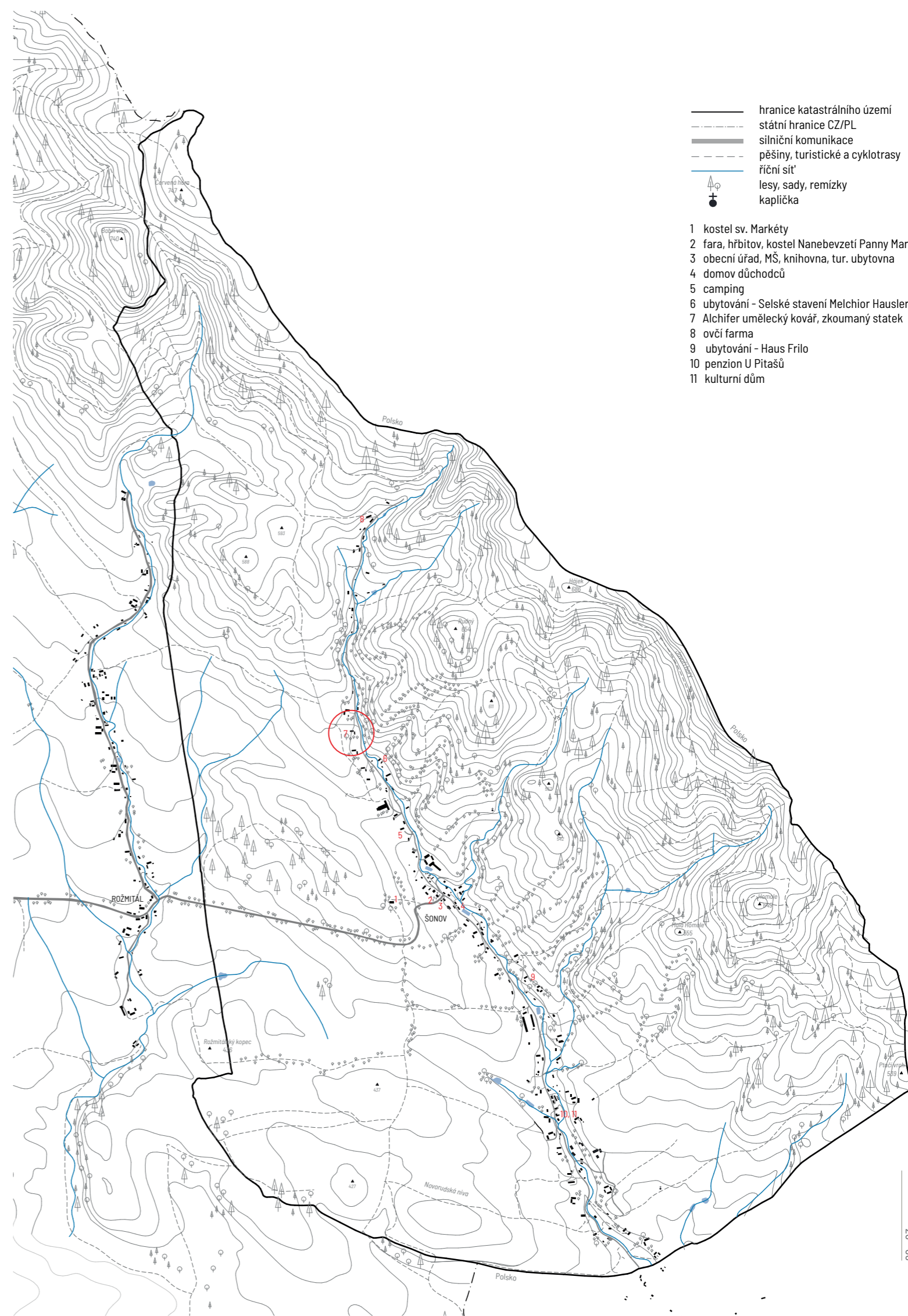
Na přiložené mapce je možné si všimnout mnohotvárnosti terénu, který osídlení formoval. Na jižní, nejnižší položené, straně obce se nachází Novorudská niva, která se postupně

zvedá ve svahy Javořích hor. Zmíněná Novorudská niva zprostředkovávala statkářům hospodařícím v její oblasti úrodná a rovinatá pole. Díky tomu byla na horní straně obce směrem k Broumovu půda vhodnější k obdělávání.

V blízkosti obce a v jejím intravilánu najdeme listnaté stromy. Jehličnany až dále od vesnice směrem k horskému hřebeni. Původně se zde nacházely bučiny, převážně s bukem lesním a jedlí bělokorou. Ve vyšších polohách, na kyselém podkladu byl typický smrk ztepilý. Vlivem pozdějšího hospodaření byla skladba přeměněna v kulturní smrčiny. Na strmých svazích roste javor klen a jasan ztepilý a v nejnižších polohách, v remízcích, můžeme najít lípu srdčitou. Podél hlavní cesty spojující Šonov s Rožmitálem a Broumovem je vysázena alej vzrostlých javorů, která místy vytváří uzavřený, na první pohled nekonečně dlouhý tunel.

Zástavba vesnice je vlivem stavebního vývoje různorodá, avšak ve velké míře je zastoupena krásnými statky tzv. broumovského typu. Místy najdeme roubené stavby, které odkazují na dobu ještě před výstavbou statků. Vyskytují se zde také stavby postavené v tzv. nádražním stylu. Několik rodinných a obytných domů je zde minulého století a současnosti.

Vesnice nemá náves, pomyslným středobodem obce je území v okolí křižovatky, kde se setkává cesta vedoucí od Rožmitálu s cestou tvořící osu Šonova, vedoucí od polských hranic. Přimo u křižovatky se nachází obecní úřad, ve kterém je umístěna také mateřská škola a turistická ubytovna s knihovnou. Poblíž se nachází domov seniorů. Naproti obecnímu úřadu leží nyní bohužel velmi zchátralá fara a hřbitov s kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Na vrcholu nedalekého kopce se nachází kostel Sv. Markéty. Dále je zde hned několik možností ubytování pro návštěvníky tohoto krásného kraje. Okolí vesnice je protkáno sítí pěšin, turistických tras a cyklostezek spojujících okolní vesnice, či vedoucích ke kapličkám a dalším zajímavým místům.

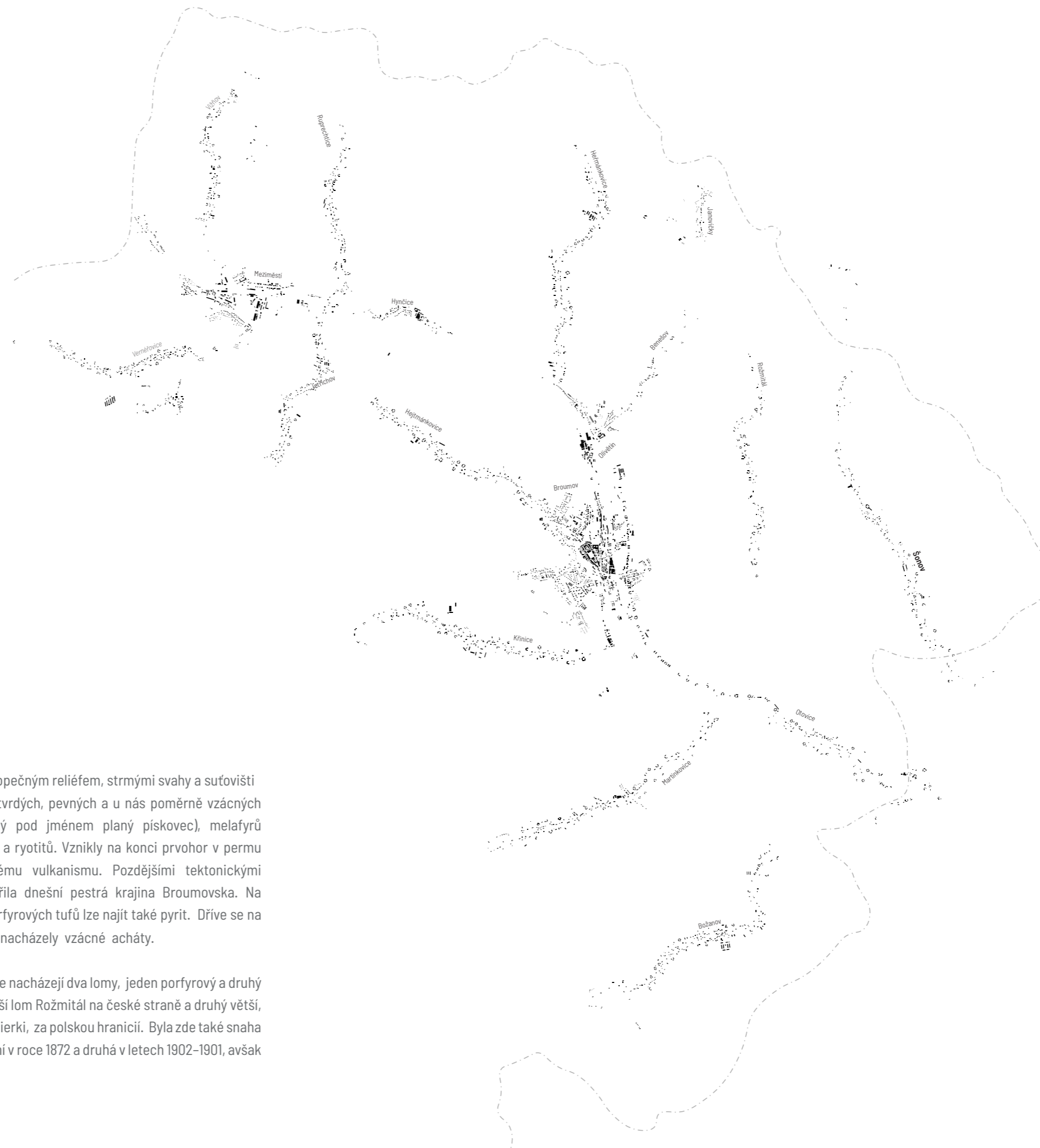
- hranice katastrálního území
- - - státní hranice CZ/PL
- silniční komunikace
- - - pěšiny, turistické a cyklotrasy
- říční síť
- ▲ lesy, sady, remízky
- kaplička

- 1 kostel sv. Markéty
- 2 fara, hřbitov, kostel Nanebevzetí Panny Marie
- 3 obecní úřad, MŠ, knihovna, tur. ubytovna
- 4 domov důchodců
- 5 camping
- 6 ubytování - Selské stavení Melchior Hausler
- 7 Alchifer umělecký kovář, zkoumaný statek
- 8 ovčí farma
- 9 ubytování - Haus Frilo
- 10 penzion U Pitašů
- 11 kulturní dům

Šonovský potok se dříve jmenoval Schinnerbach. Pramení na úpatí Javořích hor a patří do povodí řeky Stěnavy, do které se za polskou hranicí vlévá. Do potoka se na území obce vlévá několik bystřin pramenících na svazích nad vesnicí. Tento potok dříve poháněl čtyři mlýny. Na potoce leží hned několik rybníčků.

Šonov se nachází v geomorfologické Orlické oblasti v geomorfologickém celku Broumovská vrchovina. (Česká vysočina - Krkonošsko-jesenická subprovincie - Orlická oblast - Broumovská vrchovina). V rámci Broumovské vrchoviny leží Šonov v jejím geomorfologickém podcelku Meziměstská vrchovina. Je to členitá vrchovina v povodí řeky Stěnavy, dělí se na dvě geologicky a geomorfologicky odlišné jednotky - Javoří hory a Broumovská kotlina. Právě na jejich rozhraní Šonov leží, z větší části tedy v Javořích horách. Broumovská kotlina je díky geologickému složení půd velmi vhodná pro zemědělskou činnost. Z tohoto důvodu je tato část člověkem nejvíce pozměněna a toto území bylo dříve ve prospěch hospodářství odlesněno. Postupem času se zde vyvinuly hydromorfnní a ilimerizované, bonitně dobré zemědělské půdy. Při okrajích kotliny, kde přechází ve svahy Javořích hor, je půda tvořena degradovanými štěrkopískovými sedimenty a svahovými kamenitohlinitými uloženinami.

Javoří hory jsou sopečného původu a tvoří od severovýchodu, směrem od Polska, přírodní ochranný val. Výrazně členitý pás ostře řezaného hřebene silně kontrastuje s poklidnou zvlněnou Broumovskou kotlinou. Zapomenutá údolí, opuštěné staré stezky a hluboké rokly skrývají mnoho přírodních zajímavostí. Úbočí hor je protkáno lesními cestami, z nichž po mnohých vedou turistické a cyklistické trasy s krásnými výhledy na Broumovskou kotlinu a hradbu Broumovských stěn. Hřbet Javořích hor se táhne rovnoběžně s vesnicí. Nejbližšími vrcholy na české straně jsou: 686 m vysoký Hájek, Rudný s výškou 654 m.n.m a 647 metrů vysoká Homole. Homoli se v Šonově přezdívá „Šonovská sopka.“ Před zimou zde při prvním ochlazení uniká ze skalních puklin teplý vzduch připomínající oblaka kouře. Hřeben Javořích hor na území Šonova začíná přímo na polské hranici Ptačím vrchem a pokračuje přes polský Kozubiec, Wysokou, Glowy, Czemina, Sloneczna Kopa a vrchol na české straně Červená hora, ten je posledním a zároveň nejvyšším vrcholem Javořích hor na území Šonova. Dále se hřeben táhne až k Ruprechtickému špičáku.

Javoří hory se sopečným reliéfem, strmými svahy a suťovišti jsou tvořeny z tvrdých, pevných a u nás poměrně vzácných porfyrů (známý pod jménem planý pískovec), melafyrů (železný kámen) a ryolitů. Vznikly na konci prvohor v permu díky podmořskému vulkanismu. Pozdějšími tektonickými silami se vytvořila dnešní pestrá krajina Broumavska. Na zvětralé suti porfyrových tufů lze najít také pyrit. Dříve se na území Šonova nacházely vzácné acháty.

Nedaleko obce se nacházejí dva lomy, jeden porfyrový a druhý melafyrový. Menší lom Rožmitál na české straně a druhý větší, Kamieniołom Świerki, za polskou hranicí. Byla zde také snaha o těžbu uhlí, první v roce 1872 a druhá v letech 1902–1901, avšak neúspěšná.

Církevní památky v Šonově

Kostel sv. Markéty

Tento kostel patří do kostelů broumovské skupiny, které byly postaveny na území broumovského klášterního panství podle plánů Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů. Všechny byly postaveny během stavebního a hospodářského rozmachu v letech 1709–43. Výstavbu významně podporoval broumovsko-břevnovský opat Otmar Zinke. Šonovský kostel sv. Markéty se nachází na vrchu západně nad vsí. Výstavba byla zahájena v roce 1726 a dokončen byl v roce 1730. Kostel je štítovou stranou orientován směrem na Broumovský klášter. Základem půdorysu je ovál, kterým prostupují čtyři čtyřúhelníky se zkošenými rohy. Kostel má šest vchodů, tři do předsíně kostela a tři do lodí. U vstupního průčelí stojí dvě hranolové věže s cibulovou bání a na konci kostela se nachází dvě sakristie s kněžištěm uprostřed. Interier je členěn pilastrovým toskánským řádem a je zaklenut nepravou klenbou. V exteriéru je kostel dekorován lísénami. Zastřešen je valbovou střechou. Ke kostelu vede cesta lemovaná alejí a z vrchu okolo kostela je krásný výhled na vesnici a celé okolí.

Pohled na kostel (vl. foto)

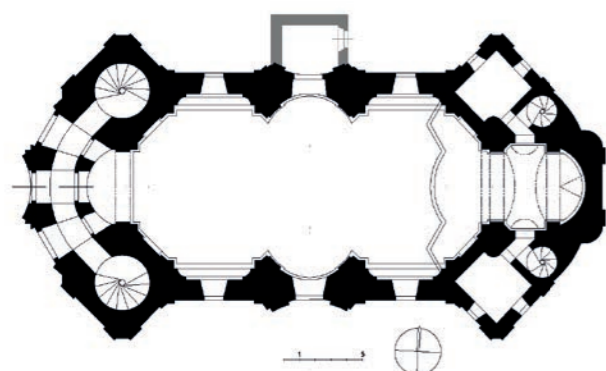
Pohled na kostel (5)

Oltář v kostele (5)

Pohled na kostel Jan Zálšíš

Fara v Šonově

Do roku 1755 se v Šonově nacházela dřevěná fara, která vyhořela. V roce 1782 byla vystavěna nová kamenná, ve stylu pozdního baroka. Jednopatrová fara stojí na obdélníkovém půdorysu. Delší fasáda má čtyři okenní osy ve dvou řadách nad sebou a boční fasáda má dvě osy. Průčelí je rozčleněno bosáží a pásovou kordonovou římsou. Ve středu tří průčelí jsou segmentově zaklenuté vikýře s volutovými boky. Objekt byl zakryt mansardovou střechou francouzskou břidlicí. Přízemní místnosti a chodby byly zaklenuty valenou nebo křížovou klenbou, zdobenou lunetami. Tříramenné schodiště vedoucí do patra bylo zaklenuto českou plackou, zdobenou štukovými růžicemi. Bohužel po odsunu německého obvatelstva fara začala chátrat, propadaly se klenby a střecha. Fara je zapsána na seznamu ohrožených nemovitých památek. Od března 2022 probíhá rekonstrukce, fara byla vyklizena, kvůli havarijnímu stavu střechy bylo vyklizení velmi opatrné, v květnu byla sejmuta střecha a vytvořeny plány rekonstrukce. V roce 2023 je fara stále bez střechy a chátrá dále.

Stav fary před sundáním střechy, (31)

Současný stav fary 2023 (vl. foto)

Fara s pohledem na kostel sv. Markéty

Pohled: zleva škola, fara a kostel (5)

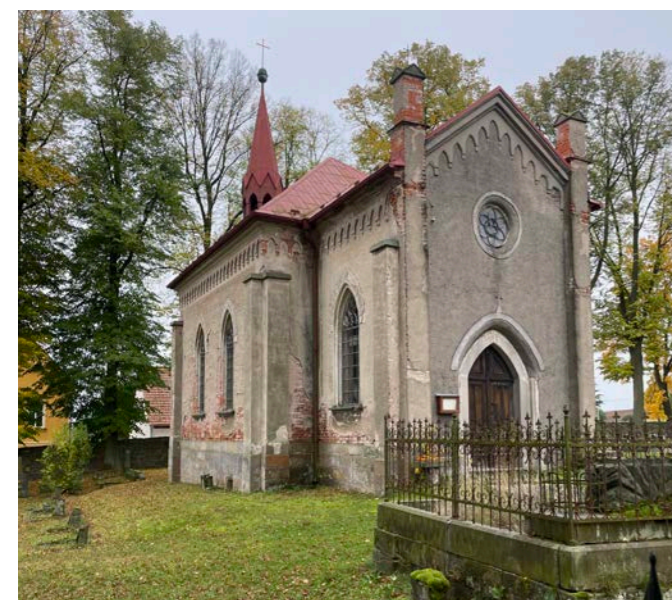
Pohled: zprava škola, hřbitovní kostel a fara (5)

Pohled od kostela sv. Markéty na faru, hřbitov (3)

Hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie

První písemná zmínka o kostelu v Šonově pochází z roku 1384. Nejstarší kostel sv. Jana Evangelisty se nacházel uprostřed hřbitova. Jednalo se o dřevěný kostel. Avšak jak se Šonov rozrůstal, kostel přestával kapacitně stačit, proto byl vystavěn nový kostel sv. Markéty. Starý hřbitovní kostel vyhořel v roce 1775, a jelikož byl už vystavěn kostel sv. Markéty, tak se s obnovením nespěchalo. Na pozemku hřbitova se nacházela kostnice. Ta byla v roce 1792 přeměněna na kapli sv. Karla Boromejského se zvoničkou. Tento stav byl změněn v roce 1872, kdy bylo rozhodnuto o znovuvýstavbě hřbitovního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Výzdoba kostela byla pojata v novogotickém stylu. Kaplička byla přeměněna na márnici.

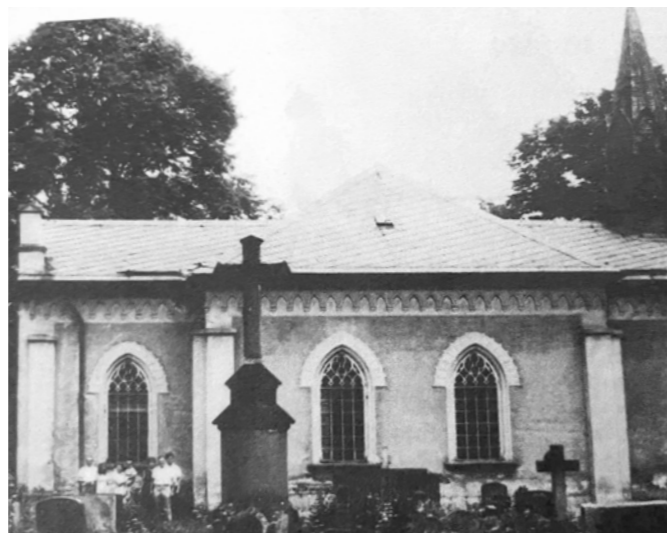

Pohled na kostel (vl.foto)

Pohled na kapličku/márnici (vl.foto)

3, 25, 13, 30

Historický pohled na kostel (3)

Historický pohled na ulici před hřbitovem, pohled na kapličku (5)

Kapličky

Na svazích nad Šonovem se nachází dvě menší výklenkové kapličky. První kaplička se nachází přímo na cyklostezce vedoucí od středu vesnice směrem na hřeben Javořích hor, u vjezdu do lesa u tzv. Nové cesty, ta byla opravena v roce 2014. Druhá kaplička ležící mezi poli v jižní části obce byla opravena v roce 2018.

Pohled na kapličku

Pohled na výklenkovou kapličku

Baptistický kostel

Na horním konci obce, 100 m před poslední skupinou domů, odbočovala cesta doleva. Asi 50 m od této cesty stál po její pravé straně baptistický kostel. Před jeho vchodem rostly dva kaštany. Umístění v horní části Šonova bylo strategické, protože v této části se nacházelo obyvatelstvo, které se k baptistické církvi hlásilo, přibližně 50-60 členů.

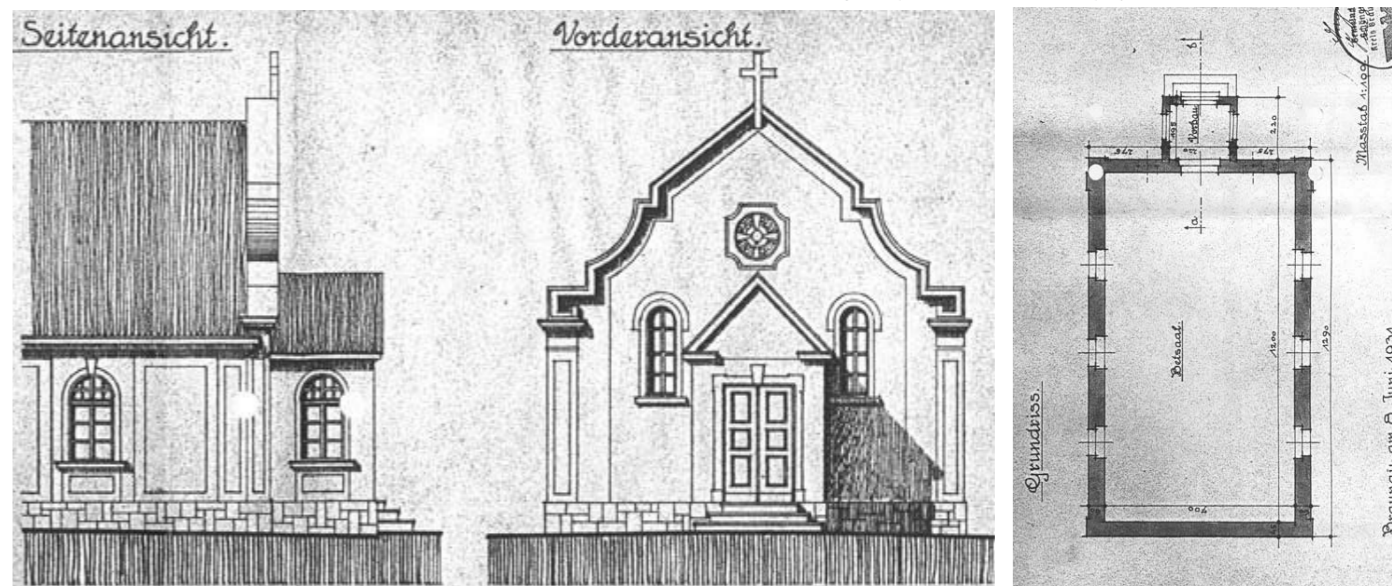
Kostel byl postaven okolo roku 1922 na pozemku pana Meiera čp. 154. Rozměrově byl podobně velký jako hřbitovní kostel. Půdorys měl obdélný, o rozměrech 15,1 x 8,2 m. Do objektu se vstupovalo přes představenou předsíň s trojúhelníkovitým štítem. Předsíň navazovala na trojúhelníkovité průčelí, které mělo na obou stranách jedno okno a nad stříškou předsíň kulaté okno podobné rozetě. Na hřebeni střechy se nacházela věžička tzv. sanktusník, ve kterém byl umístěný zvon. Kostel patřil broumovskému baptistickému sboru.

Po odsunu původního německého obyvatelstva kostel chátral. V Šonově ani v okolí totiž žádní další baptisté nežili a kostel byl uzavřen.

V roce 1957, tedy deset let po odsunu německého obyvatelstva, požádala Baptistická jednota pražská o přeložení modlitebny z důvodu jejího nevyužívání. Modlitebna byla nabídnuta ostatním sborům v Československu. O nabídku měl zájem baptistický sbor z Lučence, ze Slovenska. Z Lučence požádali o to, aby kostel mohli formou brigády rozebrat, převést a materiál chtěli použít ke stavbě nové modlitebny v Panických Dravcích. Národní výbor v Šonově jejich nabídce vyhověl a vydal dne 24.4.1957 rozhodnutí, aby byla modlitebna z důvodu jejího nepoužívání zbořena do dne 31.5.1957. Kostel byl tedy v květnu rozebrán a transportován vlakem až na Slovensko. Ze získaného materiálu byl poté postaven kostel nový.

Historická fotografie baptistického kostela a historické plány (30)

Historie obce a Šonov v první polovině 20. století

Rok založení obce není znám. Na hřbitovní zdi se nachází reliéf s vytesaným rokem 1112. Avšak založení vsi už ve 12. století je dle historiků velmi nepravděpodobné. Vesnice v okolí Kladska byly založeny nejdříve ve 13. století. S tím souvisí i osídlování Broumovska a je nepravděpodobné, že by Šonov byl založen už dříve než okolní vesnice. Po příchodu osadníků, dostal každý osadník dle velikosti rodiny pozemek, který musel nejdříve vymýtit a obdělávat. První obyvatelé zásobovali klášter dřevem z okolních lesů. Obec se rozrůstala okolo dřevěného kostela Jana Evangelisty, postaveného okolo roku 1325. Postupným vykácením lesů se z části obyvatel stali zemědělci, těm byla přidělena půda, avšak zatížená robotou. Roboty byla těžší a těžší. Právě zde začalo v letech 1680 a 1775 povstání sedláků pod vedením Jiřího Künzela, Jiřího Schöna a Jiřího Pohla. Povstání bylo potlačeno a 30. srpna 1680 byli vůdci popraveni. Ze starých kostelních knih se můžeme dozvědět, že Šonovští to neměli už od začátku vůbec lehké. Přestáli mnoho válek, hladomorů, nákaz a několikrát trpěli vojenskými taženými. V roce 1758 na cholery zemřela třetina obyvatelstva obce, přesto roku 1791, po sčítání obyvatel, žilo v Šonově 1587 lidí. Roku 1866 při válce mezi Pruskem a Rakouskem uteklo z obce 548 občanů, obec byla vydrancována a vypálena.

Historický vývoj názvu vsi:

1300	Schonow
1369	Sonow
1384-1399	Schonow
1406	Schenow
1557	Šenov
1676, 1840	Schönau
1938	Schönau

Vývoj počtu obyvatel:

rok	počet obyvatel
1736	1071
1776	1407
1793	1546
1795	1593
1798	1612
1885	1786
1900	1364
1913	1258
1920	1150
1930	1085
1939	952
1961	429
2004	308
2009	300
2011	342
2015	301
2019	306
2023	297

Katastr obce měl 2104 ha a dělil se do 12 plužin. Obyvatelstvo bylo převážně německé, katolické. Žilo zde okolo 60 baptistů.

Šonov byl zemědělskou obcí, před druhou světovou válkou měla vesnice 327 čísel popisných. Hospodařilo zde 63 sedláků, 78 domkářů v menších chalupách; dále zde žilo 44 obchodníků, živnostníků a řemeslníků a 110 dělníků.

Živnosti, které byly v Šonově provozovány:

2 pekárny
4 mlýny
7 hospod
3 obchody s potravinami
1 řezník
3 trafiky
4 kováři
2 koláři
2 sedláři
3 krejčí
2 ševci
2 kramáři
1 bednář
2 truhláři
1 holič
1 výrobce došků
1 košíkář
1 výrobce košťat
1 porodní asistentka
mlékaři, máselníci

Např. mlékaři dováželi mléko do Broumova na ručních vozících, po první světové válce koňskými potahy. Po výstavbě družstevní mlékárny tato živnost zanikla. Máselníci z horního konce Šonova chodili mléko prodávat na trhy do Slezska. Výroba došků zanikla s protipožárním patentem. Avšak dříve měl každý dům doškovou střechu, která vydržela až 70 let. V létě objekt došky ochlazovaly a v zimě izolovaly proti chladu. Doškáři byli velmi zruční, připravovali si dlouhou slámu k výrobě došků a pak je v pravidelných řadách pokládali na střechu. Kvůli jejich nedostatečné ohnivzdornosti na ně byla později kladena nová pokrývka z břidlice.

Na Šonovském potoce se nacházely 4 mlýny, jeden z nich stojí i dnes, ale je ve velmi špatném stavu. Dokonce byl nedávno nabídnut k prodeji. Na fotce je vyfocen Rosenbergův mlýn. V Šonově žil také ranhojič Pohla, který byl známý až do Slezka

Historická fotografie Rosenbergova mlýna (3)

pro své úspěchy s napravováním zlomenin, vykloubenin atd. Díky tomu, že se Šonov nachází na hranicích, tak se zde až do roku 1938 provozovalo pašeráctví ze Slezska. Pašovalo se v noci a to hlavně sůl, kořalka a káva, do Slezska naopak boty a látky.

Nacházely se zde a stále nacházejí dva hlavní typy obydlí: menší domky, ty se stavěly v blízkosti potoka či na potoční nivě. Velká selská stavení, která jsou postavena ve vyšších polohách a navazují na ně polnosti. Statkáři hospodařící na dolním konci obce na pravém břehu (na straně obce směrem k Broumovu) měli pole rovinatá a úrodná, nevlastnili lesy. Na levém břehu byla pole velmi strmá, končila až u pohraničních lesů a těžce se obdělávala. Stejně tak i na horní straně obce směrem k Broumovu byla půda vhodnější k obdělávání. Statkáři vlastníci usedlosti s pozemky na straně k horám měli obhospodařování také daleko složitější. Kopcovitý terén se totiž obdělával velmi těžce a sloužil spíše jako pastviny. Vlastnili také lesy a starali se o lesy panské. Díky tomu, že na východní straně obce bylo hospodaření vždy složitější, dochovala se nám krásná krajinná struktura s pastvinami, které jsou od sebe navzájem odděleny remízky, až nakonec přechází v les.

Pole se obhospodařovala trojpolním způsobem: jař, ozim, úhor. Jař a oves se sel s podsevem jetele. Jetel se po sklizni obilovin využil na krmení dobytka, další dvě sklizně následovaly v příštím roce. Po sklizni jetele se sázely brambory a sely tykev. Na druhé polovině byl úhor, kam byl po sklizni tykve a jetele vyvážen hnůj a půda se připravovala na setí ozimého žita a pšenice. Takto se to střídalo. Průmyslových hnojiv se používalo velmi málo. Během druhé sv. války začali sedláci pěstovat řepku pro výrobu oleje. Dařilo se tu také lnu. Ve vyšších polo-

hách se nacházely pastviny a tam se pásly ovce. Choval se zde hovězí dobytek, skot simentálský a černostrakatý. Za války se denně dováželo do Broumova do mlékárny až 3000 litrů mléka, + 1000 l nadojili sedláci a chalupníci pro svou potřebu. (K porovnání - v roce 1970 byl v Šonově denní nádoj jen 600 litrů mléka). Na maso se chovali býci, (hovězí bylo tehdy levnější než vepřové). Mnoho statků se zabývalo chovem prasat a jejich výkrmem. Na každém dvoře pobíhala drůbež a pokud byla usedlost v blízkosti potoka, chovaly se také husy a kachny. V zimě se poté dralo peří. Zastoupení zde byl chov koní využívaných jako tažná zvířata. Velké usedlosti měly až tři koně a několik tažných volů.

Po výstavbě továren v Broumově chodili Šonovští pěšky za prací. Z domu odcházeli okolo 5 hodiny ráno, pracovní směna byla 12-13 hodin, domů se varceli pozdě za tmy. Hodně obyvatel se kvůli práci vystěhovalo do průmyslových měst. Roku 1885 žilo v obci 1 786 obyvatel, v r. 1930 to bylo pouze 1 085 osob.

V čele obce dříve stál šolc - vesnický rychtář. Byl to zástupce soudní moci ve vnitřních záležitostech obce. Šolc byl vždy v každé vesnici největším sedlákem. V Šonově vlastnil objekt tzv. šolcovny. Postavil ji J. Weisser v roce 1824. Šolcovnu najdeme ve vesnici dodnes, a to v její horní polovině. Jedná se o velkou stavbu, ze všech stran uzavřenou. Od ostatních statků se nápadně liší svou velikostí se třemi patry. Krom velké šolcovny vlastnila rodina Weisserových další statky č.p. 216, 217, 218, 220, 221, 222. Bylo to snad největší rodinné statkářství na Broumovsku se 67 ha zemědělské půdy a 74 ha lesa. V šolcovně se ukládaly také důležité listiny. Bohužel v roce 1892 vyhořela a oheň tak zničil obecní archiv. Dodnes se neví, jak požár vznikl, ale když se z Rožmitálu běželi do Šonova podívat, viděli směrem z vesnice běžet františkánského mnicha, který se poté na vrchu Kirchberg zastavil a díval se směrem na oheň. Z šonovské fary se na mnicha ptali v Broumovském klášteře, ale dostala se jim odpověď, že se mohlo jednat jen o někoho v mnišském převleku.

Historická fotografie Šolcovny (3)

Po této události sloužil jako obecní úřad dům č.p. 208. Nový obecní úřad se nacházel na horním konci vesnice. Často se mu přezdívalo chudobinec, protože v něm chudí lidé nacházeli střechu nad hlavou. Úřední oznámení byla rozšiřována důmyslným systémem. Horní konec obce dostal dva výtisky a dolní konec také dva. Jeden byl pro pravou stranu ulice a druhý pro levou. Soused vždy musel předat lístek dalšímu sousedovi. Tímto způsobem vždy každý o všem důležitém věděl.

Pošta byla otevřena až v roce 1888. Listonoš nosil denně poštu z 5 km vzdálené Velké vsi a poté ji ještě musel roznášet po sedmikilometrovém Šonově. Až v roce 1930 byly pošty propojeny automobilovým svozem.

Pohled z historické pohlednice, pošta (5)

Už na počátku 17. století byla v Šonově škola. Prvním učitelem byl kostelní písař a varhaník. Škola stávala naproti hřbitovu, byla jednopatrová dřevěná s jednou třídou a komorou pro učitele. V roce 1775 vyhořela škola, fara i kostel. Po požáru byla na stejném místě vystavěna nová škola. Ta ale v polovině 19. století přestala kapacitně stačit, proto byla postavena nová škola. Broumovský klášter věnoval Šonovu pozemek jižně od hřbitova a zaplatil i materiál potřebný na výstavbu. Mateřská školka byla otevřena až v roce 1939, strategicky v polovině vesnice.

Pohled z historické pohlednice, škola (5)

V Šonově se nacházelo až sedm hospod a tři obchody s potravinami.

Jeden z hostinců vlastnil A. Meichsner, který také vyráběl sedla,

Historická fotografie, hostinec A. Meichsnera s názvem Gasthaus Riemer u. Sattler (3)

Až za polskými hranicemi byl vyhlášený hostinec Franze Kinzela s názvem U Slunce. V hostinci byl také velký taneční sál, kde se

Pohled z historické pohlednice, hostinec Franze Kinzela (5)

Pohled z historické pohlednice, hostinec Franze Hanninga (15)

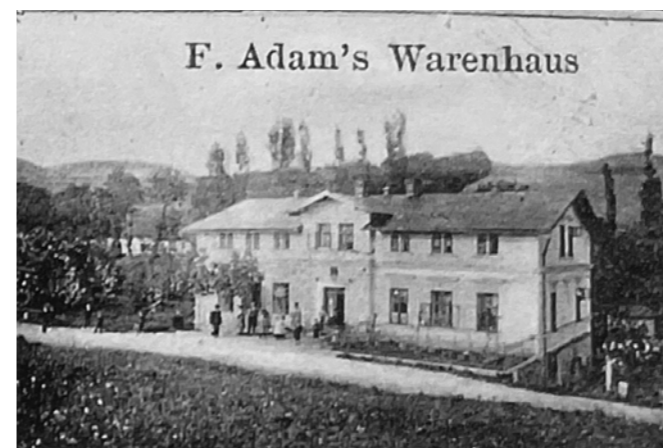
Menší hostinec umístěný v objektu, který svou architekturou odpovídal broumovskému stylu, provozoval Franz Hanning. Hostinec stál ve vesnici zřejmě již delší dobu, protože architektura větších hostinců v obci je hned na první pohled odlišná.

Historická pohlednice, hostinec A. Meichsnera s názvem Gasthaus Riemer u. Sattler (5)

Hostinec Ferdinanda Franze měl také taneční sál. Vyznačoval se dobře uleželým pivem a nabízel také víno. Později jej převzal a provozoval Augustin Wiesser.

Franz Adam provozoval hospodu a vlastnil ještě druhý objekt, ve kterém se nacházel obchod. Oba objekty si byly velmi podobné a byly vystavěny v tzv. nádražním stylu. V tomto stylu je postaven také hostinec Ferdinanda Scholze a obchod Benedikta Herziga. (Obchod F. Adama byl provozován ještě dlouhou dobu po odchodu Němců, byl uzavřen až ve 21. století, kdy začaly vznikat ve městech velké nadnárodní obchody. V roce 2016 byl ale objekt rekonstruován a nyní se v něm nachází domov seniorů.)

Historická pohlednice, obchod F. Adama (5)

Historická pohlednice, obchod Benedikta Herziga (5)

Historická fotografie, uliční pohled (5)

Historická pphlednice pozdrav ze Šonova (5)

Historická pphlednice pozdrav ze Šonova 1908 (5)

Historická pohlednice pozdrav ze Šonova 1908 (5)

Historické fotografie Šonova

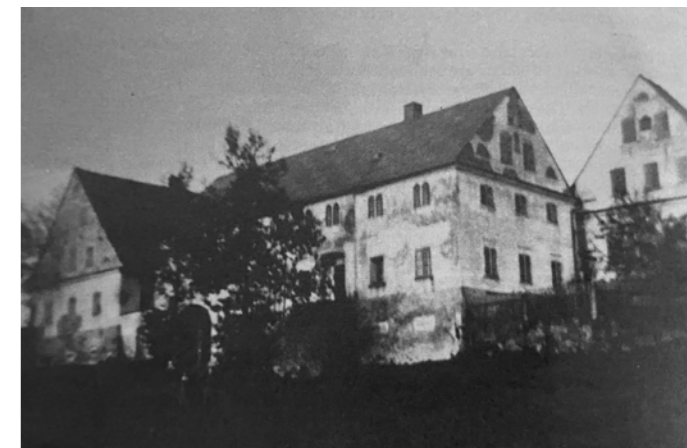
Pohled na Šonov z kostelního návrší, 1948 (3)

Pohled na Šonov, 1948 (3)

Pohled na statek (5)

Statek č.p.271 (3)

Pohled na Šonov, blíže středu vesnice, 1933 (5)

Oberdorf - horní Šonov, 1915 (5)

Statek č.p. 304 (3)

Chalupnické domky, č.p. 205 (3)

Niederdorf - spodní část Šonovam pohled na kostelní návrší (5)

Statek č.p. 263, větrný mlýn sloužící k čerpání vody ze studny (3)

Statek č.p. 277 (3)

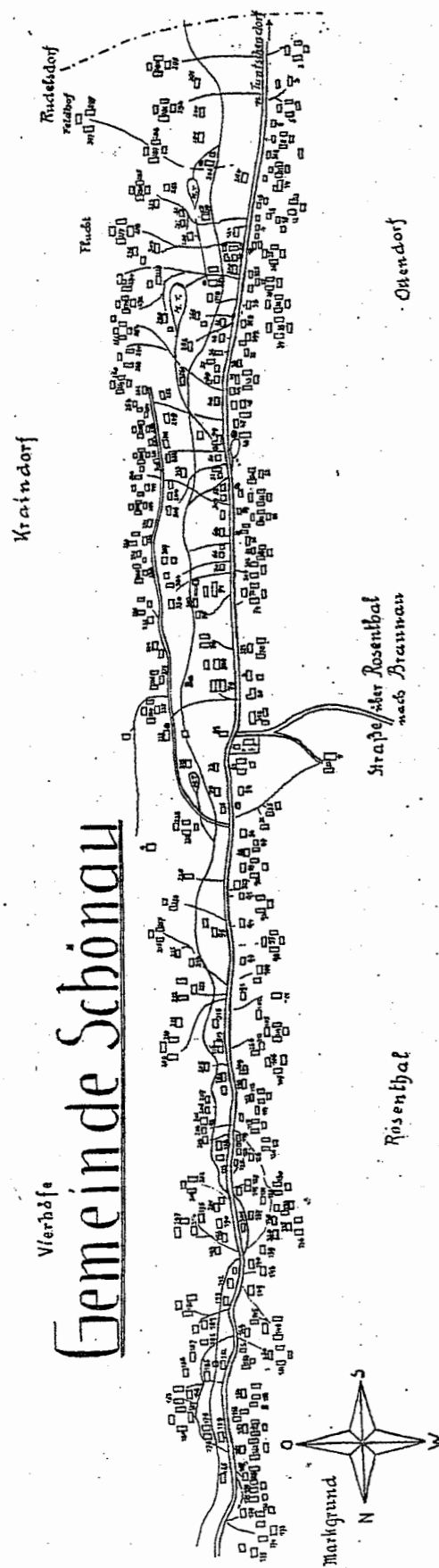
Výhled na Šonov, na Mitteldorf (střední část vesnice) (5)

Statek vlevo č.p. 292, chalupa vpravo č.p.291 (3)

Šolcovna, největší statek v Šonově (3)

Hausbesitzer

1	Xinzel Franz	185	Wagner Josef
2	Wagner Josef	186	Wagner Josef
3	Wagner Josef	187	Wagner Josef
4	Wagner Josef	188	Wagner Josef
5	Wagner Josef	189	Wagner Josef
6	Wagner Josef	190	Wagner Josef
7	Wagner Josef	191	Wagner Josef
8	Wagner Josef	192	Wagner Josef
9	Wagner Josef	193	Wagner Josef
10	Wagner Josef	194	Wagner Josef
11	Wagner Josef	195	Wagner Josef
12	Wagner Josef	196	Wagner Josef
13	Wagner Josef	197	Wagner Josef
14	Wagner Josef	198	Wagner Josef
15	Wagner Josef	199	Wagner Josef
16	Wagner Josef	200	Wagner Josef
17	Wagner Josef	201	Wagner Josef
18	Wagner Josef	202	Wagner Josef
19	Wagner Josef	203	Wagner Josef
20	Wagner Josef	204	Wagner Josef
21	Wagner Josef	205	Wagner Josef
22	Wagner Josef	206	Wagner Josef
23	Wagner Josef	207	Wagner Josef
24	Wagner Josef	208	Wagner Josef
25	Wagner Josef	209	Wagner Josef
26	Wagner Josef	210	Wagner Josef
27	Wagner Josef	211	Wagner Josef
28	Wagner Josef	212	Wagner Josef
29	Wagner Josef	213	Wagner Josef
30	Wagner Josef	214	Wagner Josef
31	Wagner Josef	215	Wagner Josef
32	Wagner Josef	216	Wagner Josef
33	Wagner Josef	217	Wagner Josef
34	Wagner Josef	218	Wagner Josef
35	Wagner Josef	219	Wagner Josef
36	Wagner Josef	220	Wagner Josef
37	Wagner Josef	221	Wagner Josef
38	Wagner Josef	222	Wagner Josef
39	Wagner Josef	223	Wagner Josef
40	Wagner Josef	224	Wagner Josef
41	Wagner Josef	225	Wagner Josef
42	Wagner Josef	226	Wagner Josef
43	Wagner Josef	227	Wagner Josef
44	Wagner Josef	228	Wagner Josef
45	Wagner Josef	229	Wagner Josef
46	Wagner Josef	230	Wagner Josef
47	Wagner Josef	231	Wagner Josef
48	Wagner Josef	232	Wagner Josef
49	Wagner Josef	233	Wagner Josef
50	Wagner Josef	234	Wagner Josef
51	Wagner Josef	235	Wagner Josef
52	Wagner Josef	236	Wagner Josef
53	Wagner Josef	237	Wagner Josef
54	Wagner Josef	238	Wagner Josef
55	Wagner Josef	239	Wagner Josef
56	Wagner Josef	240	Wagner Josef
57	Wagner Josef	241	Wagner Josef
58	Wagner Josef	242	Wagner Josef
59	Wagner Josef	243	Wagner Josef
60	Wagner Josef	244	Wagner Josef
61	Wagner Josef	245	Wagner Josef
62	Wagner Josef	246	Wagner Josef
63	Wagner Josef	247	Wagner Josef
64	Wagner Josef	248	Wagner Josef
65	Wagner Josef	249	Wagner Josef
66	Wagner Josef	250	Wagner Josef
67	Wagner Josef	251	Wagner Josef
68	Wagner Josef	252	Wagner Josef
69	Wagner Josef	253	Wagner Josef
70	Wagner Josef	254	Wagner Josef
71	Wagner Josef	255	Wagner Josef
72	Wagner Josef	256	Wagner Josef
73	Wagner Josef	257	Wagner Josef
74	Wagner Josef	258	Wagner Josef
75	Wagner Josef	259	Wagner Josef
76	Wagner Josef	260	Wagner Josef
77	Wagner Josef	261	Wagner Josef
78	Wagner Josef	262	Wagner Josef
79	Wagner Josef	263	Wagner Josef
80	Wagner Josef	264	Wagner Josef
81	Wagner Josef	265	Wagner Josef
82	Wagner Josef	266	Wagner Josef
83	Wagner Josef	267	Wagner Josef
84	Wagner Josef	268	Wagner Josef
85	Wagner Josef	269	Wagner Josef
86	Wagner Josef	270	Wagner Josef
87	Wagner Josef	271	Wagner Josef
88	Wagner Josef	272	Wagner Josef
89	Wagner Josef	273	Wagner Josef
90	Wagner Josef	274	Wagner Josef
91	Wagner Josef	275	Wagner Josef
92	Wagner Josef	276	Wagner Josef
93	Wagner Josef	277	Wagner Josef
94	Wagner Josef	278	Wagner Josef
95	Wagner Josef	279	Wagner Josef
96	Wagner Josef	280	Wagner Josef
97	Wagner Josef	281	Wagner Josef
98	Wagner Josef	282	Wagner Josef
99	Wagner Josef	283	Wagner Josef
100	Wagner Josef	284	Wagner Josef

Šonovská čarodějnice

„Stařečci vyprávěli, že před lety žila ve starém domě na dolním konci vsi na kopci, kde ještě v roce 1945 stál dům č.p. 307, stará žena, kterou měli za čarodějnici. Přezdívalo se jí chalupnice Kartruda a žila snad v letech 1830-1880. Chodila shrbeně a lidi strašila pohledem, tropila jim neplech y i sedlákům naháněla strach. Uměla se plížít chlívem a krávy uhranula tak, že dojily krev. Našla-li hrst sena, dala ji dětem, jež právě potkala a říkala jim: „Dej to vašim kravám!“ Hned se vědělo, že bude zle, dostala-li se tato hrstka do stáje. Proto se na statku i v domě zbůhdarma nic nepovalovalo. Nejvíc se jí obával ranhojič Pohla, ke kterému chodila pod záminkou bolesti nohou či prstů a on ji musel vyhánět. Každá návštěva přinesla nemilé následky. Starci ještě vyprávěli, že přišla-li do chléva, měl tento sedlák ihned menší dojivost a mléko nižší tučnost. Tvrdilo se, že jestliže šel někdo po cestě v jejich stopách, měl by její moc narušit. Po její smrti si každý oddechl.“ (7)

Milá jako čarodějnice

„V Šonově žila ve staré chalupě čarodějnice. Bydlela se dvěma dcerami, z nichž starší, Gertruda, měla milého. Byl to syn velmi váženého místního domkaře. Mladík se jednou večer opozdil v hostinci u karet a domů kráčet až kolem dvanácté hodiny. Když procházel kolem domku své milé, viděl, že ve světnici ještě hoří světlo, a tak přistoupil k oknu, aby se podíval dovnitř, co Gertruda dělá. Ta právě stála uprostřed světnice, oblečená jen v košili, a v máselnici stloukala máslo. Mládenec se sám sebe udiveně ptal, odkudpak asi mají chalupníci tolik smetany k výrobě másla, když ve stáji nemají ani krávy ani kozy. Příští den to všechno vyprávěl své matce. „Copak ty nevíš,“ odpověděla mu matka, „že stará chalupnice je čarodějnice a mléko odčarovává sousedovým kravám?“ Dcery se už asi naučily čarodějnickví od matky, když Gertruda tluče o půlnoci máslo. To je ta pravá hodina, v hodině duchů bdí nad jejich prací sám čert!“ (7)

Sběračka klestí

„Břehy Šonovského potoka spojovala na několika místech jen obyčejná prkna. Před lety pásli kousek od jednoho z nich dva chlupci ze Šonova krávy a náhle po cestě vedoucí z blízkého lesa uviděli přicházet starou babičku s otýpkou klestí na zádech. Jak ale přecházela po prkně, spadla do vody. Hoši tam honem spěchali, aby ženě pomohli i když nehrozilo, že by se utopila, vždyť v potoce bylo vody sotva po kotníky. Na místě však zjistili, že beze stopy zmizela. Teprve tehdy se domysleli, že to byla rusalka.“ (8)

Smrt čarodějnice ze Šonova

„Na kopci po pravé straně cesty mezi Broumovem, Velkou Vsi a Rožmitálem stojí starobylá usedlost, kdysi zvaná Popelhofe. Když se kolem ní šlo Černo-potockou pěšinou do Šonova, přišlo se k mlýnu. V kopci se člověk ještě dnes dostane do prolákliny, která kdysi byla zarostlá stromy a křovisky. Tady prováděla svoje neplech y šonovská čarodějnice. Bydlela v jednom z blízkých domů a obzvláště měla spadeno na krávy starého místního ranhojiče. Byl to mírumilovný člověk, který mnoha lidem vyléčil nemoci a napravil zlomeniny, ale čarodějnice ho nemohla ani cítit. Ať dělal, co dělal, jeho krávy zůstávaly začarované a nedávaly mléko. Když se mu někdy přeci jen podařilo, že se krávy maličko zmátořily, objevila se u něj babizna s prosbou, aby jí napravil prst nebo dal trochu masti. Tím nad ním zase získala moc.

Konečně měli sousedé řádění zlé čarodějnice dost a rozhodli se vykácet všechny stromy a křoviska u prolákliny. Tak by čarodějnice ztratila místo pro vykonávání svého neblahého řemesla. Když se to babizna dozvěděla, vrhla se před muže na zem a prosila je, aby to za nic na světě nedělali, ale bylo to marné. Jakmile stromy a křoviny zmizely, čarodějnice těžce onemocněla a brzy zemřela. Ranhojič měl konečně klid a jeho bohulibá živnost očividně kvetla“. (7)

Příčarování mléka

„Jakýsi starý muž ze Šonova se jednou vracel domů z Nové Rudy, kde byl na návštěvě. Byl horký den, a tak se před vesnicí usadil do stínu lípy, pod kterou už seděl nějaký mladík. Protože byl čas oběda, vytáhl stařec z tašky kus tvrdého chleba, a zatímco ho jedl, postěžoval si cizinci: „Ach, kdybych měl teď kapku mléka nebo podmáslí, to bych si pochutnal víc!“ „No, když nemáte jiné přání,“ odpověděl na to cizinec. „Kapku mléka mohu obstarat.“ Pak začal hledat po kapsách. Když ho stařec pozoroval, myslel si, že vytáhne mléko v lahvi. On však místo toho vyndal velký modře potištěný kapesník, a ten uvázal za dva konce na nízko visící větvi stromu. Pak přikázal starému muži, aby držel pod kapesníkem svůj klobouk, a začal tahat volně visící cíp kapesníku. Po chvíli začalo od cípů kapat čerstvé mléko a v okamžiku byl klobouk plný. Starce z toho obešla hrůza. „Ne!“ řekl důrazně, „tohle mléko pít nebudu.“ Cizinec se smál: „A pročpak ne, je velmi výborné a čisté, pochází tamhle ze zdola ze dvora od nejlepší krávy. Dnes dopoledne jsem tam prosil o kousek chleba, ale selka mě hrubě odmítla. Za to dnes nenadojí ani kapku.“ Stařec však jenom zavrtěl hlavou: „Ne, chlapče, s vámi já nechci mít nic společného.“ Pak vylil mléko na zem a šel dál svou cestou do Šonova.“ (8)

Obec Šonov leží v Královéhradeckém kraji, v okrese Náchod. Je také členem sdružení Mikroregionu Broumovsko a geograficko turistické oblasti Kladské pomezí. Nachází se 37 km severně od města Náchoda a 7 km severozápadně od města Broumov, 80 km severně od Hradce Králové. Spadá pod město Broumov, které je městem s rozšířenou působností.

Území obce sousedí s územím města Broumov - s katastrálním územím obce Rožmitál, dále s obcí Otovice. Šonov přímo sousedí s Polskem s Gminou Radków a s Gminou Nowa Ruda. Na území obce se nachází hraniční přechod pro cyklisty a pěší propojuje obec s obcí Tłumaczów. Šonov je součástí Dobrovolného svazku obcí Broumovsko, MAS Broumovsko+, Svazu měst a obcí ČR a Euroregionu Glacensis.

Na Broumovsku jsou realizovány projekty zaměřené na rozvoj cestovního ruchu, budování nových turistických zajímavostí a prvků občanské vybavenosti.

Doprava

Šonovem vede silnice III. třídy, obec propojuje s okolními obcemi. Podél Šonovského potoka vede místní obslužná komunikace, která je ve vlastnictví obce. Na tuto komunikaci je v polovině vesnice napojena silnice č. III/30324, ta vede přes Rožmitál až do Broumova. Nejbližší dálnice je silnice D11, která začíná v Jaroměři a vede na Prahu.

Veřejnou dopravu do obce zajišťuje firma P-transport Broumov a CDS Náchod. Autobus přijíždí a odjíždí 9x denně, první autobus jede v 4:31, další 5:10, 6:40 hod a poslední v 18:55 hodin. Avšak autobus, který by dopravoval děti do školy, která začíná v 8:00 hod, zřízen není. Děti tak musí jezdit autobusem v 6:40, který do Broumova dojede už v 7:00, což je hodinu před začátkem výuky. Autobus jede 20 minut přes Rožmitál do Broumova. O víkendech a svátcích jezdí 2 autobusy za den.

Na železniční síť není Šonov napojen. Vlák jezdí pouze do města Broumova. Z Broumova vede železnice do Teplic nad Metují, Hronova, Náchoda, Trutnova i na polskou stranu směrem na města Kamienna Góra, Wałbrzych, Wrocław.

Územím Šonova prochází modře značená cyklostezka č. 4002, která vede Javořimi horami, zelená trasa č. 4148 vedoucí do Broumova.

Zástavba

V Šonově převažuje zástavba z 1. a 2. poloviny 19. století, jedná se o hospodářská stavení a rodinné domy, které jsou v oblasti velmi hodnotné a vytvářejí typický ráz obce. Proluky po zaniklých staveních jsou často zaplněny zástavbou rodinnou i

bytovou z 2. poloviny 20. století. V rámci akce Z byly vystavěny větší bytové domy pro pracovníky v zemědělství a v lesích. Problémem, který je zde patrný, je zástavba bez větších regulací, např. barev fasád, proporcí nově vystavěných objektů a jejich uspořádání v krajině. Vedle sebe tak často stojí historický klasicistní statek, jehož zaniklá část je nahrazena nevkusně rábdoby moderním objektem. Tímto nevhodným spojením nového a starého mnoho domů v obci vyvolává spíše negativní emoce. Je samozřejmě vítané, že se majitelé snaží své historické objekty rekonstruovat, avšak oprava by měla probíhat s citem a s respektováním historické hodnoty, kterou by rekonstrukce měla podporovat, ne ji stírat. Je velmi smutné, když má dříve jistě krásný statek slídovou omítku či zateplení, kvůli kterému bylo odstraněno všechno zdobení fasád. Nebo když na kolemjdoucí září bílá plastová okna či fasády všemožných barev. Najdou se samozřejmě i výjimky, převážně u rekonstrukcí z posledních let, ve kterých se začíná respektující přístup k rekonstrukcím dostávat i do odlehlejších míst republiky. U novostaveb rodinných domů není bohužel situace jiná, majitelé si vybírají katalogové domy, které prostředím a místní architekturu vůbec nerespektují. Mnohem zajímavější domy by vznikaly ve spolupráci s architekty, kteří mají více zkušeností se stavěním v historizujících lokalitách a v projektech zohledňují tradici.

Služby a spolky

Budova bývalé pošty je nyní budovou obecního úřadu, kde se nachází mateřská školka pro 20 dětí. Základní škola v Šonově není, proto děti dojíždějí do Broumova. V objektu úřadu je také knihovna a turistická ubytovna. Kulturní dům byl nedávno rekonstruován. V přízemí se nachází místnost, kde se schází Myslivecký spolek. V prvním patře je společenský sál, který si mohou občané pronajmout např. na oslavy a svatby.

Dříve se ve vesnici nacházel menší obchod, ale jeho provoz byl ukončen. Dům byl přestavěn na Domov pro seniory a od roku 2016 je plně využíván. Objekt je dvoupodlažní s výtahem, je v něm 8 bytových jednotek s maximální kapacitou 16 osob.

Nejbližší zdravotnické služby jsou dostupné v Broumově, kde je nemocnice, poliklinika, soukromé ordinace lékařů a pohotovost.

V obci se nachází modernizované sportoviště, kde je možné ve volném čase hrát tenis, volejbal, nohejbal a košíkovou. V obci je také dětské hřiště a dětský lanový park.

Možnost ubytování nabízí Camping Šonov. Dále je zde Penzion u Pitašů a turistická ubytovna. V poslední době dochází k rekonstrukci statků a některé z nich jsou také pronajímány. Například: Apartmány Hessy, Ubytování Šonov 30, Holiday Home Frilo, Selské stavení Melchior Husler.

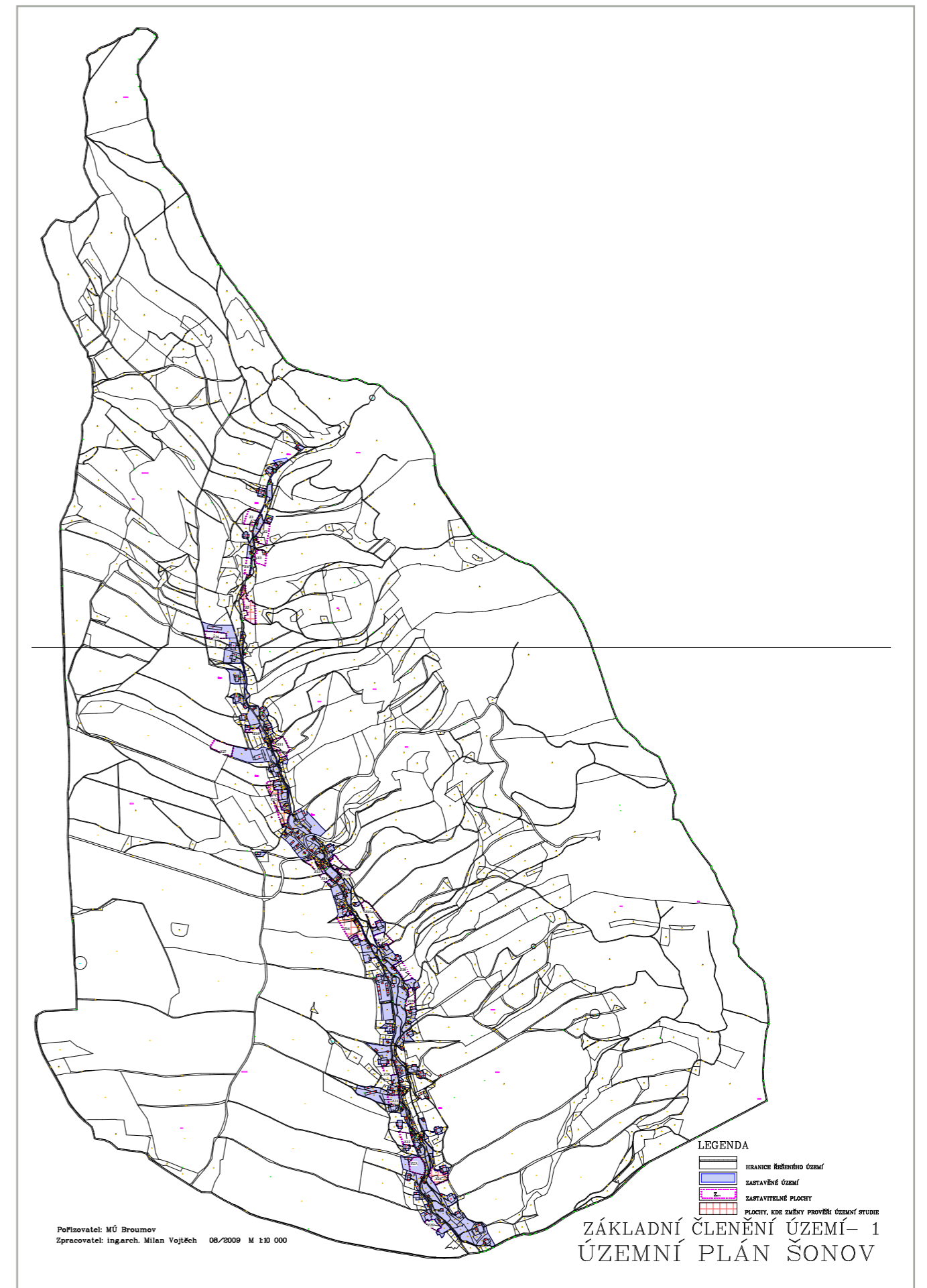
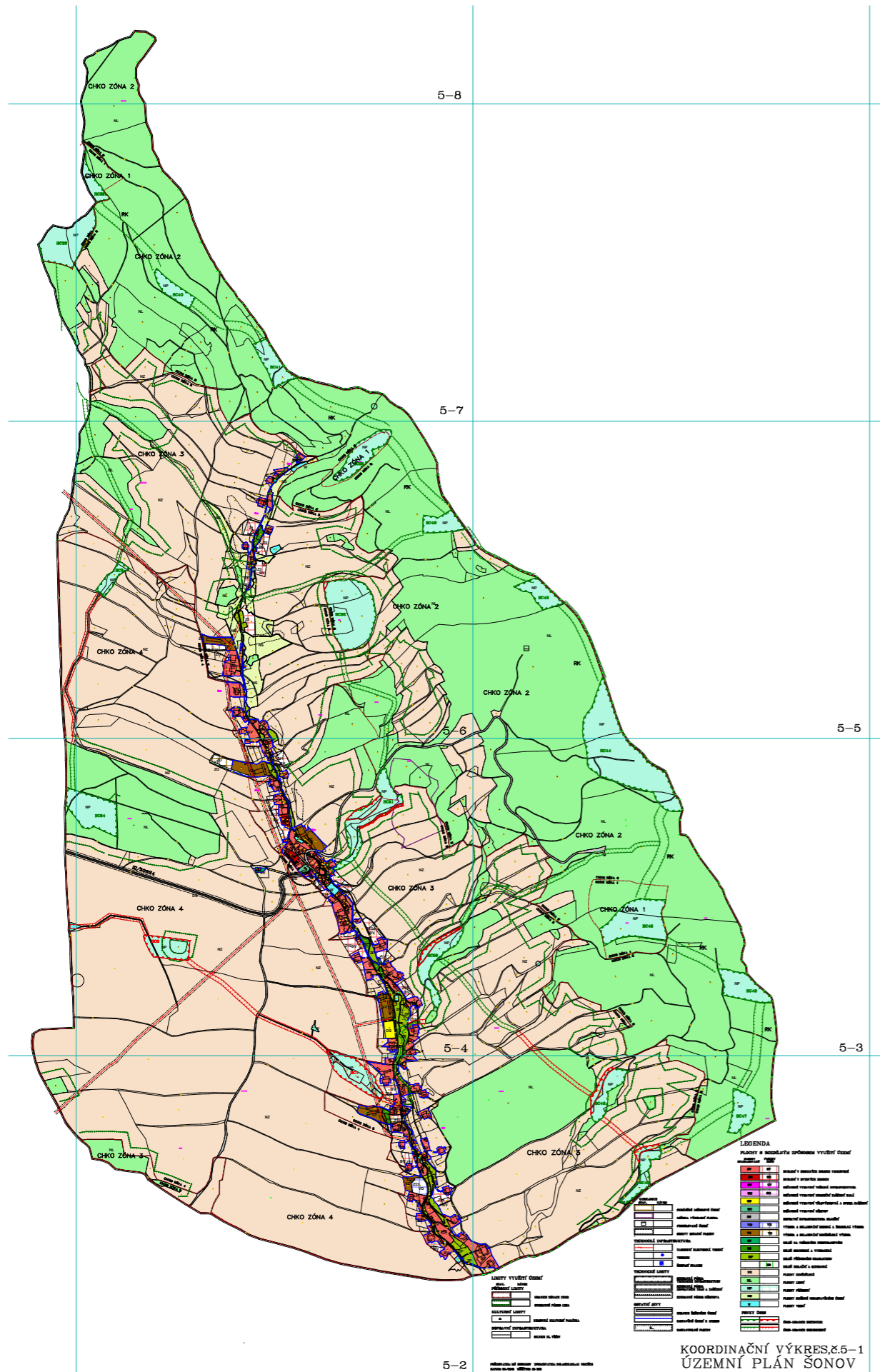
V obci je aktivní Český svaz chovatelů, zabývá se šlechtěním králíků, holubů a drůbeže, každý rok pořádají také výstavu pro veřejnost. Myslivecký spolek se staratá o myslivost, ochranu přírody, krajiny a v ní volně žijící zvěř. Organizuje pálení čarodějnic, stavění májky, taneční zábavy apod. Cyklistický spolek Tony sdružuje cyklistické nadšence, společně se účastní soutěží a výletů.

Zaměstnání

V obci v současné době žije 297 obyvatel. Největším zaměstnavatelem v obci je místní zemědělské družstvo, které zaměstnává přibližně 40 lidí z obce. Z podnikatelských subjektů je zastoupena řemeslná výroba, ubytování, stavebnictví, opravy vozidel, maloobchod a velkoobchod, zemědělství, lesnictví a rybářství. Dále je zde rodinná ovčí farma Šonov. Část obyvatel dojíždí za prací do Broumova nebo jiných okolních měst.

Swot analýza

<p>Silné stránky</p> <p><i>klidná obec v krásné krajině, provázanost s přírodou</i></p> <p><i>historická hodnota</i></p> <p><i>turistická oblast se sítí turistických tras</i></p> <p><i>turistické cíle na území obce</i></p> <p><i>památky v obci, kulturní události</i></p> <p><i>sportovní hřiště, mateřská školka</i></p> <p><i>kulturní dům, domov seniorů, knihovna</i></p> <p><i>nabídka ubytování</i></p> <p><i>aktivní spolky</i></p> <p><i>zaměstnání v obci - zemědělské družstvo</i></p> <p><i>9x denně autobusové spojení s Broumovem</i></p>	<p>Slabé stránky</p> <p><i>chybějící služby - obchod, pošta</i></p> <p><i>chybějící základní škola</i></p> <p><i>neexistuje autobusové spojení z horní části obce</i></p> <p><i>chybí autobusové spojení odvázející děti do školy</i></p> <p><i>brownfieldy a opuštěné objekty</i></p>
<p>Příležitosti</p> <p><i>zvýšení atraktivnosti vesnice, využití chátrajících objektů</i></p> <p><i>rozšíření občanské vybavenosti obce</i></p> <p><i>zlepšení mezilidských vztahů</i></p> <p><i>podpora mladého obyvatelstva</i></p> <p><i>nové pracovní příležitosti</i></p> <p><i>využívání evropských grantů</i></p> <p><i>citlivá rekonstrukce objektů</i></p> <p><i>turistický ruch</i></p> <p><i>oprava kostela a rekonstrukce fary</i></p>	<p>Hrozby</p> <p><i>nevhodné rekonstrukce objektů</i></p> <p><i>stárnutí obyvatelstva, odchod mladých lidí z obce</i></p> <p><i>chátrání a demolice cenných objektů</i></p> <p><i>odchod obyvatel za prací</i></p>

Omezení vyplývající z územního plánu obce, týkající se mé diplomové práce:

Plochy s rozdílným způsobem využití dle ÚP (územního plánu): BV – bydlení venkovského typu zahrnují zejména pozemky rodinných domů s chovatelským a pěstitelským zázemím, pozemky související dopravní a technické infrastruktury a pozemky veřejných prostranství. Součástí plochy bydlení venkovského typu mohou být pozemky dalších staveb, které nesnižují kvalitu prostředí a pohodu bydlení ve vymezené ploše, jsou slučitelné s bydlením a slouží zejména obyvatelům v takto vymezené ploše.

Přípustné:

- bydlení v rodinných domech s užitkovými zahradami a s chovem drobného domácího zvířectva, garáže jednotlivé
- stavby a zařízení související občanského vybavení (stavby a zařízení maloobchodu, ubytovací, veřejné správy a administrativy, zdravotnické a sociální péče, kulturní místního významu)
- stavby a zařízení pro související dopravní a technickou infrastrukturu, veřejná prostranství, odstavné a parkovací plochy sloužící obyvatelům - dětská hřiště, veřejná zeleň
- stavby pro rodinnou rekreaci

Nepřípustné:

- stavby pro průmyslovou výrobu a skladování, zeměd. stavby
- čerpací stanice pohonných hmot
- hromadné a řadové garáže
- bytové domy

Podmíněné využití:

- stavby pro řemeslnou výrobu, služby mající charakter výroby, které svým provozováním a technickým zařízením nesnižují kvalitu prostředí a pohodu bydlení ve vymezené ploše a slouží zejména obyvatelům v takto vymezené ploše

Prostorové uspořádání:

- výšková regulace zástavby – max. 2.NP + podkroví
- typ střechy – sedlová
- koeficient zastavění pozemků – 25% (zahrnuje zastavěnou plochu všech staveb kromě zpevněných ploch)

Principy vyplývající z polohy obce v CHKO Broumovsko sepsané v praktické příručce pro stavebníky.

Arch. principy tradičních staveb v CHKO Broumovsko
Umístění staveb

1. Orientace stavby hřebenem rovnoběžně s vrstevnicemi s možným natočením podle ideálního oslunění stavby.
2. Suterén stavby pouze pro vyrovnání terénu.
3. Plynulé zapojení stavby do terénu bez rovnání svažitého terénu do ideální roviny.
4. Minimalizace zpevněných ploch a terénních úprav.

Velikost staveb

1. Podlažnost: přízemí + podkroví; v městské zástavbě přízemí + patro + podkroví.
2. Základní hmota domu obdélného půdorysu o poměru stran cca 1:2-2:3; tvar půdorysu možný i do L nebo T, avšak vždy se zdůrazněním hlavního obdélného traktu domu.

Tvar a proporce

1. Jednoduchá rovnoramenná sedlová střecha o sklonu 38° - 45° (v některých částech CHKO možno s polovalbou) s hřebenem v podélné ose půdorysu; hmota vikýřů nepřehluší hmotu střechy. Střešní okna jsou možná, stejně jako vikýře plynule začleněné do plochy střechy.
 2. Nasazení střechy buď v úrovni stropu přízemí nebo s místně tradiční nadezdívkou (půlštokem).
 3. Umístění komína co nejbližší hřebenu střechy.
 4. Celkově jednoduchý tvar stavby bez provozně problematických balkónů, lodžii, arkýřů.
3. Přístavby buď s mírně nalomeným ramenem střechy nebo jako kolmý trakt s rovnoramennou sedlovou střechou sklonu 38° - 45°.

Skladebnost a materiál fasády a střechy

1. Kompozičně vyvážené řešení hlavní štitové stěny (velikost, tvar a uspořádání prvků, zejména oken); tradiční je osově souměrné podle svislé osy procházející hřebenem střechy.
2. Tradiční materiály – dřevo v tradičním zpracování (roubení z hraněných trámů bez nárožních přesahů), hladká omítka světlejších odstínů, kámen (místní).
3. Tradiční způsoby deštění štítů – tesařským způsobem, tj. širokými svislými prkny s latěmi na spárách nebo svislými vzájemně překládanými prkny, eventuálně profilovanými palubkami; barva v odstínech nekonkurujících barevnosti přírody (např. střední a tmavé odstíny hnědé).

4. Neutrální tmavé matné střešní krytiny (šedé, černé, hnědé) na Policku, Teplicku; červené odstíny (pálené tašky) většinou v obcích Broumovské kotliny.

5. Odchylky jsou možné v případě respektování stávajícího konkrétního prostředí okolní zástavby, návaznosti na kvalitní okolní zástavbu či na terénní konfiguraci nebo např. v případě prokazatelně energeticky úsporného řešení, které zároveň respektuje místní prostředí.

Čištění odpadních vod

Záměr výstavby domu je také limitován způsobem čištění odpadních vod. Ne všude je možné napojení na obecní kanalizaci s centrální čistírnou odpadních vod (ČOV). Pokud je v dosahu vodnatý tok, jeho možné zatížení potvrdí propočet směšovací rovnice provedený autorizovaným projektantem vodních staveb. Poté lze instalovat domovní ČOV a zaústit ji do toku. Nebude-li další zatížení toku možné např. s ohledem na zvlášť chráněné živočichy nebo žádná vodoteč v dosahu není, je třeba hledat jiná řešení – např. vegetační čistírnu s podmokem či žumpu na vyvážení.

Dodržování principů výstavby v CHKO je kontrolováno Správou CHKO Broumovsko. K veškeré stavební činnosti je nutné získat od správy souhlas. Vzhled a umístění objektu je posuzováno na základě ochrany krajinného rázu, který je dle zákona chráněn před činnostmi, které by snižovaly jeho estetickou a přírodní hodnotu. Při plánování je proto nutné dbát na zachování významných krajinných prvků – lesy, toky, nivy, dále zvláště chráněných území (NPR, PR, PP), kulturních dominant, biotopů a chráněných rostlin a živočichů.

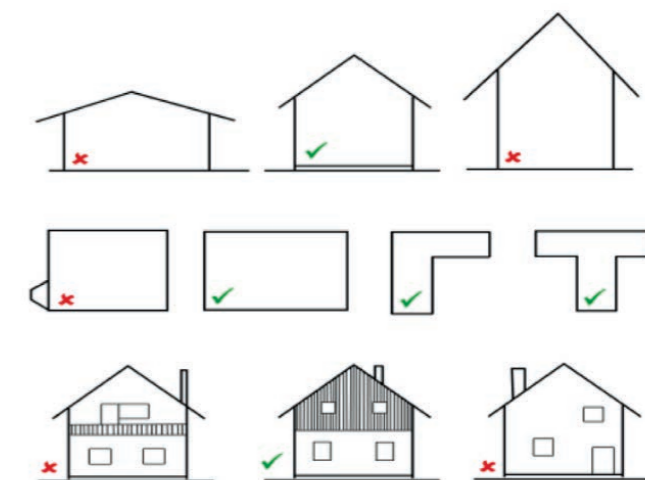
Každý nový objekt či jeho rekonstrukce výrazně ovlivní sídlo, proto je důležité, aby výstavba respektovala dochovaný ráz obce a typické proporce vesnických domů, jednoduše, aby nová zástavba nevyčnívala.

Pro Broumovsko jsou typické lánové obce, stavěné podél toků a cest. Při nové výstavbě se mají využívat volné parcely mezi domy nebo se má vesnice prodlužovat podél její osy. Nesmí se stavět satelity bez návaznosti na zástavbu.

Doplnění k obrázku: (Černá – původní zástavba, červená – nevhodně zvolená nová zástavba, zelená – vhodně zvolené začlenění)

Na Broumovsku se setkáváme s typickými zděnými statky z 19. století, které vytvářejí historickou zástavbu. Ta byla po 2. světové válce narušena výstavbou domů nerespektujících tradice výstavby na venkově. Domy se stavěly patrové, vícegenerační na čtvercovém půdoryse se sedlovými, valbovými, stanovými střechami. Štítu domu ztrácí řád a symetrii, okna jsou rozmístěna náhodně a vymykají se harmonickému členění fasád venkovských domů. Bohužel i v dnešní době je výstavba na vesnici velmi negativně ovlivňována výstavbou „bungalovů“, domů s nízkou valbovou střechou s nevyužitým podkrovím. Tyto domy jsou katalogovým řešením, bez vazby na krajinu, sídlo, historii, nerespektují zástavbu.

Dům má vztah k okolní krajině nejen proporcemi (výškou, půdorysem, sklonem střechy), ale i barvou fasády a střešní krytiny. Při pohledech z ulice je to právě barva fasády a při pohledech z návrší nebo rozhleden ovlivňují výslednou siluetu hlavně barvy střech. Dříve měly domy střechy se slaměnými došky, dřevěným šindelem nebo štípanou břidlicí. Jednalo se o přírodní materiály v neutrálních barvách. Počátkem 19. století se tato krytina kvůli ohňovým patentům začala nahrazovat pálenou krytinou v cihlové barvě. Ve dvacátém století se využíval šedý eternit, znovu v neutrální barvě. Až nyní se využívají různé materiály se širokou škálou barev od zelené, modré po rudou. Na barevné kombinace je tedy nutné dát velký pozor.

Svá pravidla má i oplocení na vesnici. Určitě sem nepatří vysoké betonové zdi, ale je mnohem lepší pozemek oplotit jednoduchým plaňkovým plotem.

(Text i obrázky převzaty z příručky CHKO Broumovsko (11a))

Současné fotografie statků v Šonově

Statek č.p. 34

Statek č.p. 106, 107

Pohled na statek č.p. 226

Statek č.p. 271

Statek č.p. 297, situovaný na vyvýšené terase nad potoční nivou

Statek č.p. 58

Statek č.p. 209, Melchior Hausler

Chalupnické domky, č.p. 306

Statek č.p. 25

Statek č.p. 8

Rybníček na potoce

Chalupnický domek, pozůstatek osídlení v okolí potoka

Statek č.p. 32

Statek č.p. 250

Domek v nádražním stylu č.p. 269

Pohled na statek

Dne 22. května 1945 polské oddíly obsadily Šonov a zůstaly zde tři dny po svatodušním týdnu. Obsazení Šonova Poláci zdůvodňovali tím, že území obce patřila roku 1286 ke Kladskému hrabství. Vojáci si nárokovali ze statků hovězí dobytek a kr-mivo pro své koně. Po třech dnech odešli a všichni v Šonově si oddechli. Bohužel klid to nebyl na dlouho. Na Postupimské konferenci vítězných mocností prosadil prezident Eduard Beneš odsun všech Němců ze Sudet. S návrhem všechny vítězné mocnosti souhlasily a také jej 2. srpna 1945 podepsaly.

Do všech obcí byli dosazeni čeští starostové, potom se začalo se zatýkáním. Hodně sudetských Němců bylo odvedeno do internačních táborů, jiní za prací v dolech nebo na nucené práce. Všichni byli označeni páskami, které museli nosit na ruce. Pásky byly bílé, členové NSDAP měli žluté, němečtí sociální demokraté a komunisté červené. Němci nesměli cestovat železnicí, odebírat noviny, kola jim sebrali, rozhlasové přijímače museli odevzdat ve škole, kde se nakládaly na ruské nákladáky. Došlo k úplné izolaci od světa.

Na Broumovsko i do Šonova přicházelo mnoho Čechů, ti si zde prohlíželi domy a statky, psali si čísla domů, které se jim líbily, u obecního rady si zamlouvali majetek. Někteří noví osídlenci prý jednali laskavě, ale nebylo tomu tak vždy. Často přišli bez ničeho, vybrali si nejhezčí statek v obci a v něm se začali chovat úplně jako doma, řestože tam původní němečtí majitelé bydleli a stále pracovali na svých pozemcích. Češi se jim na statcích začali roztahovat a často se německá rodina musela přestěhovat do nějaké menší místnosti ve statku.

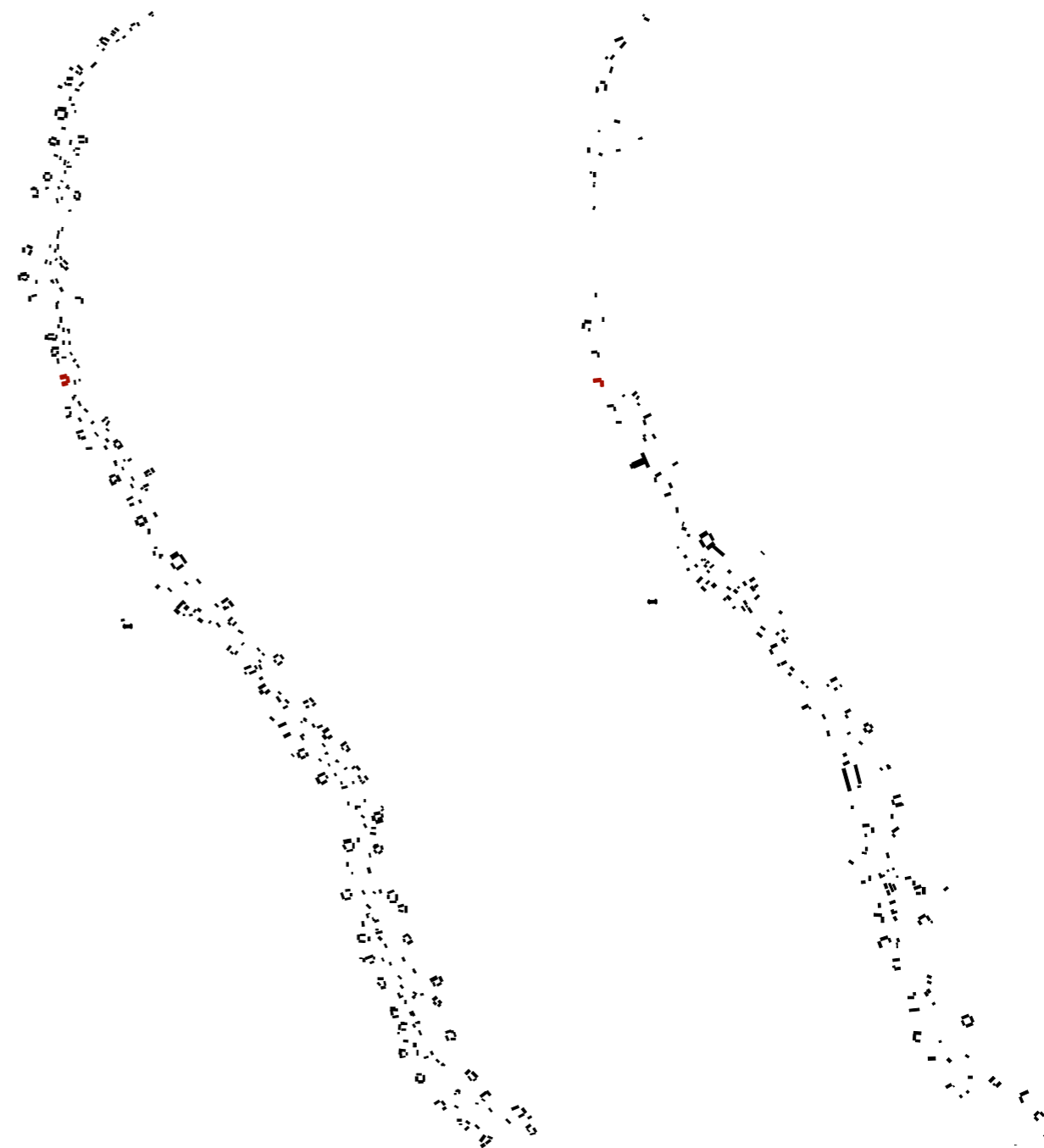
První objekt v Šonově (čp. 32) byl zabrán 2. července 1945. V polovině srpna odvezli prvních 50 obyvatel Šonova do tábora v Meziměstí. Další 170 lidí muselo odejít 18. září 1945. Další odsuny následovaly na začátku roku 1946. Transporty ze Šonova směřovaly do okupačními zónami rozděleného Německa. V lednu 1946 do americké zóny (cílovou stanicí byl Forchheim a Erlangen), v únoru 1946 do středního Francka. V Čechách zůstali jen nepostradatelní odborníci potřební v textilkách v Broumově. Držitelům červených pásek slíbili, že mohou zůstat ve svých domovech, ale nakonec i oni museli odejít, i když s větším zavazadlem. Bývalí obyvatelé Šonova dnes žijí v Mecklenbursku, Duryňsku, Francku, horním Bavorsku a Württembersku.

Šonovská učitelka Ida Franzová sepsala vyprávění z odsunu, který zažila. Text je převzat z knihy „O Šonově“. *Transport do nejistoty!*

„Dne 18. září 1945 jsme byli během půl hodiny vyhnáni ze svých domovů. Ze Šonova bylo tehdy vyhozeno 170 osob s 25 kg zavazadlem, z něhož si Češi vzali ještě část majetku: cennosti

zabrané na nádraží v Broumově, vkladní knížky a peníze. Nap-cpali nás do otevřených uhelných vagónů, v nichž ještě ležela centimetrová vrstva mouru. Vlak měl 45 vagónů, v každém bylo nacpáno 60-65 lidí i se zavazadly. Transportováno bylo celkem asi 2700-3 000 osob z okolních vsí. Hvězdy se tak blyštěly, když vlak pomalu míjel naše městečka a vesnice. Všichni byli sklí-čení, nikdo neplakal, nenaříkal. Můj bratr se svým sousedem zaslechli před odjezdem, jak někteří Češi říkali, že vlak jede do jisté záhuby. Zůstali jsme stát na velkém seřadovacím nádraží přes noc. Dva dny a dvě noci v otevřených uhelných vagónech. Kdo chtěl ven, musel sešplhat na nárazník. Ráno jel vlak na slezské hranice (trať Mierozsów - Fellhammer), lokomotiva a čtyři vagóny stály už za hranicí. Začalo vyjednávání s Rusy a Poláky. Auto vedle auta, plná hranice. K dohodě nedošlo, Rusové a Poláci nás nenechali projet. Zaslechli jsme však, že máme být odsunuti do Mieroszówa. Byli jsme sklíčení, věděli jsme přece, jaká drahota vládne u Poláků: chleba za 30 marek, máslo za 70, apod., a neměli jsme peníze. Jeli jsme tedy vstříc smrti hladem. V pohraniční vesničce jsme dostali ještě zbytek kávy, k obědu polévku, napít vody, protože jsme nesměli ven. To bylo vše po dvou dnech a nocích. Večer s námi šibovali za meziměstské nádraží do Ruprechtic. Seděli jsme v silném dešti, přes hlavu mělo 5-6 lidí natažené deky, voda nám stékala po zádech do bot. Mrzli jsme a třásli se. Uprostřed noci vlezli do vagónů Rusové a okrádali ty, kteří ještě měli hodinky, sedláky vyzuli z vysokých bot. K ránu se vyjasnilo. Děti plakaly v mokřích postelích, staří lidé (mnohým bylo okolo 80 let) se opírali zmáčení a apatičtí o stěny vagónů. Mnozí s horečkou prosili o lékaře. Po nesčetných prosbách povolil nám český vedoucí transportu vzít si něco z obchodu. Po mnoha prosbách jsem mohla sama do lékárny v Meziměstí, kde jsem u svých přátel dostala pro mou rodinu potraviny a léky. Když jsem se vrátila, podávala se první teplá vodová polévka. Po kraji se rozkřiklo, že transport stojí v Meziměstí. Odpoledne přišli všichni příbuzní a známí ze všech vesnic, přinášeli potraviny. Byl mezi nimi i náš opat Dominik Prokop. Šel, utěšující, od vagónu k vagónu. Napětí však zůstalo! „Co s námi bude?“ Konečně k večeru se proslechlo: sběrný tábor v Meziměstí. Naše srdce zkameněla, vždyť takové množství nemohl barákový tábor pojmout. Leželi jsme tady všichni těsně namačkání na podlaze, venku, na cestách a chodnicích, ale všechny naplňoval šťastný pocit: „Ještě chvíli doma!“ V dalších dnech při nástupu na place se rozkřiklo, že přijeli čeští továrníci a sedláci z vnitrozemí nákladními vozy a žebříňáky pro pracovní síly. Byl to prostě trh s otroky. Do dvou hodin zmizelo 60% transportovaných. Také mí rodinní příslušníci, až na dvě tety (65 a 78 let), byli prodáni na tomto trhu. S tetami jsem tu musela vydržet až do 21. února 1946 v jedné světnici s 29 osobami, z toho bylo

11 malých dětí, a nedostatku jídla, ve studených vlhkých barácích, kde houby houfně rostly pod postelemi a štěnice žraly jako divé, trpělo naše zdraví. Vydrželi jsme. Dne 21. února jsme byli odesláni druhým transportem do Bavorska (Gunzenhausen) střední Francko.“ (3)

porovnání hustoty zástavby v letech: 1840 2023

Šonov na starých mapách

Šonov a Broumov na Müllerově mapě z roku 1720

Šonov a Broumov na mapě J. Ch. Schreiber, výřez z mapy Kladska, Atlas Selectus, cca 1745

Šonov na mapě druhého vojenského mapování mezi lety 1806-1869

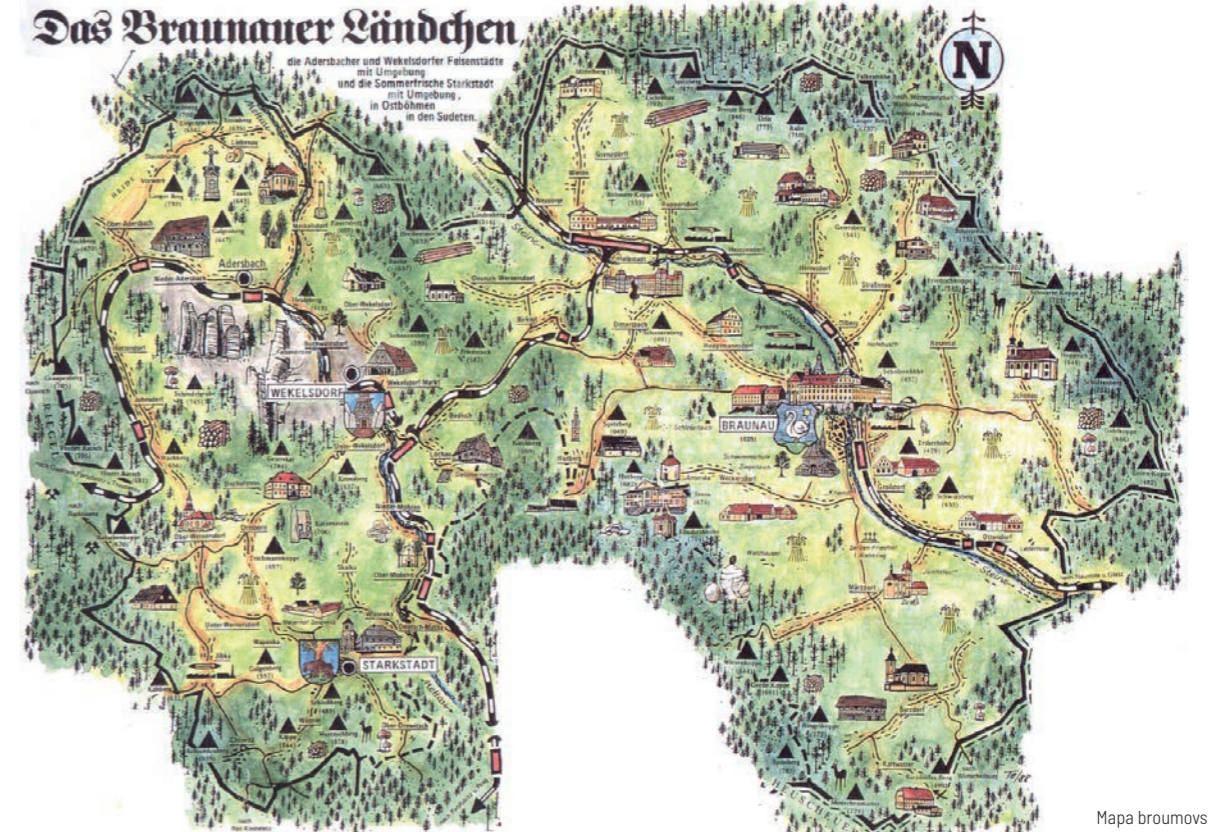
Šonov na mapě třetího vojenského mapování mezi lety 1872-1953

Šonov a Broumov na mapě Charte vom Königgrätzer Kreise des Königreiches Böhme, 1827

Šonov a Broumov na mapě Josefa Swiraka: okres Broumov, 1868

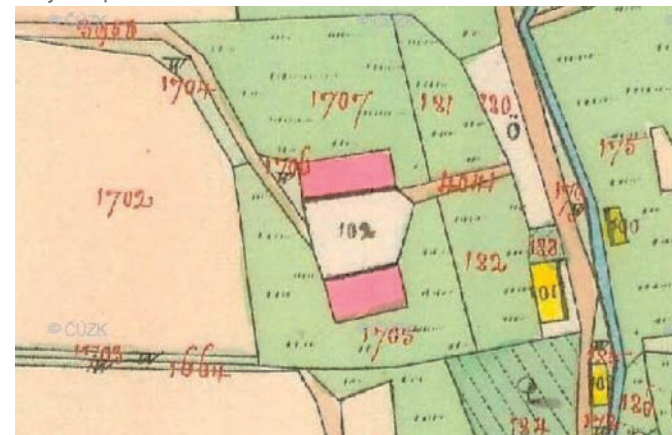
Mapa broumovských sudet

Šonov vyobrazený v Broumovském urbáři z roku 1876

Bývalý Kahlerův statek č.p. 112 a 113

Podle tzv. císařských otisků map stabilního katastru, které zachycují stav katastru v době jeho vzniku, jsou zakresleny dva objekty. Není jisté, zda jde o starší objekty, nebo již o statek, který později patřil rodině Kahlerů. Mapování probíhalo v letech 1826-1843. Objekty byly orientované kolmo na cestu. V císařských otiscích je objekt ještě bez čísla popisného, ale stojí na parcele č. 102.

Statek zakreslený na Císařských otiscích stabilního katastru (29)

Na indikačních skicách jsou zachyceny stavební změny a majitelé pozemků. První doložený majitel objektu je Pohl Georg (nar. 1776 v Šonově č.p. 113). Na statku žil se svou manželkou Theresií Pohl, s jejich dcerou Margarethou Pohl (nar. 1810, Šonov 113), ta měla dceru Katharinu Pohl, která se zde také narodila v roce 1833.

Indikační skica, s číslem popisným 113, vlastník Pohl Georg (29)

Originální mapy stabilního katastru, dokreslený objekt výměnku (29)

Prvním doloženým majitelem statku z rodu Kahlerů je dle knihy sčítání lidu Franz Kahler (narozený 4. září 1870 v Šonově 113). Podle rodokmenu jeho otec Franz Kahler (narozený 20. listopadu 1836 v Otovicích 15) ve statku v roce 1897 zemřel. Otec Franz Kahler tedy zřejmě dostal Šonovský statek od svého otce, nebo jej sám zakoupil. Nad vchodovými dveřmi se nachází letopočet s datací výstavby v roce 1830 a nacházejí se u něho písmena připomínající F.K nebo J.K - Franz Kahler nebo Jesus Kristus. Žil zde společně s manželkou Margarethou Weisser (31. 7. 1845-29. 4. 1918), která pocházela z Martinkovic a byla to dcera martinkovického šolce. Spolu měli dvě děti. Josefa, který odešel do nedalekého Rožmitálu. Druhý syn Franz Kahler (4. 9. 1870-xx) zdědil statek. Ve statku žil společně s manželkou Marií Weisser a měli tři děti, Idu Marii, Franze a Augustina Kahlera. Právě Ida Maria Kahler je vedena v soupisu obyvatelstva jako majitelka statku, avšak již pod jménem Ida Pohl. Společně s ní je jako majitel veden její bratr Augustin Kahler, ten byl posledním obyvatelem statku z rodu Kahlerů. Na statku žil společně se svou ženou Elfriedou Ansorge a dětmi až do roku 1946, kdy museli jako sudetští Němci Čechy opustit.

Velikost statku a polností z dob, kdy ve statku hospodařil Georg Pohl, je vyznačena na indikační skice níže. Ke statku patřil přes 1 km dlouhý lán polí a luk a také 1,4 km lesního porostu.

Franz Kahler
(13.2.1811 - 24.6.1896)
(Otovice 15 - Broumov 1/71)

+

Maria Erber
(28.7.1817 - 6.6.1896)
(Šonov 30 - Broumov 1/71)

Benedikt Kahler
Anton Kahler
Josef Kahler
Genovefa Kahler
Franz Kahler
(20.11.1836 - 13.10.1897)
(Otovice 15 - Šonov 113)

+

Margaretha Weisser
(31.7.1845 - 29.4.1918)
(Martinkovice - Šonov 113)

Josef Kahler
Franz Kahler
(4.9.1870 - XX)
(Šonov 113 - XX)

+

Maria Weisser
(22.6.1875 - xx)
(Šonov 263 - xx)

Ida Maria Kahler (Pohl)
Franz Kahler
Augustin Kahler
(20.2.1902 - 5.12.1970)
(Šonov 113 - Frontenhausen, DE)

+

Elfriede Ansorge
(5.2.1908 - 6.5.1995)
(Ruprechtice 99 - Frontenhausen)

Arnold Kahler
Alfred Kahler
Erhard Kahler

.....
.....
.....
.....
.....

Díky německému spolku Heimatkreis Braunau a pomoci pana Antona Demmelhubera jsem se spojila s panem Arnoldem Kahlerem, synem Augusta Kahlera. Arnoldovi bylo v době odsunu 8 let. Když žili jeho rodiče (Augustin a Elfrieda. K), tak o té době moc vyprávět nechtěli, bylo to pro ně velmi bolestivé téma. Vnuk Arnolda Kahlera, Johannes Kahler mi zprostředkoval odpovědi na mé otázky. Díky tomu jsem dozvěděla o životě rodiny ve statku i o tom, co se dělo po odsunu. Získala jsem i kopii dobové fotografie, kterou má rodina dodnes vystavenou nad jídelním stolem.

Na místě současné stavby dříve nejspíše stával mnohem starší statek. Dvorcový statek, jehož část na místě stojí dodnes, se vyznačoval typicky čtyřstranným uspořádáním objektů. Hlavní obytná budova byla dle datace nad vstupním portálem postavena roku 1830 a výměnek je datován do roku 1852. Hlavní objekt je situován štítovou stranou kolmo k cestě, výměnek okapovou stranou rovnoběžně s komunikací. Dále se na pozemku nacházela hrázděná stodola. Domnívám se, že ta byla postavena již mnohem dříve, protože hrázděná architektura byla na Broumovsku rozšířená již před výstavbou klasicistních statků. Směrem do polí, mezi stodolou a hlavním obytným domem, stála kolna. Kolna sloužila pro parkování vozů, uložení větších dřevěných nástrojů, například mlátiček na obilí používaných při práci na poli. A podle popisu pana Kahlera tam dokonce dříve býval i kočár se sametovými křesílky.

Do hlavního obytného domu se vcházelo ze dvora, vstupními dveřmi se vešlo do prostorné síně. Naproti vstupu se přímo v ose nacházelo schodiště vedoucí do patra a vpravo vedle schodiště byla postavená pec. Na pravé straně síně se nacházela obytná část domu, tedy prostorná světnice a vedle menší světnička. Ne levé straně od síně začínala hospodářská část, řešená trojtraktem. Ze síně bylo možné vstoupit také do spižírny a do chodby propojující síň se stájí pro koně. Podél chodby se nacházela ještě jedna místnost, která sloužila jako místnost pro ubytování služebné nebo čeledína. Na statku žila jedna služebná, která pocházela z Ukrajiny, podle vyprávění s ní bylo zacházeno jako s vlastní dcerou a po příchodu Rudé armády do Šonova se zasloužila o to, aby pan Augustin Kahler nebyl zastřelen. Na půdě, přibližně v místě nad světnicí, byla ještě jedna menší místnost zvaná Bornstube. Všechny místnosti v objektu mají klenuté stropy různých tvarů a složitostí, najdeme zde křížovou klenbu i valenou klenbu s lunetami nebo bez. Světnice byla provedena se zaklenutím tzv. stájovou klenbou, která byla vystavěna mezi kovové traverzy. Střecha byla původně pokryta doškovou krytinou, ta byla až později nahrazena krytinou z tašek.

Vejminek byl postaven menší, ale s obdobným dispozičním rozvržením jako má větší dům. Rozvržení bylo ale upraveno a bralo v potaz, že objekt bude sloužit starým statkářům, kteří se do něj přestěhují, až předají hospodářství svým dětem. Hlavní vstup se nacházel od ulice, ale do objektu bylo možné vstoupit i ze dvora. Vejminek byl průjezdní, skrz velká dřevěná vrata se vjíždělo do dvora. Do dvora bylo také možné vejít průchodem mezi objektem vejminku a hlavním obytným domem, avšak byl to úzký průchod. Vozy a koně jezdili vždy průjezdem ve vejminku. Uvnitř vejminku se nacházela světnice s menší světničkou a v síni stála pec. V té paní Maria Kahler pekla chléb. Po straně síně se nacházely ještě dvě komůrky. Síň a komůrky byly postaveny se zaklenutím, ale světnice se světničkou byla zaklopena dřevěným trámovým stropem s překládaným deskovým záklopem. Překládané desky byly kladeny na příčné trámy kolmo, tedy ve směru podélné osy domu. Hraněné trámy měly okosené hrany a takto okosené byly i spodní zákloповé desky. Záklop byl na půdě zasypán izolační vrstvou mazaniny.

Statek se nachází v horní části Šonova na pravém břehu potoka, blíže k polským hranicím. Terén je v této části pomyslně užší, protože se na jedné straně silnice nacházejí pole. Druhá strana vedle silnice prudce stoupá. Celý kopec je porostlý lesem. Ke statku dříve patřilo 16 ha polí a luk a také právě 3 ha lesa. Pole začínala hned za domem a lán se táhl až k hranici katastrálního území, byl dlouhý přes 1 kilometr. Na polích za statkem rodina pěstovala pšenici, žito, oves, brambory, mák a len, který měl využití v soukenictví, díky kterému celý kraj prosperoval. Pole nezačínalo přesně za domem, dům byl obklopen ještě zahradou, kde si rodina pro vlastní spotřebu pěstovala na zahrádce zeleninu. V sadu před výminkem rostly ovocné stromy. Na statku chovali také prasata, krávy a koně chladnokrevníky. Koně byli na statku velmi důležití, pan Augustin Kahler s nimi pracoval ve státních lesích, pomocí koní stahoval pokácené kmeny ze strání do údolí a poté svážel dřevo na vozech až do nedalekého Broumova. Ke statku patřily i lesní pozemky, které se nacházely přímo naproti statku přes cestu. Táhlly se až na hřeben Javořích hor, také k hranici katastru Šonova.

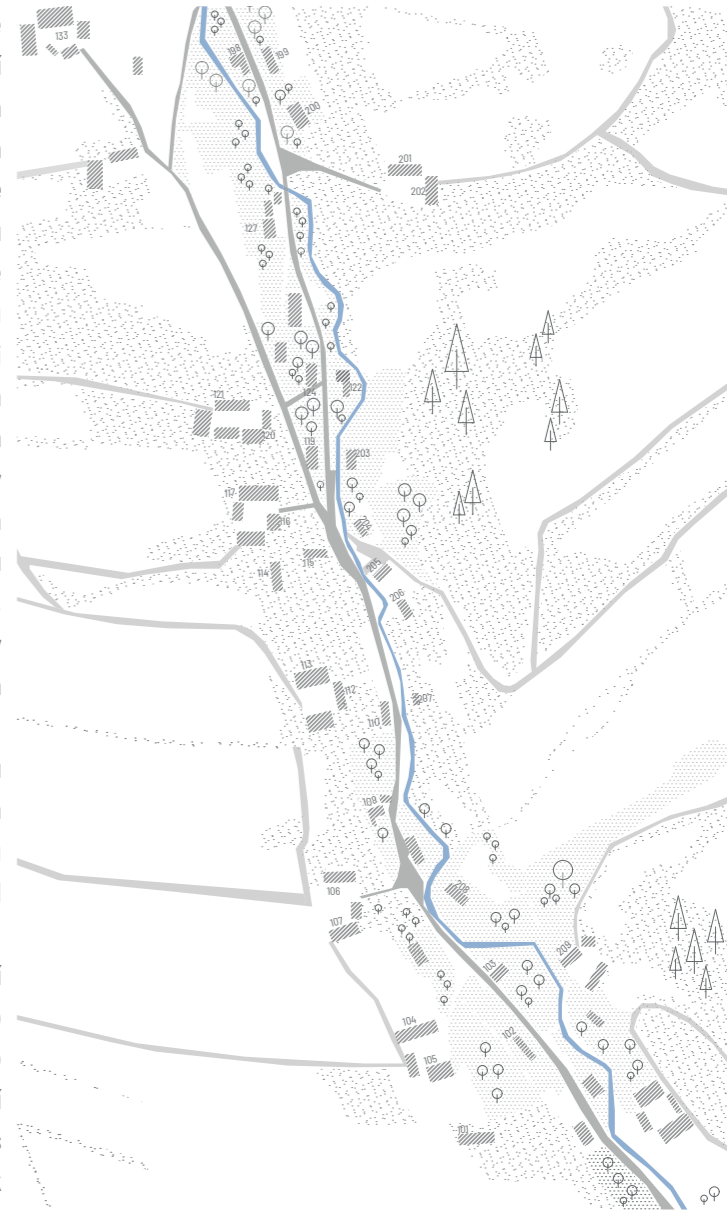
V bezprostřední blízkosti statku, na pravém břehu potoka, se nacházely velké zemědělské statky, převážně se zabývající pěstováním lnu. Na levém břehu stávaly menší chalupy a domy malorolníků. Statky byly stavěny kamenné, kůlny a stodoly dřevěné. Domy chalupníků byly roubené, proto se jich do dnešní doby zachovalo jen velmi málo. V okolí statku nezůstaly téměř žádné. Krajina byla protkána sítí cest, které vybíhaly od hlavní silnice a vedly kolem stavení a podél lánů polí a luk, které od sebe navzájem oddělovaly. V těsné blízkosti statku, na pravém břehu potoka u silnice, stával dříve dům s číslem popisným 110. Dům byl roubený a již neexistuje. Žila v něm rodina, která chodila za prací do textilních továren v Broumově, ale otec rodiny v zimě prý často chodil s panem A. Kahlerem pracovat do lesa. Nejbližším domem proti proudu od statku byl dům č.p. 114 a 115. V čísle popisném 115 žil kovář, u kterého si pan Augustin Kahler nechával opravovat řetězy a vyrábět nástroje, které potřeboval při práci v lese. Na druhém břehu potoka, směrem na sever, žil v domě č.p. 201 známý ranhojič Pohl. Směrem na jih, tedy směrem ke středu vesnice, se v domě č.p. 208 nacházel obecní úřad, který sem byl přesunut, když vyhořela šolcovna. V domě obecního úřadu se také nacházel chudobinec. V domě č.p. 214 provozoval svou živnost místní švec.

Po krajině, podél cest, polí a luk, na místě různých událostí se stavěly křížky a boží muka. Stavěly se z úcty k Bohu, jako poděkování Bohu za pomoc v těžké situaci nebo naopak jako prosba o pomoc budoucí. Křížky u polí znamenaly požehnání pro pole, u kterého stály. Na pozemku statku stojí dodnes kříž, ale není to typ kříže, jako se stavěl u polí, je to náhrobek s křížem. Na dvou stranách pískovcového podstavce jsou vyryta jména. Na čelní straně je napsáno:

Hier ruhen in Frieden *zde odpočívají v pokoji*
 unsere unvergessenen Eltern *naši nezapomenutelní rodiče*
 Benedikt Riedel
 Wirtschaftsausgebinger aus Großdorf *hospodář z Velké Vsi*
 starb im 73. Lebensjahr 1859 *zemřel v 73 letech v roce 1859*
 Ehegattin *manželka*
 Maria Riedel
 starb im 72. Lebensjahre 1872 *zemřela v 72 letech v roce 1872*
 Ruhet Sanft *odpočívá v pokoji*

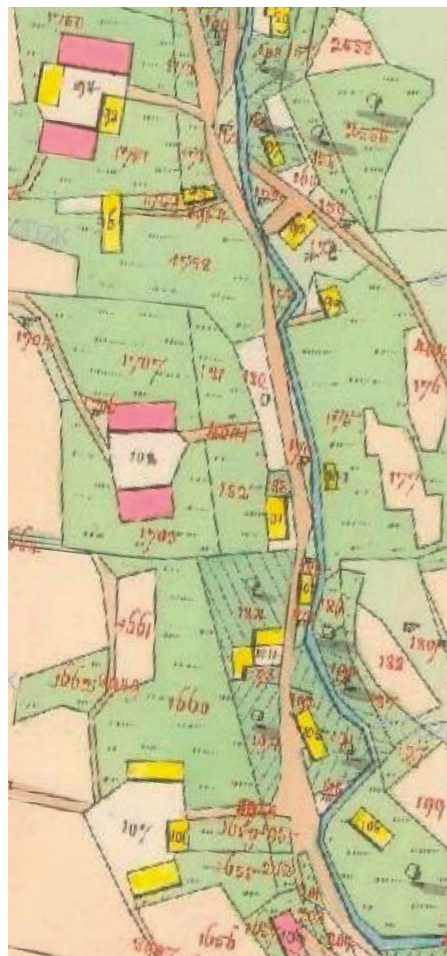
Na boční straně podstavce:

Hier ruhet in Gott
 Albin Volke ...25. Lebensjahr 1894
 Franz Volke
 geb. 24. Jähner 1821 / gest. 26. August 1899
 Margaretha Volke
 gest. 11. Janner 1902 / im 72 Lebensjahre

Proč se náhrobek nachází u statku je velmi nejasné. Benedikt Riedel a Maria Riedel pocházeli z Broumova. Benedikt Riedel byl ženatý dvakrát, jeho první žena zemřela velmi mladá v 35 letech, jmenovala se Theresia Ringel, dle rodokmenu má předky se jménem Kahler. Je možné, že právě tito předci mohli být velmi vzdáleně příbuzní rodině Kahlerů ze statku. Benedikt Riedel měl poté druhou ženu Marii Ermer (Riedel) a spolu měli dceru Margarethu Volke (rozenou Riedel). Margaretha se vdala za Franze Volkeho a spolu měli čtyři děti Franze, Antona, Marii a Albina. Žádné z dětí se bohužel nedožilo vysokého věku. Albin byl jejich nejmladší syn. Zároveň se dožil nejvyššího věku ze všech sourozenců a to 25 let. Oba rodiče své děti přežili a tím rod Volke vymřel. Rodina Volke pocházela také z Broumova. Franzův otec Franz Johann Ambrosius Volke žil v Broumově v domě IV/1 a byl to kovářský mistr. Albin Volke se u něho také učil řemeslu. Náhrobek se dle matriky původně nacházel na broumovském hřbitově. Pokud rodina už nemá žádné potomky, kteří by se o hrob starali, tak hrob zůstává 15 let v pokoji stát na hřbitově a potom je

Statek na ortofotomapách

cašské otisky stabilního katastru

originální mapy stabilního katastru

1937

1953

1960

1993

2000

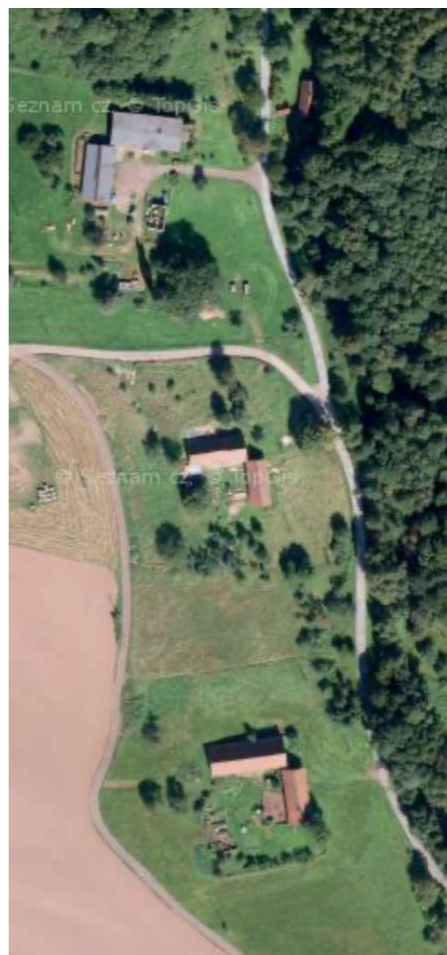
2005

2009

2015

2017

2023

Současná podoba statku

V roce 2011 si broumovský statek v Šonově zakoupila rodina Klírova z Orlických hor. Statek měl v té době dva objekty, původní hlavní obytný dům a menší výměnek. Protože mají Klírovi dva syny, dostali oba po jednom objektu. Syn Mikoláš dostal výměnek a syn Ondřej dostal hlavní obytný dům. Ondřej se poté po studiích, na Fakultě umění a designu, rozhodl v objektu se svou manželkou Alenou usadit. Alena je vystudovaná ornitoložka a Ondřej umělecký kovář.

Statek byl už po zakoupení ve velmi špatném stavu. Jak sami říkají, byla to taková ruina. Dokonce jej rodiče zakoupili od jistého pána z Prahy, který statek koupil v roce 2010, ale během jednoho roku zjistil, jak by byla rekonstrukce stožitá a nákladná, proto se jej rozhodl dále prodat. Alena a Ondřej se rekonstrukce nebáli, protože Ondrovi rodiče před časem rekonstruovali dům v podobném stavu v Orlických horách. Měli tedy už potřebné zkušenosti a alespoň trochu věděli, co od rekonstrukce čekat.

Dům byl ve velmi špatném stavu a od spousty lidí slyšeli rady, aby statek zbourali a postavili si dům nový. Krása broumovských statků a vztah k historii je ale přesvědčil natolik, že se rozhodli statek s tak nezaměnitelnou atmosférou začít pomalu opravovat. Věřím, že pokud by se stavení neujali zrovna oni, tak by bylo více než pravděpodobné, že by už neexistoval a místo něho by na stavební parcele stál dům úplně jiný, moderní, který by do krajiny a vesnice vůbec nezapadal.

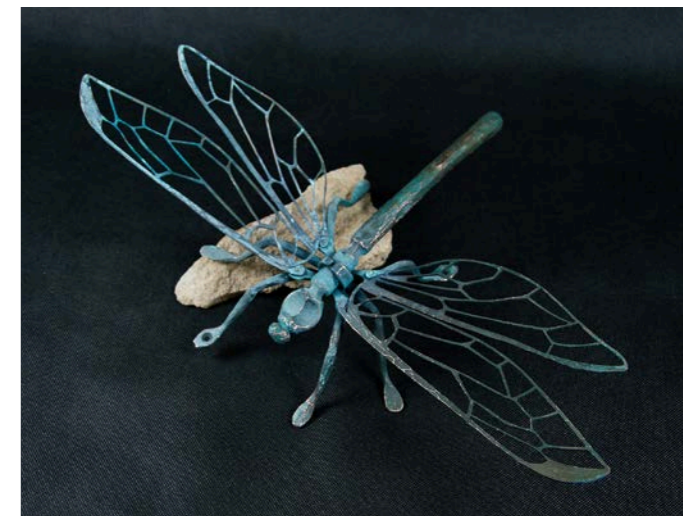
Stav byl opravdu špatný, uvnitř byly vytrhané rozvody elektřiny, ze střechy rostla osika. Střecha byla tak špatná, že se báli každé zimy, aby nenapadlo velké množství sněhu, větší než střecha unese. Ve světnici nebylo možné bydlet vůbec a tak spali v podkroví. Ale jak vyprávějí, každou noc měli strach, aby se střecha nepropadla. Majitelé začali vyklízením objektů. V roce 2015 vyklízeli původní stáj, odváželi materiál z tamní podlahy. Také zde byla propadaná klenba, kterou bylo nutné zajistit. Mezi lety 2018-19 byl vypracován projekt na opravu krovu střechy. Dříve měl objekt totiž střechu doškovou, pro kterou je vzdálenost krokví dimenzována úplně jinak, než pro keramickou střešní krytinu. Ta byla na střechu osazena někdy ve 20. století, proto byl proveden statický výpočet a stávající konstrukce krovu byla doplněna o vyztužující prvky. Tím mohla být původní krytina navracena na krov. Do střešní roviny byla osazena střešní okna, která budou v budoucnu přivádět světlo do možné podkrovní vestavby. Díky zkušeným tesařům byl krov opraven, do domu přestalo střechou zatékat a mohly pokračovat další opravy. Směrem do zahrady úplně chyběl v rovině střechy štít. Pro ten byla vytvořena nová nosná dřevěná konstrukce, která byla zakryta prkny. Prkna jsou skládána

do tvaru připomínajícího lomenice, které najdeme na tradičních roubených stavbách. Počítalo se s využitím půdního prostoru, proto byly do štítu vsazeny dveře a okno, které nyní přivádí světlo do truhlářské dílny, která je v této části objektu u dřevěného štítu umístěna. V interiéru byly rozvedeny nové rozvody elektřiny, vody a topení. Nejdůležitější bylo provést rekonstrukci světnice a světničky, aby majitelé mohli ve statku plnohodnotně bydlet. Do té doby spali v podkroví a ve světnici měli menší kamínka, na kterých se vařilo. V obou místnostech bylo zapotřebí udělat úplně nové podlahy, odstranit starou výmalbu a poté místnosti vymalovat. To se povedlo dokončit v roce 2020. Ze světnice tak vznikla útulná kuchyň s jídelnou a obývacím koutem a světnička se proměnila v ložnici. Objekt také dostal nová okna. Dále probíhaly práce na čištění pískovcového ostění, opravy klenb a jejich štukování. V bývalé místnosti pro čeled' byla vytvořena zcela nová omítka s výmalbou a z prostoru je nyní fotoateliér. V původní spižírně vznikla koupelna a samostatné wc s předsíní. Také bylo nutné vytvořit drenážní systém okolo objektu, aby od něho byla odváděna voda. V roce 2022 začala oprava fasády. Přímou v objektu se z chodby propojující síň se stáji vstupovalo po schodišti do sklepa. Sklep vybíhá z půdorysu objektu a je velmi prostorný. V budoucnu jej bude nutné také opravit. Nad sklepními klenbami je špatná izolace, a proto do sklepa sáknou voda. V původní stáji ve statku se nyní nachází umělecká kovárna, kde vznikají krásná umělecká díla: šperky, kované nože a velké kované sochy. Ondřej rád pužívá staré tradiční kovářské techniky, ale velmi často experimentuje s různými technikami a materiály, jako je například měď, titan, nerez. V jeho sochách se odráží láska k přírodě a najdeme i výrobky inspirované pohádkovými světy s fantastickými bytostmi. Do budoucna by si Ondřej přál kovárnu rozšířit směrem, kde dříve stála kolna. Z kolny v blízkosti objektu zůstala část obvodových zdí, na které byla vytvořena dočasná plochá střecha, která je zakrývá a také slouží jako místo pro uskladnění dřeva. Jeho snem je totiž vyrobit sochy dinosaurů a na ty je potřeba hodně prostoru. Zatím si pro svou práci sbírá v lesích všemožné zvířecí lebky a kosti, na kterých studuje jejich stavbu, kterou promítá už teď do svých uměleckých děl.

Výměnek zatím zůstává v původním stavu, ale s jeho rekonstrukcí se do budoucna také počítá. V letošním roce budou do objektu instalována nová okna a tím se objekt uzavře před deštěm a promrzáním. Zatím výměnek slouží jako galerie při Artfestech, které na statku manželé pořádají. Artfest je tvořivé setkání kovářů, sochařů, malířů a řezbářů otevřené všem milovníkům řemesel. Návštěvníci si mohou vyzkoušet

práci kováře v kovárně, mohou nahlédnout pod ruce šikovných řemeslníků a obdivovat obrazy namalované Mikolášem Klírem, které jsou po dobu konání umístěné v budově výměnku.

I mimo Artfesty přijíždějí návštěvníci, aby se na práci kováře podívali. Často se účastní také kovářských workshopů, na kterých se mohou naučit, jak si vykovat například vlastní nůž.

Na zahradě okolo statku si majitelé vysázeli ovocné stromy a keře, před domem mají zeleninovou zahrádku. O pozemek se jim pomáhá starat stádo oveček, které trávu spásají. Za domem se našlo místo pro včelí úly.

Fotografie děl, inspirovaných přírodou, vyrobených v kovárně, převzato z www.alchifer.cz

S V Ě T N I C E
2 0 1 9 / 2 0

S V Ě T N I C E
2 0 2 0

L O Ž N I C E
2 0 1 7

K O V Á R N A
2 0 1 5

S T Ř E C H A
2 0 1 8 , 2 0

Fotografie rok 1992

Fotografie rok 1992

Oprava zdiva v kovárně

Fotoateliér před nanesením omítky

Vstupní síň

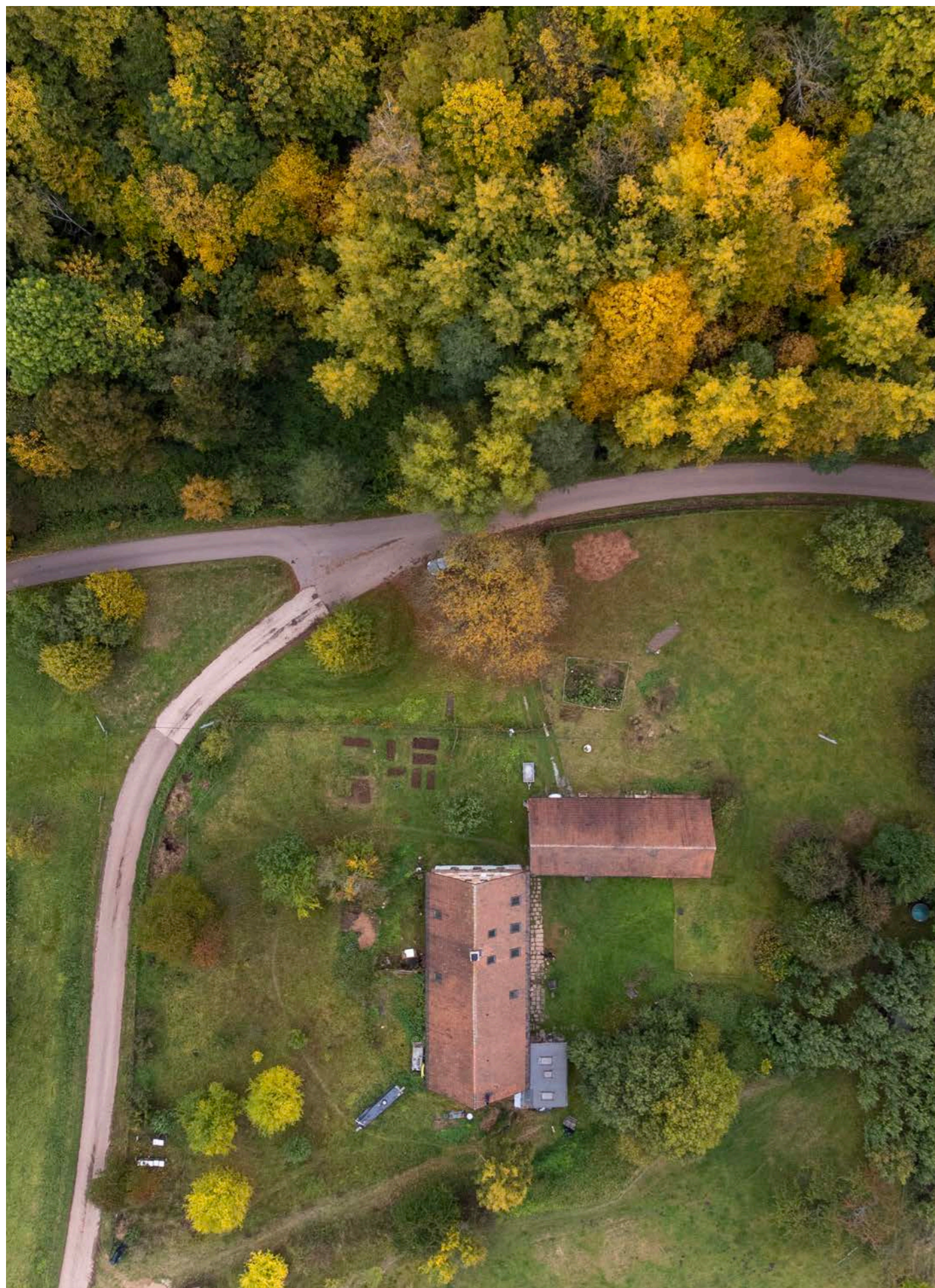
Oprava fasády

Oprava krovu

Nová štítová stěna

Zaměření objektů

Stavební plány objektů se bohužel do dnešní doby nedochovaly. Současní majitelé při koupi nemovistosti od předchozích majitelů žádné původní plány neobdrželi. Rozhodla jsem se kontaktovat příslušný stavební úřad v Broumově. Tam žádné plány nevidují. Další možnosti, kde hledat, byl Státní okresní archiv v Náchodě. V archivu v nedávné době získali od Obecního úřadu v Šonově archiválie s velmi starými půdorysy a pohledy, datované od počátku 19. století do první poloviny 20. století. Tyto archiválie nebyly v době mé návštěvy přesně rozřazené v archivu. I přes to jsem do nich mohla nahlédnout. Projekt k danému statku jsem nedohledala. Ale díky tomu, že jsem si mohla všechny plány prohlédnout, získala jsem představu o variantách stavebních typologií statků, které se v obci nacházely. Nalezla jsem i plány starých kolen a stodol. Vzhledem k tomu, že u zaměřovaného statku stála také kolna, o jejíž architekturu nemám mnoho informací, bylo pro mne důležité vidět plány podobných objektů, které již mnohdy nestojí. Je velká škoda, že k tomuto statku plány již neexistují. Bylo by velmi zajímavé vidět, jak celý statek vypadal v době jeho výstavby. Zejména stodola a kolna. Z plánů bych mohla čerpat inspiraci pro mé další navrhování v následujícím semestru.

Současní majitelé si pro projekt Zelená úsporám nechali zaměřit hlavní obytný dům, ve kterém bydlí. Plány jsou vyhotovené jen pro účely projektu a nejsou zakresleny detailně. Chybí zde například okno v koupelně, zakreslení kleneb atd. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla objekt zaměřit znovu a zcela nově také zaměřit výměnek.

Zaměření mi zabralo více dnů a rozdělila jsem si jej na několik etap. Nejprve jsem zaměřovala fasády objektů. Zaměrování jsem zahájila hlavním obytným objektem. Nejzajímavější pro mne bylo zakreslování štítové fasády směrem do ulice, která byla velmi bohatě zdobena. Vlivem stáří se dochovaly jen zlomky zdobení, ale díky zachovalým částem jsem se pokusila zakreslit původní stav. Objekt má na mnoha místech čitelnou původní žlutou barvu fasády. Ta byla po obvodech fasád doplněna lizénovým rámem - lemováním ve světlejším odstínu žluté/bílé. Jedná se o pozdější barevnou úpravu. Oproti dnešnímu stavu byla za doby, kdy v objektu bydlela rodina Kahlerů, kamenná podezdívka natřena tmavou barvou. Štítová strana v přízemí je symetricky členěna třemi okenními osami. Přízemí je v ploše fasády od podkrovní části odděleno profilovanou římsou krytou taškami. V podkrovní části se nachází okna ve dvou řadách nad sebou. První řada má tři okenní osy - stejně jako v přízemí, avšak okna jsou menších

rozměrů a s menšími rozestupy. Tato řada je na obou krajích doplněna půlkruhovým okénkem. Druhá řada je dvojosá a vrchol štítu je ukončen přímo ve vrcholu půlkruhovým okénkem. Plocha na štítě mezi okny nad římsou, v první štítové řadě, byla vyplněna čtyřmi pilastry. Pilastry byly vytvořeny štukováním. Hlavice vynášely kladí, nad nimiž se nachází další řada oken. Pilastry se na fasádě nezachovaly. Čitelná je jen jedna patka pilastru, která se zachovala v první řadě mezi druhým a třetím oknem. Hlavice pilastrů jsou zachované všechny čtyři. Štítová fasáda je nejdobnější. Další fasády jsou provedeny velmi jednoduše. Okna byla buď lemována plastickou štukovou šambránou bez profilování s parapetní kamennou římsou, nebo bylo ostění nadpraží i parapet vytesáno z kamene a je ve formě šambrány na fasádě přiznané. Štukové šambrány se nacházejí na oknech do světnice a světničky. Zatímco hospodářská část objektu má šambrány kamenné. Vstupní portál je tvořen kamennou zárubní s tesanou liniovou výzdobou. Nadpraží je na každé straně zvednuté dvěma čtvrtkruhy. Ve vrcholu vstupního portálu je vsazen tesaný klenák s monogramem stavitele a datací výstavby. Do zárubní jsou vsazeny původní dvoukřídlé dveře se třemi kazetovými výplněmi, z nichž nejvyšší je s prosklením ve vrchní části. Okna byla v objektu dříve špaletová, šestitabulková. Štítová strana směrem k polím je nově vystavěna z dřevěných hranolů a překryta prkny do tvaru lomenice.

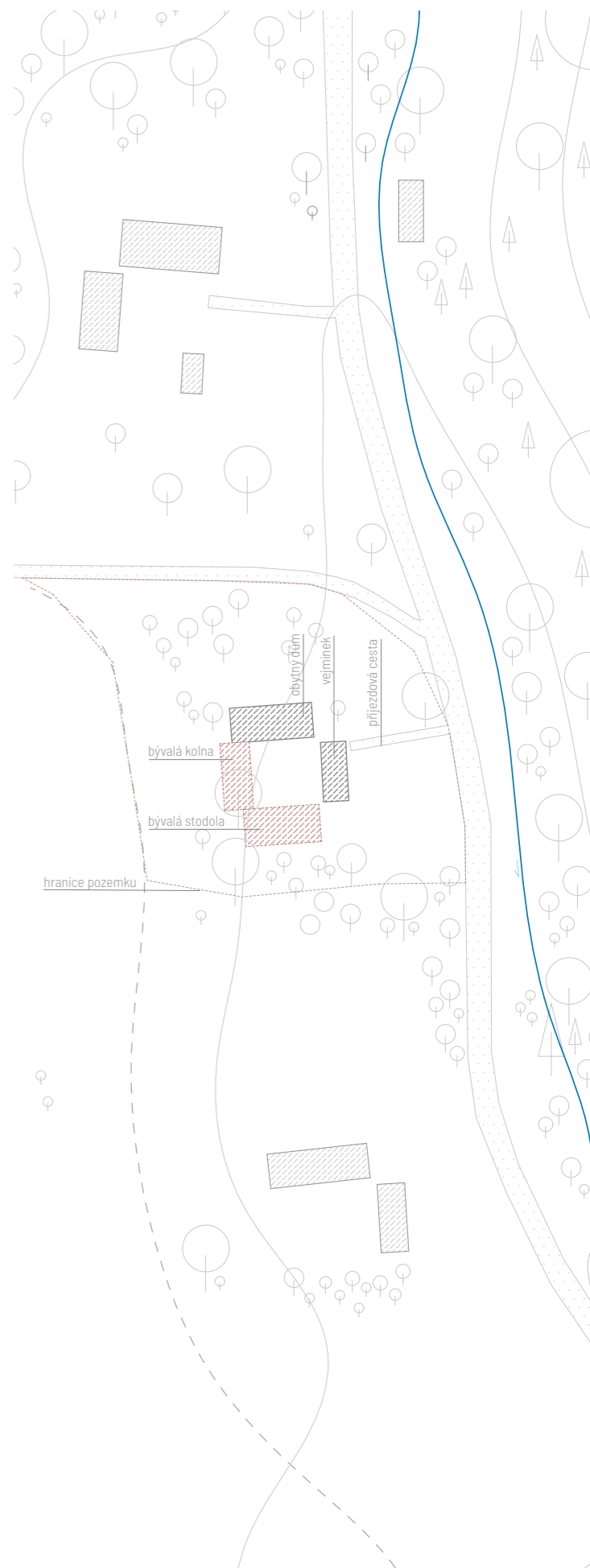
Po zaměření fasád hlavního objektu jsem se přesunula k fasádám menšího z objektů - k výměnku. Dům má také světle žlutou barvu fasády se světlejším lizénovým rámem. Nároží jsou zvýrazněna sdruženými pilastry. Okapová strana směrem do ulice je členěna čtyřmi okenními osami. Původně jich bylo pět, ale jedno okno je zazděno. Špaletová okna s dřevěnými rámy jsou mírně zapuštěna do líce fasády. Okna jsou dvoukřídlá a dělená na šest polí, mají pískovcové parapety s profilací lišty a přesazené desky. Jsou lemována štukovou šambránou. Okna zvýrazňují půlkruhové profilované suprefenestry a v oblouku leží štuková růžice.

Vstup do domu společně s užším oknem do chodby mírně vystupuje z půdorysu. Vstup je řešen sedátkovým portálem s vpadlinami v bočních špaletách a zaklenut stlačeným segmentem. Do pískovcového vstupního portálu je v nadpraží zasazen klenák s monogramem a datací výstavby. Dveře jsou dvoukřídlé dřevěné, každé křídlo se dvěma kazetami. Nad záklenkem se nachází tři štukové květy. Tato vstupní část je ohraničena sdruženými pilastry, na které v jejich vrchní části navazuje ostře špičatý zubořez. Nad úzkým oknem do chodby

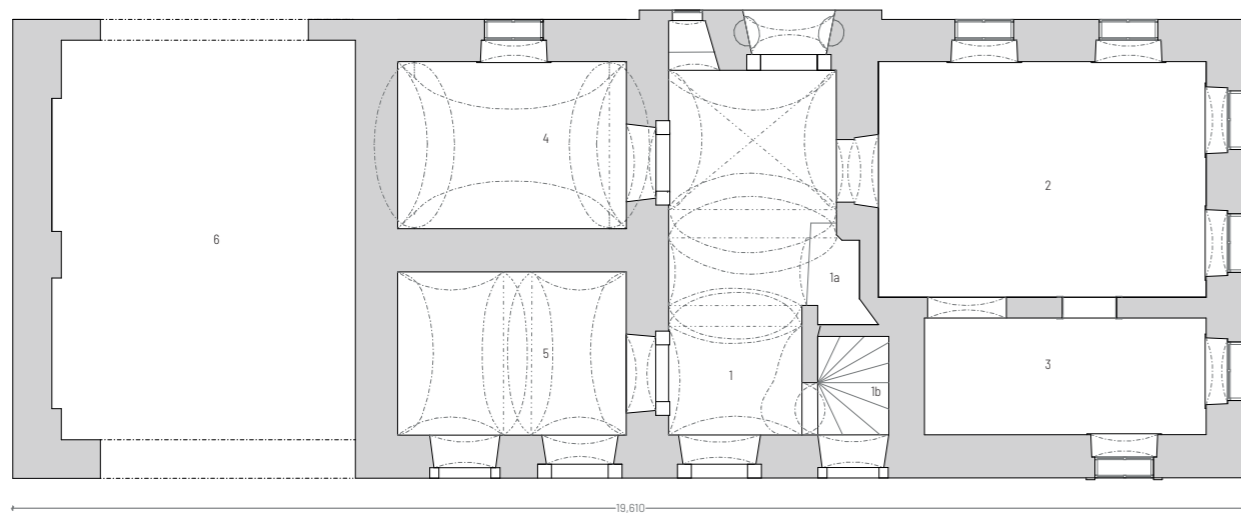
se nachází medailony s číslem popisným. Fasáda je protknuta průjezdem do dvora. Štítová fasáda u obytné části má v přízemí tři okenní osy. Přízemí je ohraničeno sdruženými pilastry, nad kterými leží římsa s ostrým zubořezem. Nad římsou, v podkrovní části, jsou dvě řady oken nad sebou. V první řadě leží dvě okna a po jejich stranách byla dřívě dvě půlkruhová okna, která jsou nyní zazděná. Ve vrcholu se nachází jedno okno a po jeho stranách byla dřívě trojúhelníková okna, nyní také zazděná. Zdobení štítu v podkroví lze těžko rozpoznat, nalezla jsem pozůstatek dvou hlavic sloupů a podle toho se domnívám, že štít musel být také velmi pěkně zdobený. Štít u průjezdu je řešen jednodušeji. V přízemní části je možné rozlišit slepou arkádu vynášenou sdruženými pilastry, v každé akradě se nachází naznačené obdélníkové šambrány. Šambrány jsou stejné velikosti jako u oken v obytné části, ale okna v nich byla nejspíše menší o stejné velikosti jako okna v patře štítu. V patře štítu jsou okna s kamennými zárubněmi. Na okapové fasádě směrem do dvora jsou dva kamenné vstupy, jeden do síně a druhý do bývalého chléva. Vedle vstupu do chléva je menší okno s kamenným ostěním. Podobné menší okno osvětluje také schodiště vedoucí na půdu, okno leží vpravo od vstupních dveří do chodby. Dále vpravo v místě, kde se nachází světnička, jsou dvě velká okna, z nichž jedno je zazděné.

Po zaměření fasád jsem se přesunula k zaměrování interierů. Nejprve jsem se pokusila zakreslit půdorys a pozice místností, oken a dveří. Poté jsem začala s měřením. Po zaměření půdorysu jsem si naskicovala pohledy každé místnosti a do nich jsem zapisovala údaje o výšce pat kleneb, o výškách kleneb měřených nejméně ve třech dalších bodech atd. Toto bylo pro mne mnohem náročnější a pracnější, protože až na výjimky je každá místnost v objektu zaklenuta a často je výška pat kleneb v každém rohu místnosti jinak vysoká. Stejným způsobem jsem měřila i zaklenutí v místě oken a portálech dveří. Dalším problémem, se kterým jsem se setkala, byla různá tloušťka zdi napříč jedním objektem.

Po celkovém zaměření rozměrů staveb i výše popsaných zdobných prvků jsem zakreslila půdorys a pohledy zachycující současný stav objektů, které tvoří nedílnou součást této práce.

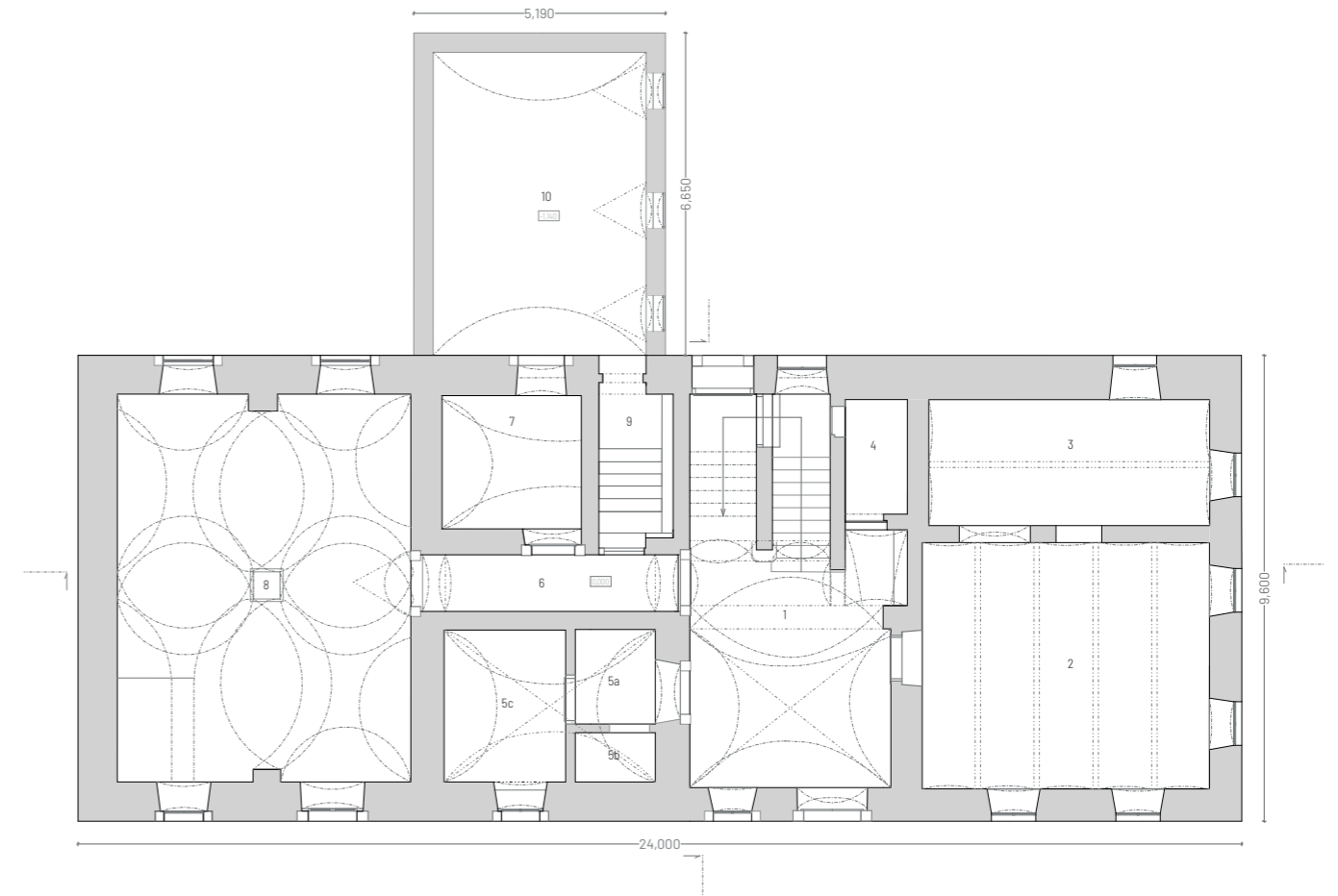

Popis místností

Výměnek

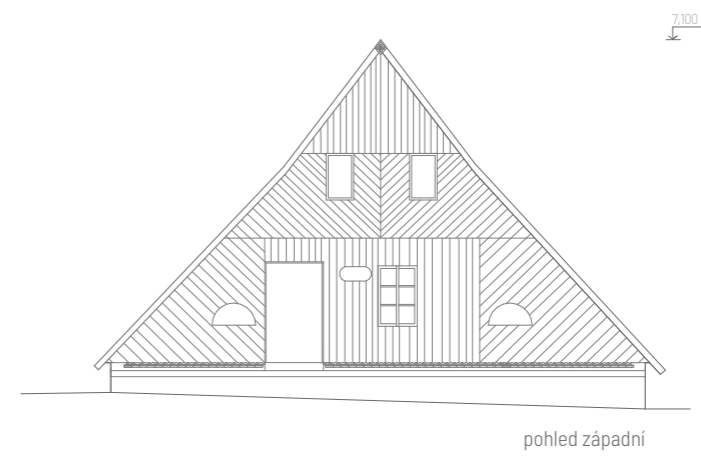
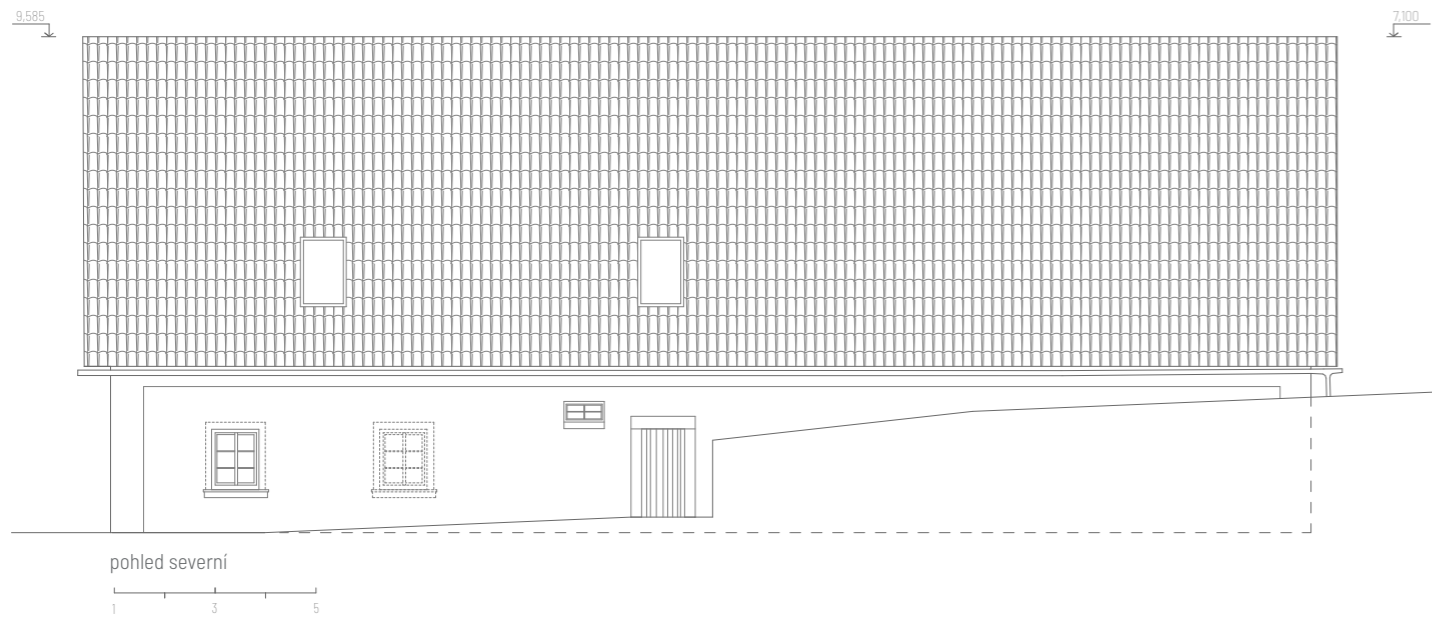
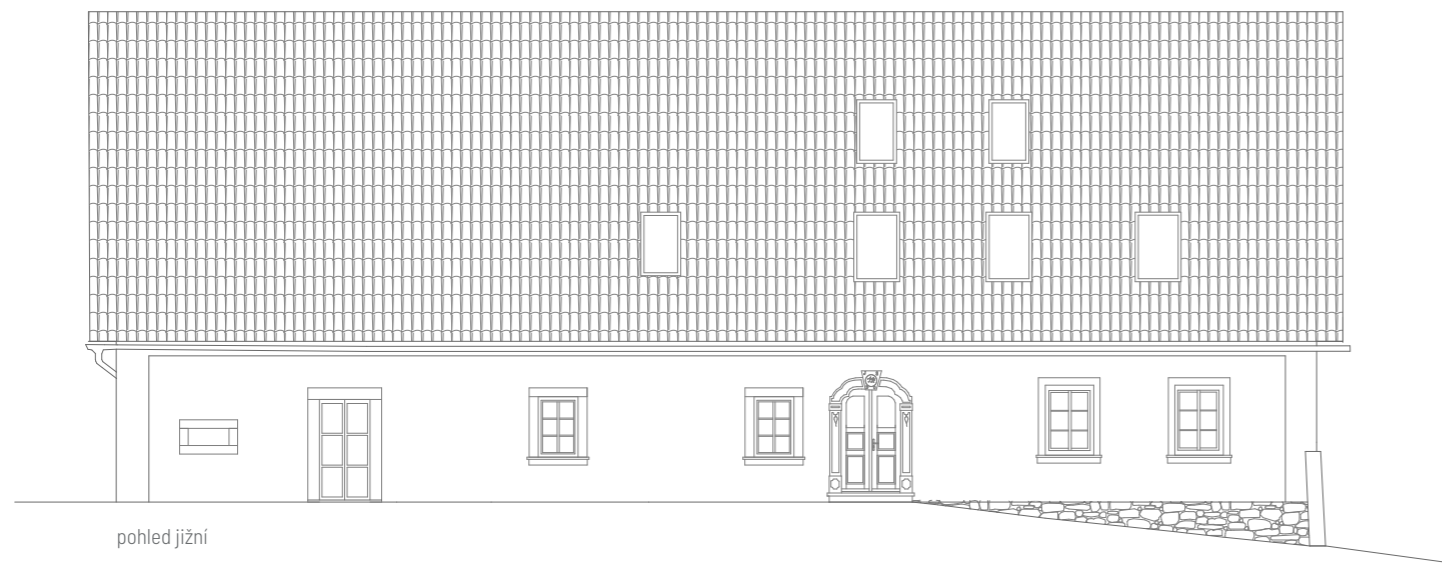
1. vstupní síň
- 1a. pec
- 1b. schodiště na půdu
2. světnice
3. světnička
4. komora
5. chlívek
6. průjezd

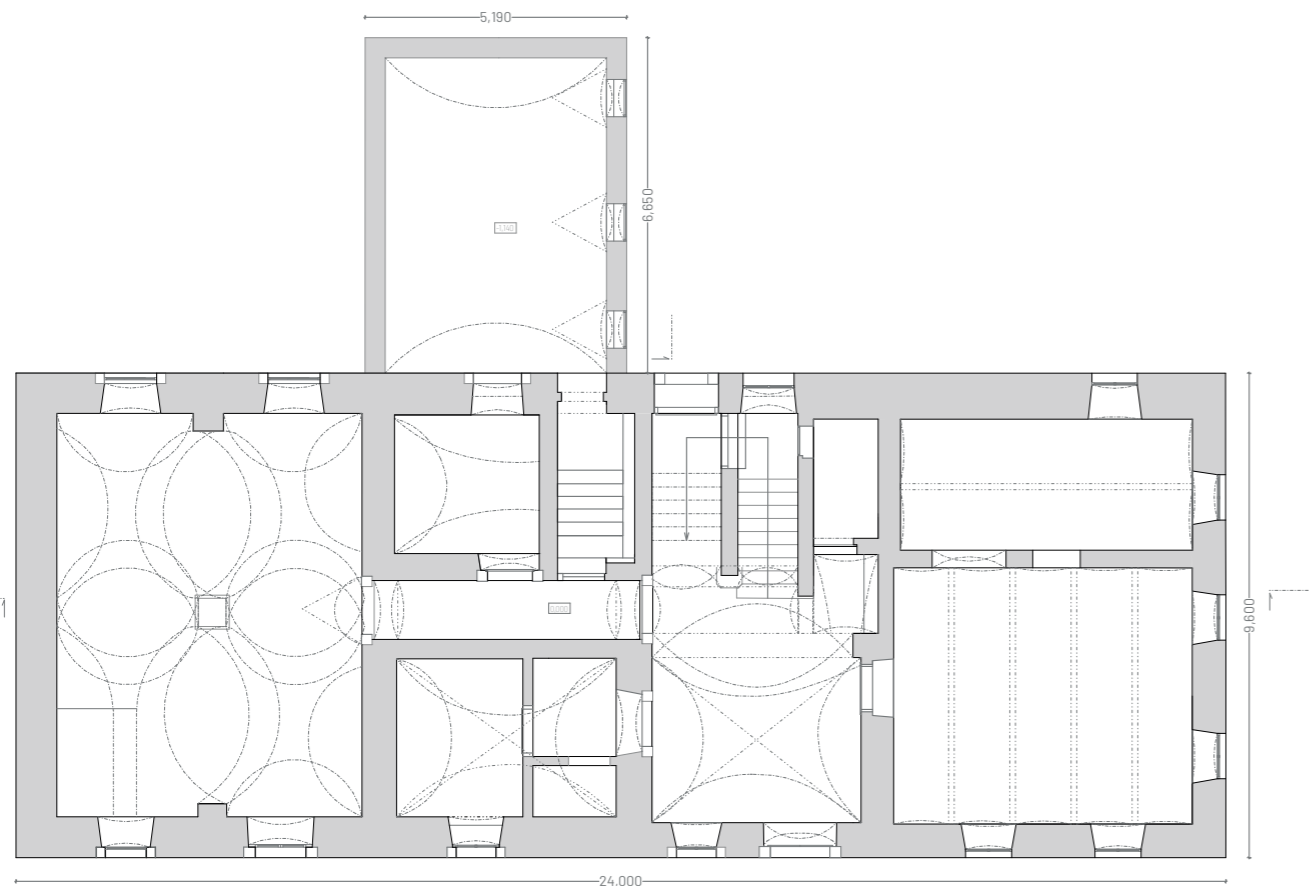

Hlavní obytný dům

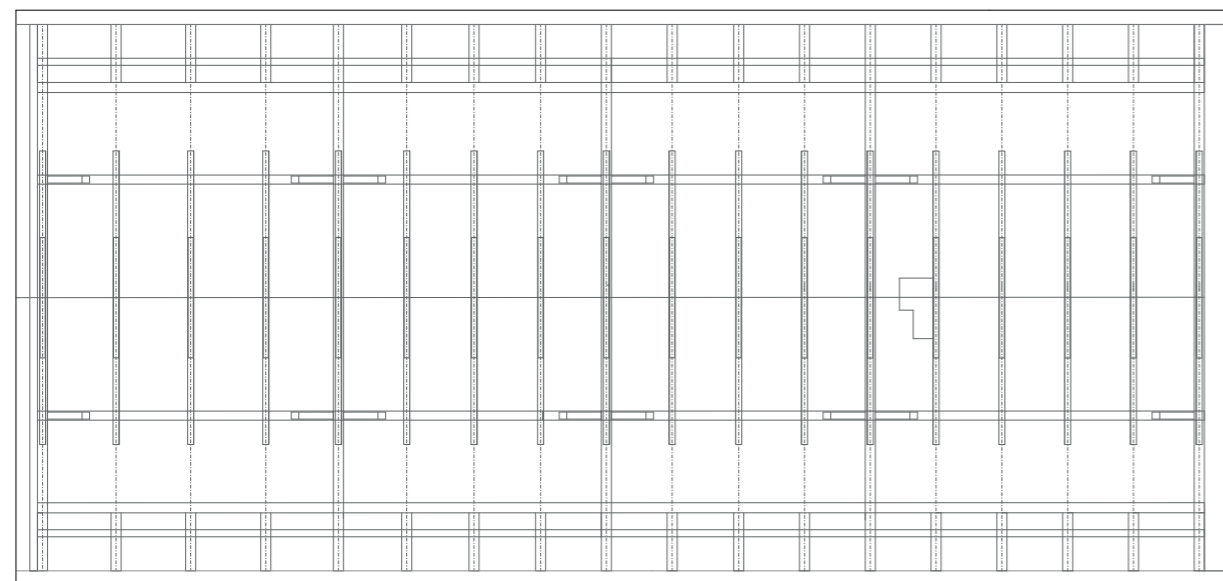
1. vstupní síň
2. světnice / kuchyň, jídelna, obývací pokoj
3. světnička / ložnice
4. dřívě pec / nyní spíž
5. dřívě spíž / nyní koupelna
- 5a. přesíň
- 5b. wc
- 5c. koupelna
6. chodba
7. komora / fotoateliér
8. dřívě chlév, maštal / nyní kovárna
9. vstup do sklepa
10. sklep

Zaměření stávajících objektů - hlavní obytný dům

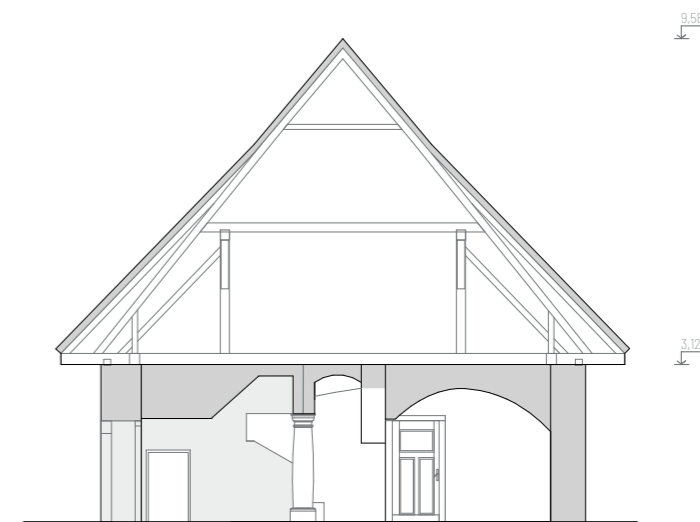

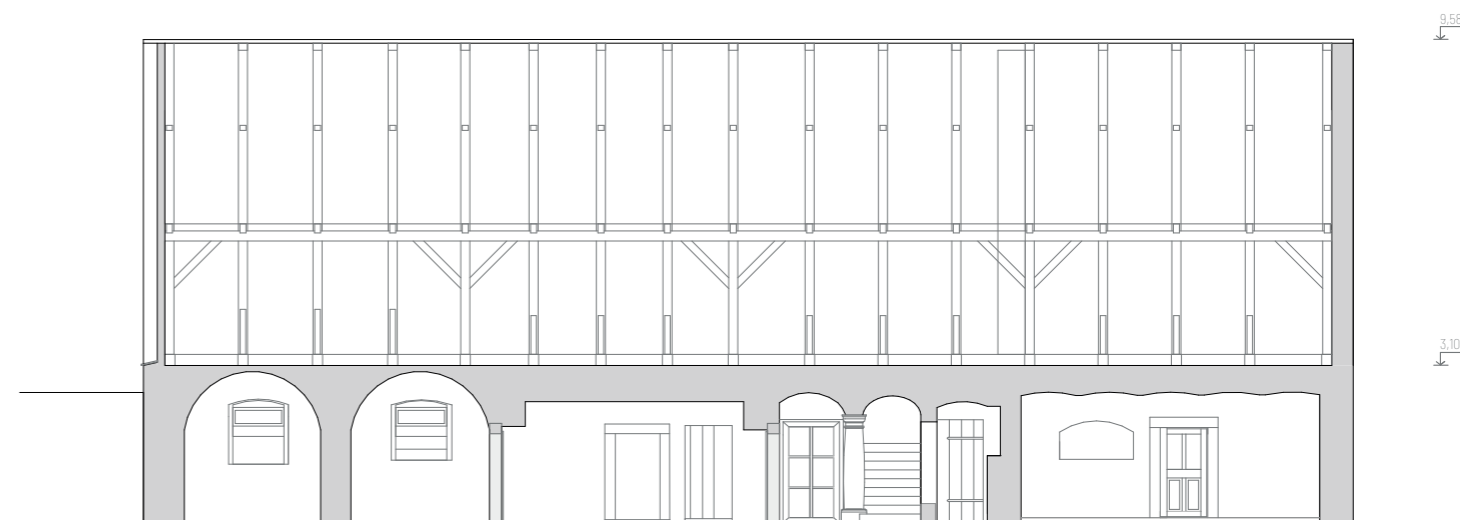
půdorys

podkroví

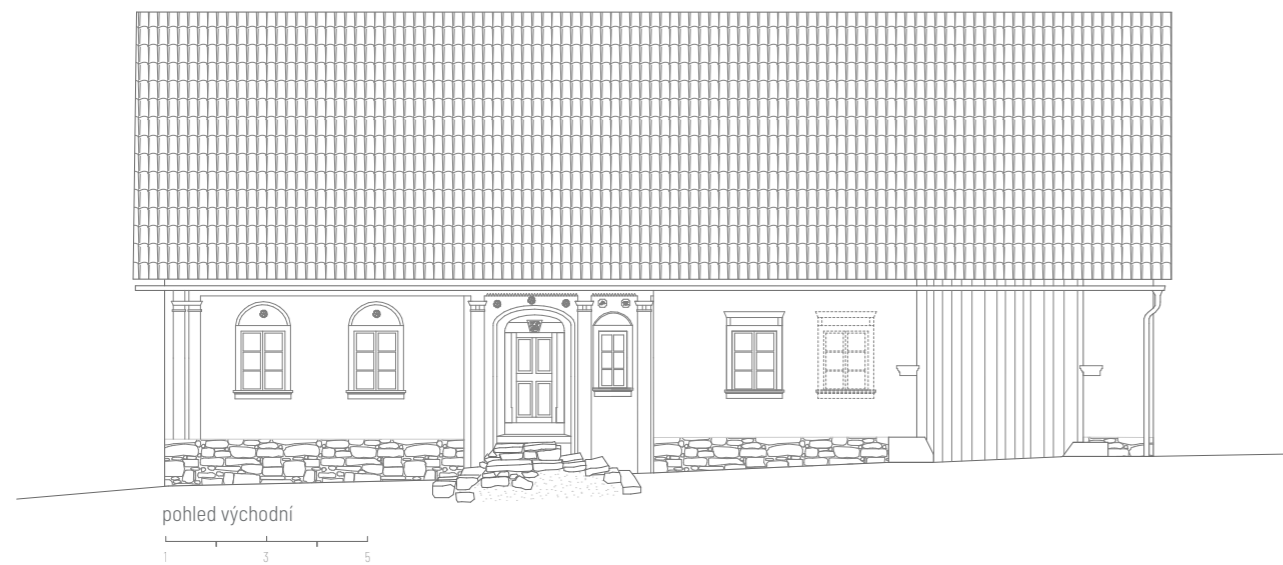
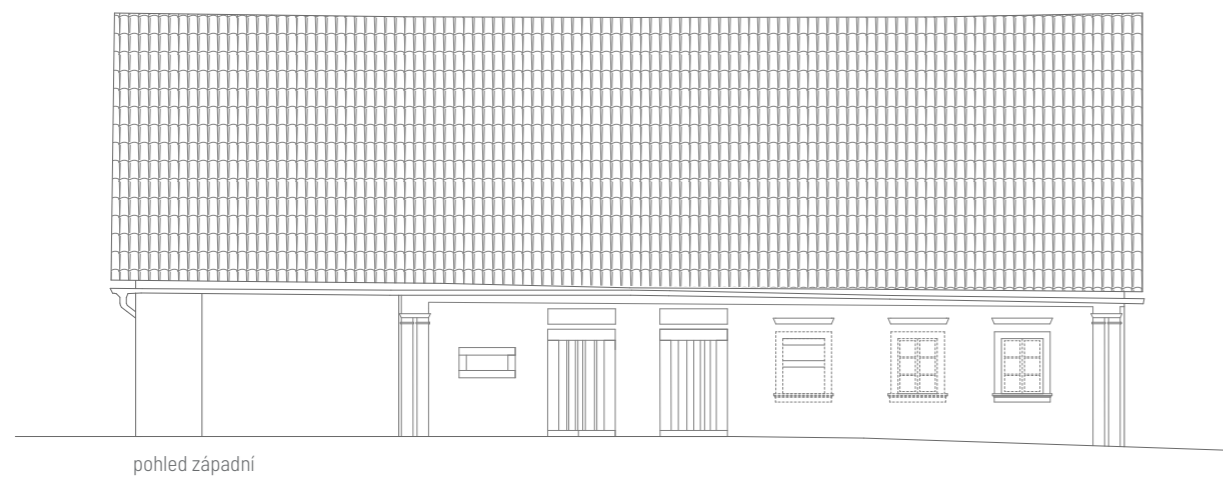

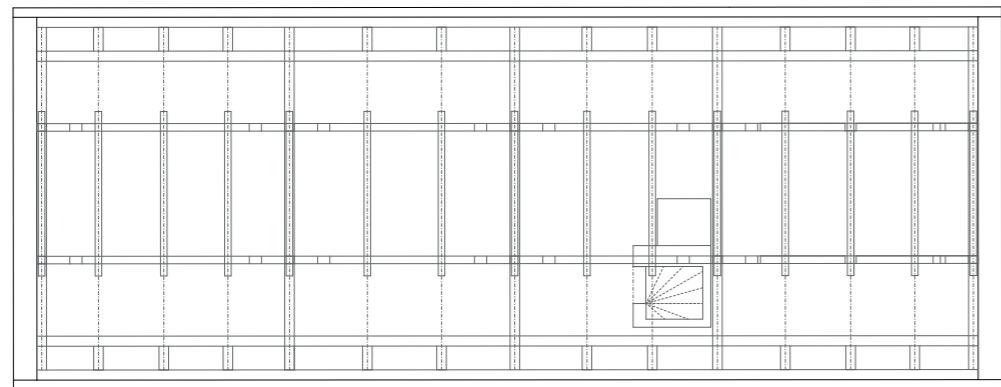
řez příčný

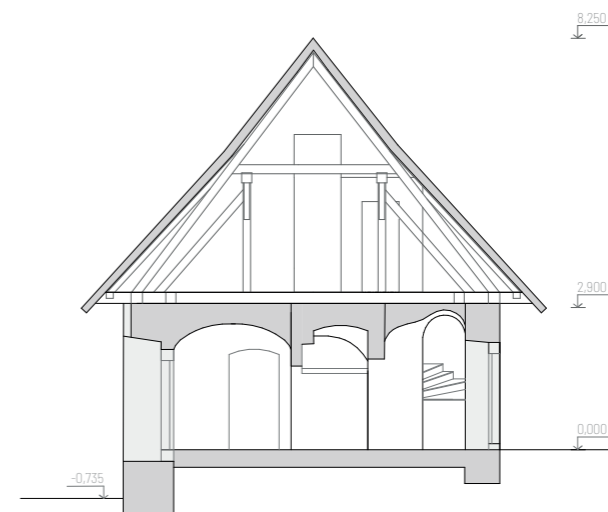
řez podélný

Zaměření stávajících objektů - výměnek

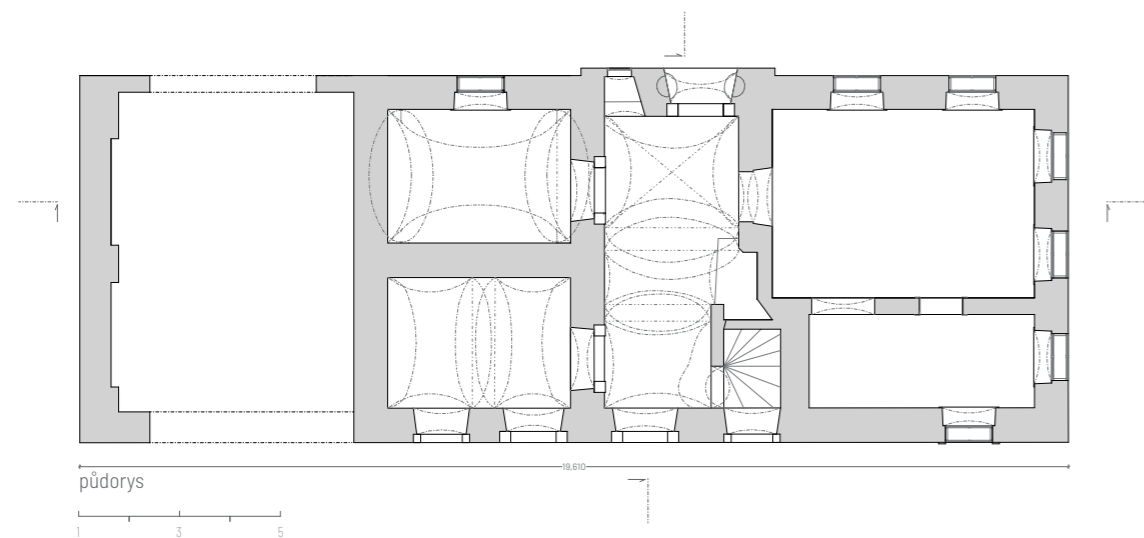

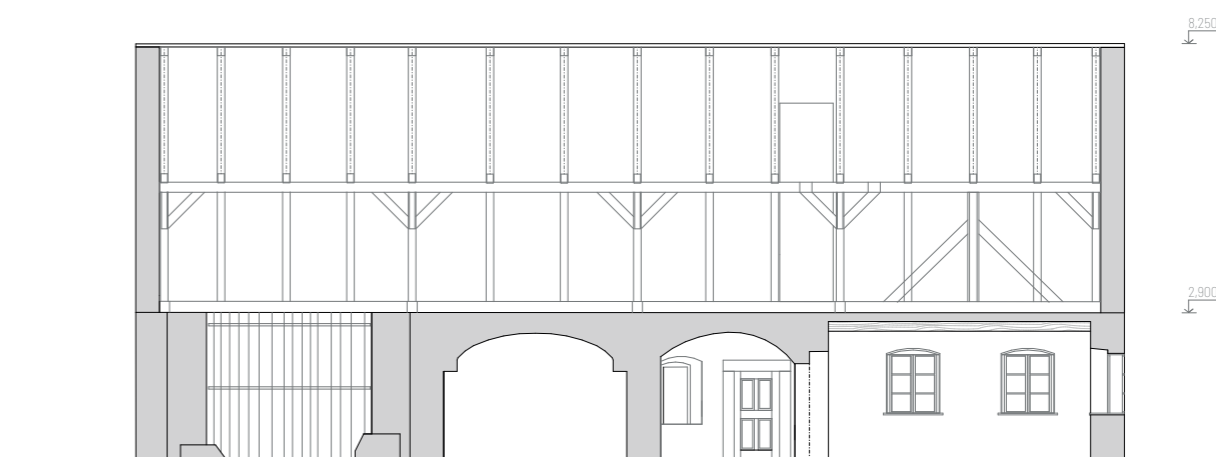
podkroví

řez příčný

půdorys

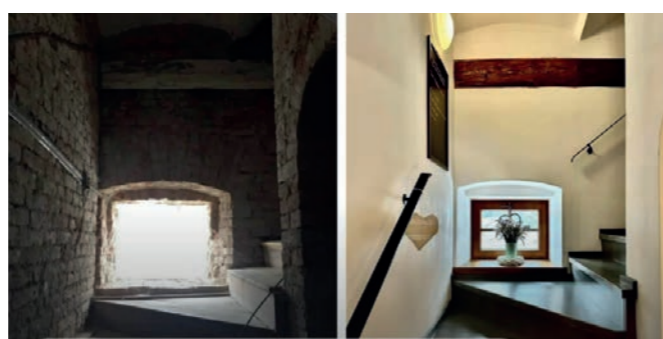
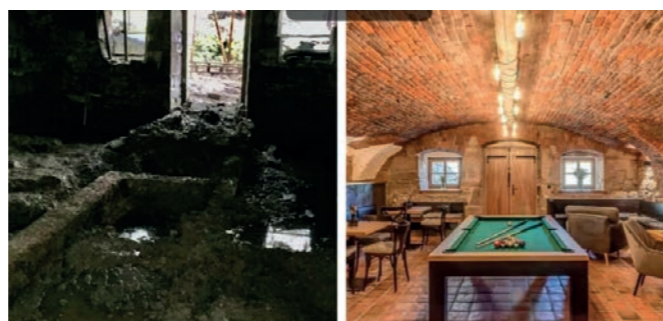
řez podélný

Referenční projekty

Dvůr Haniš

V Maršově nad Metují na Broumovsku se nachází starý broumovský statek. Statek zrekonstruovala rodina Hanišova a nyní je z něho penzion. Projekt rekonstrukce objektu z roku 1878 navrhla Ing. arch. Jana Pustějovská a obnova byla dokončena v roce 2019. Před výstavbou současného objektu, který vystavěla rodina Hubkova v roce 1878, na místě stál dřevěný dvůr, který vyhořel.

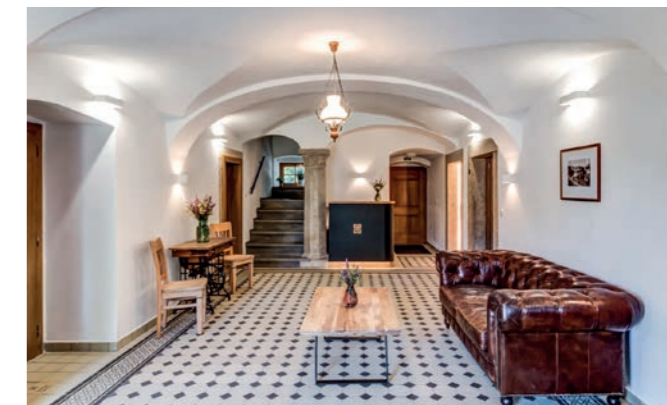
Ve statku původně žila teta pana Haniše, od které statek odkoupil. V té době vznikla myšlenka ve statku otevřít penzion. Nejprve musela proběhnout důkladná rekonstrukce, ve které byl kladen důraz na tradiční materiály a poctivou řemeslnou práci. Cílem bylo, aby dům odpovídal současným nárokům na ubytování, zároveň vytvořit oázu klidu, ve které se ubytovaní návštěvníci budou cítit dobře a budou se do statku vracet. Dalším cílem také byla rekonstrukce respektující původní styl objektu. Objekt byl ve špatném stavu, byl vlhký a se špatnou statikou. Krov byl napadený dřevokaznými škůdci a musel být stržen. Ze statku tak zbyly jen obvodové stěny a klenby, které bylo nutné vyztužit. Velmi důležité bylo při rekonstrukci odvlhčení objektu. Pro odvětrání byly položeny pod podlahu tzv. iglů tvarovky, které jsou duté a může mezi nimi proudit vzduch. Vstup a vývod vzduchu je vedený trubkami a ústí pod okny na fasádě. Trubky probíhají okolo komína a vzniká tím komínový efekt, kdy síla gravitace působí i na vlhkost ve stěnách, která padá k zemi. Tímto způsobem je vysoušeno celé přízemí. Ve statku se nachází několik původních kamenných prvků, jako jsou sloupy a zárubně nebo také dlažba z pískovcového lomu v Božanově. Tyto prvky byly vyčištěny a ponechány na svém místě. Chybějící dlažba byla doplněna pískovcem také z Božanova. Zajímavostí je i keramická dlažba v chodbě. Ta byla ve velmi špatném stavu a v době rekonstrukce již nebyla k dostání. Vyráběla se od přelomu 19. a 20. století až do 30. let 21. století. Hanišovi se ale v Maršově seznámili s panem Milanem Matysem, který dlažbu dříve vyráběl, odkoupili od něho technologii a sami dlažbu nyní vyrábí.

Penzion je členěn na tři části, a to přízemní část se světnicí a salonkem, obytnou část v patře a část venkovní - zahrada. Zajímavě je zde řešen vstup. Výklenkový honosný portál se nachází směrem do zahrady, přičemž při vstupu z ulice se vchází jednodušeji řešeným vstupem. Toto řešení navazuje na starší koncepci komunikací v Maršově. Mezi objektem statku a sousedním domem totiž procházela cesta, ze které se do objektu vcházelo. V současné době je cesta zatravněná a vstupuje se z komunikace vedoucí kolmo na původní cestu. Viz. „Čišeřské otisky stabilního katastru“- mapka níže. Původní vstup ve směru bílé šipky.

Vstupuje se do zaklenuté vstupní haly s historickou dlažbou, které dominuje pískovcový sloup. Dispozičně je chodba také orientována směrem k hlavnímu vstupu a tím pádem sloup a schodiště do patra vyniká. V chodbě je v současné době pro potřeby penzionu umístěna menší recepce a nábytek určený ke krátkému posezení.

Vpravo od chodby se nachází světnice s dřevěným stropem. Strop je původní, jen byl dříve natřen červeným nátěrem. Nepřehlédnutelným bodem místnosti jsou lahově zelená kachlová kamna, která stojí na místě původní nedochované pece, do které se přikládalo z původní světničky. Světnice nyní slouží jako sál restaurace pro hosty. Zázemí kuchyně a menší bar je umístěn do světničky.

Vlevo od chodby, v místě bývalé maštale, je vybudována společenská místnost s kulečnickem a toalety.

Dispozice přízemí zůstala původní. Půdní prostor byl dříve členěn na dvě patra, avšak s malou podchozí výškou. Původnímu využití pro skladování sena a slámy menší výška postačovala. Pro potřeby penzionu bylo nutné výšku upravit. V půdním prostoru vzniklo deset pokojů ve dvou patrech. Pokoje jsou zde dvoulůžkové doplněné apartmány a dvěma rodinnými studii.

Do zahrady je umístěn menší objekt sauny pro čtyři osoby a dále několik míst s venkovním posezením. U vstupní strany do objektu se nachází terasa patřící k restauraci.

pohled do zahrady a domek sauny

interier sauny

posezení v zahradě

terasa patřící k restauraci

interier pokoje

interier pokoje

jídelní kout v apartmánu

místo ke čtení knih

rodinný apartmán

koupelna

pohled na statek

pohled na statek a zahradu

pohled na statek a zahradu

kříž před statkem

Referenční projekty

Další zajímavou rekonstrukcí je usedlost v jižních Čechách.

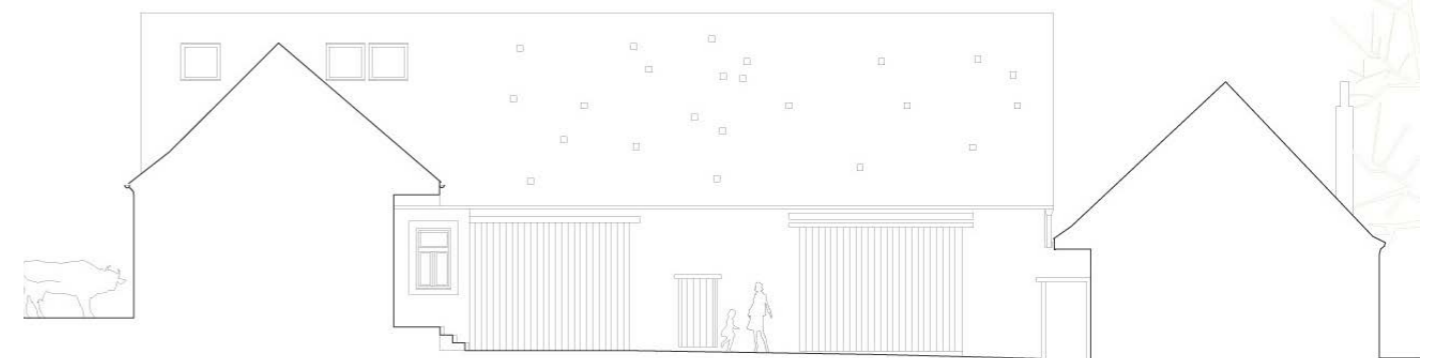
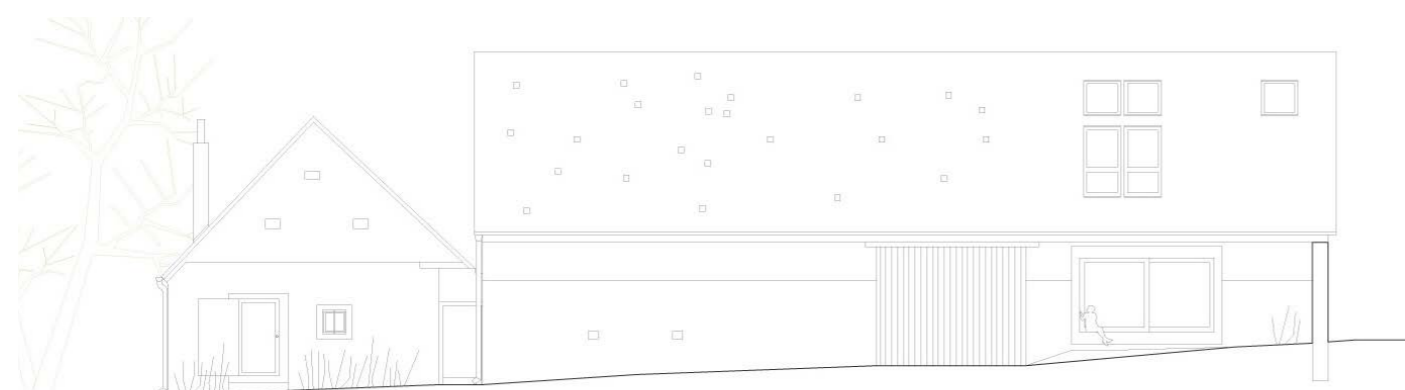
Rekonstrukci usedlosti navrhl architektonický atelier Skvadra a realizována byla v roce 2013. Hlavním cílem rekonstrukce bylo rozšíření obytné kapacity objektů a možnost jeho celoročního obývání. Rekonstrukce je pojata moderně s citlivým přístupem zachování původních prvků architektury a atmosféry místa.

Usedlost se skládá ze tří objektů sestavených do písmene U, ty obklopují vnitřní dvůr, který je uzavřen obvodovou zdí se vstupními vraty.

V usedlosti byly vytvořeny dvě částečně soukromé obytné jednotky pro více generací. Samostatnost jednotek je porušena tím, že se v objektu nachází jen jedna kuchyně, ta je pro oba byty společná. Hlavní myšlenkou tohoto konceptu bylo, že se obyvatelé stále potkávají v původní světnici u kamen.

Pro prarodiče je určeno přízemí původní chalupy, do které byla vestavěna koupelna a točité schodiště do podkroví. Majitelé bydlí v podkroví a v nové vestavbě – „dřevěný dům“. Vestavba se nachází v křížení chalupy a stodoly. Do křížení byla v přízemí umístěna vstupní hala s konzolovým schodištěm, šatna, technická místnost, koupelna a dětský pokoj orientovaný prosklením do stodoly a zahrady. Proslunění dětského pokoje je vyřešeno částečně proskleným stropem, který je skrz horní galerii otevřen k střešním oknům.

Prostor galerie slouží jako komunikační uzel propojující vstupní halu, dětský pokoj, ložnici a opticky i celý prostor stodoly. Na staré půdě je umístěna ložnice s koupelnou a pracovna. Stodola je také využívána jako krytá část zahrady, nachází se v ní prostor pro odpočinek, hry a kino. Menší objekt na jižní straně usedlosti slouží jako pracovna a garáž/kůlna. Půdní prostor tohoto objektu je určen jako pokoj pro hosty.

PRŮVODNÍ ZPRÁVA

A.1 IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

A.1.1. Údaje o stavbě

a) název stavby
Statek broumovského typu v Šonově u Broumova

b) místo stavby (adresa, čísla popisná, katastrální území, parcelní čísla pozemků),
adresa: Šonov, Šonov u Broumova, okres Náchod
číslo popisné: soubor budov s č.p. 112, 113
katastrální území: Šonov u Broumova
p.č. pozemků: 102, 350, 1707/1, 181, 4041, 182, 183

c) předmět projektové dokumentace - nová stavba nebo změna dokončené stavby, trvalá nebo dočasná stavba, účel užívání stavby
Projektová dokumentace se zabývá klasicistním statkem v Šonově. Tento statek nechal v místě staršího roubeného/ hrázděného objektu v roce 1830 vystavět Franz Kahler. (Historie viz. předešlé kapitoly zpracované v předdiplomním projektu.) Původně se dle historických pramenů jednalo o dvorcový statek složený ze čtyř budov. Dvůr byl obklopený hlavním obytným domem, výměnkem, kolnou a hrázděnou stodolou, která byla zřejmě součástí staršího stavení. Potomci Franze Kahlera ve statku žili až do roku 1946. Po druhé světové válce při procesu vysídlování německého obyvatelstva ze Sudet musela rodina Šonov a statek opustit. Od té doby statek chátral a do dnešní doby se zachovala pouze jeho polovina - hlavní obytný dům a výměnek. Další objekty byly zničeny vlivem špatného zacházení s majetkem lidmi, kteří statek získali od státu po odchodu německé rodiny. Cílem projektu je navrhnout doplnění těchto dvou objektů, tak aby byla hmota usedlosti navržena do dvorcového uspořádání, ve kterém se nacházela ještě v polovině minulého století. Studie se snaží respektovat původní hmotové řešení statku, ale zároveň jej hmotově a prostorově obohacuje.

Výměnek bude využíván jako recepce, vchod do usedlosti a zároveň jako objekt k dlouhodobějšímu pronájmu. Hlavní obytný dům bude rekonstruován a bude sloužit k bydlení majitelů usedlosti. Přibližně v místech zaniklých budov navrhuji jako novostavbu objekt ubytování s apartmánovým typem pokojů. Ubytovaní je navrženo v místě již zaniklé stodoly. Místo bývalé kolny je navržena restaurace se sálem, který bude možné využít pro různé akce a kulturní příležitosti. V těsné blízkosti komunikace je umístěn objekt sloužící jako garáž, dílna a sklad zahradní techniky. Součástí návrhu je i návrh zahrady zahrnující vyřešení přístupových cest, parkování, výsadbu ovocného sadu, keřů, založení zeleninové a květinové zahrádky, vyřešení teras u objektů a umístění ohniště.

A.2 Členění stavby na objekty, technická a technologická zařízení.

Řešený soubor staveb se skládá z celkem pěti samostatně fungujících objektů: hlavní obytný dům, výměnek s recepcí, objekt ubytování, restaurace a garáž. Technická a technologická zařízení budovy jsou popsána v části B.2.7.

A.3 Seznam vstupních podkladů

- Územní plán obce
- Stabilní katastr
- Vojenské mapování
- Katastrální mapa
- Historické fotografie
- Ortofotografie lokality
- Plánová dokumentace z archivu Náchodě
- Autorská fotodokumentace
- Autorská analýza lokality (předdiplomní seminář)
- Autorské zaměření objektů
- ČSN normy

SOUHRNNÁ TECHNICKÁ ZPRÁVA

B.1 POPIS ÚZEMÍ STAVBY

a) charakteristika území a stavebního pozemku, zastavěné území a nezastavěné území, soulad navrhované stavby s charakterem území, dosavadní využití a zastavěnost území

Stavební pozemek se nachází v severní části zastavěného území obce Šonov. Na pozemku v minulosti stával dvorcový statek složený ze čtyř objektů, ze kterých se do dnešní doby zachovaly dva – výměnek a obytný dům. Tuto skladbu dvorcového statku projektem na pozemek znovu navracím v takovém řešení, které respektuje původní hmotové řešení statku, ale zároveň jej hmotově a prostorově obohacuje o soudobou architekturu reagující na charakter prostředí. Projekt nových budov a rekonstrukce stávajících objektů je v souladu s charakterem území i s jeho dosavadním využitím.

b) údaje o souladu s územním rozhodnutím nebo regulačním plánem nebo veřejnoprávní smlouvou územní rozhodnutí nahrazující anebo územním souhlasem Není předmětem akademické studie.

c) údaje o souladu s územně plánovací dokumentací, v případě stavebních úprav podmiňujících změnu v užívání stavby.

V rámci územního plánu je pozemek určen k plnění funkce bydlení venkovského typu, kde je přípustné navrhnout stavby související s občanským vybavením (stavby a zařízení maloobchodu, ubytovací, veřejné správy a administrativy, zdravotnické a sociální péče, kulturní stavby místního významu). Nově navrhované funkce jsou v souladu s aktuálně platným územním plánem.

d) informace o vydaných rozhodnutích o povolení výjimky z obecných požadavků na využívání území

Není předmětem akademické studie.

e) informace o tom, zda a v jakých částech dokumentace jsou zohledněny podmínky závazných stanovisek dotčených orgánů

Není předmětem akademické studie.

f) výčet a závěry provedených průzkumů a rozborů – geologický průzkum, hydrogeologický průzkum, stavebně historický průzkum apod. Bylo provedeno zaměření objektů.

g) ochrana území podle jiných právních předpisů

Objekty se nachází v zastavěné lokalitě v Chráněné krajinné oblasti Broumovsko.

h) poloha vzhledem k záplavovému území, poddolovanému území apod.

Objekty ani pozemek se nenachází v záplavovém ani poddolovaném území.

i) vliv stavby na okolní stavby a pozemky, ochrana okolí, vliv stavby na odtokové poměry v území

Vzhledem k tomu, že studie doplňuje současné objekty novými objekty přibližně tak, jak byla usedlost uspořádána původně, bude mít na okolní stavby a pozemky co nejmenší vliv. Terénní úpravy jsou navrženy tak, aby neměly vliv na odtokové poměry v území.

j) požadavky na asanace, demolice, kácení dřevin

Demolice není navrhována. V rámci realizace a zahradních úprav budou z pozemku odstraněny náletové dřeviny. Vzrostlá zeleň bude po dobu výstavby patřičně chráněna.

k) požadavky na maximální dočasné a trvalé zábory zemědělského půdního fondu nebo pozemků určených k plnění funkce lesa

Veškeré práce budou řešeny na pozemku usedlosti, na parcelách: 102, 350, 1707/1, 181, 4041, 182, 183 a nevzniknou tak žádné požadavky na trvalé zábory ZPF či PUPFL.

l) územně technické podmínky – zejména možnost napojení na stávající dopravní a technickou infrastrukturu, možnost bezbariérového přístupu k navrhované stavbě

Projektem se nezmění územně technické podmínky. Usedlost bude napojena na stávající dopravní i technickou infrastrukturu a to z její východní strany tak, jak je tomu i nyní. Napojení z východní strany představuje hlavní vjezd/vchod na pozemek, kde bude situováno parkoviště pro návštěvníky. Další vjezd je navržen ze severní strany a bude sloužit jen pro zásobování restaurace. Usedlost bude napojena na stávající technickou infrastrukturu na vlastním pozemku. V návrhu je umožněn bezbariérový přístup ke všem objektům i jejich bezbariérové využívání (návrh pokojů s možností pohybu osob se sníženou schopností pohybu). Vyznačeno bude i vyhrazené parkovací místo.

m) věcné a časové vazby stavby, podmiňující, vyvolané, související investice

Není předmětem akademické studie.

n) seznam pozemků podle katastru nemovitostí, na kterých se stavba provádí

102, 350, 1707/1, 181, 4041, 182, 183

o) seznam pozemků podle katastru nemovitostí, na kterých vznikne ochranné nebo bezpečnostní pásmo

Návrhem nevznikne žádné nové ochranné nebo bezpečnostní pásmo.

B.2 CELKOVÝ POPIS STAVBY

B.2.1 Základní charakteristika stavby a jejího užívání

a) nová stavba nebo změna dokončené stavby; u změny staveb údaje o jejich současném stavu, závěry stavebně technického, případně stavebně historického průzkumu a výsledky statického posouzení nosných konstrukcí.

Studie se věnuje návrhu nových staveb i změně dokončených staveb. Změna staveb se týká rekonstrukce hlavního obytného domu a výměnku. Výměnek je dosud nevyužíván a ve zchátralém stavu. U hlavního obytného domu proběhla výměna střechy a oken + udržovací rekonstrukce. Stavebně technický průzkum, kompletní stavebně historický průzkum, ani statické posouzení nosných konstrukcí nebylo předmětem akademické studie.

b) účel užívání stavby, objekt

objekt	účel užívání stavby
výměnek	ubytování, bydlení, recepce, vstup do usedlosti, byt k dlouhodobému pronájmu
hl. obytný dům	bydlení vlastníka usedlosti/statku
restaurace	občanská vybavenost, restaurace, sál, kulturní akce
objekt ubytování	apartmánové ubytování, wellness

c) trvalá nebo dočasná stavba Všechny stavby, které jsou předmětem návrhu jsou trvalými stavbami.

d) informace o vydaných rozhodnutích o povolení výjimky z technických požadavků na stavby a technických požadavků zabezpečujících bezbariérové užívání stavby Není předmětem akademické studie.

e) informace o tom, zda a v jakých částech dokumentace jsou zohledněny podmínky závazných stanovisek dotčených orgánů

Není předmětem akademické studie

f) ochrana stavby podle jiných právních předpisů Objekty nejsou dle právních předpisů předmětem ochrany.

g) navrhované parametry stavby - zastavěná plocha, obestavěný prostor, užitná plocha, počet funkčních jednotek a jejich velikosti apod.

Plocha pozemků:	12 000 m ²
Celková zastavěná plocha:	1 087 m ²
Celková podlahová plocha:	1542 m ²
Obestavěný prostor:	6 762,6 m ³
Plocha zeleně:	9348 m ²
Plocha zpevněných ploch:	765 m ²
Restaurace	
Zastavěná plocha:	146,4 m ²
Obestavěný prostor:	928,6 m ³
Podlahová plocha:	178,38 m ²
Kapacita restaurace:	48 osob uvnitř, 30 venku
Objekt ubytování	
Zastavěná plocha:	452 m ²
Obestavěný prostor:	2703 m ³
Podlahová plocha objektu:	670 m ²
Kapacita apartmánů:	16 + 8 osob
Obytný dům	
Zastavěná plocha:	265,5 m ²
Obestavěný prostor:	1769 m ³
Podlahová plocha:	412 m ²
Výměnek	
Zastavěná plocha:	142,75 m ²
Obestavěný prostor:	1002 m ³
Podlahová plocha:	212 m ²
Garáž/dílna	
Zastavěná plocha:	81 m ²
Obestavěný prostor:	360 m ³
Podlahová plocha:	70 m ²

B.2.2 Celkové urbanistické a architektonické řešení

a) urbanismus - územní regulace, popis území, kompozice prostorového řešení

Obec Šonov je založena jako tzv. údolní lánová vesnice. Hlavní osou je zde Šonovský potok se souběžně vedoucí cestou. Reliéf území směrem od potoka stoupá. Na pravém břehu potoka přechází pozemek za usedlostmi v pořadí: zahrada, sad, pole, louky a na druhé straně je toto schéma zakončeno lesem. Na jižní nejníže položené straně obce se nachází Novorudská niva, která přechází ve svahy Javořích hor. V intravilánu obce najdeme listnaté stromy. Jehličnany až dál od vesnice směrem k horskému hřebeni. Ve vyšších polohách na kyselém podkladu je typický smrk ztepilý. Na strmých svazích roste javor klen, jasan ztepilý a v nejnižších polohách, v remízích můžeme najít lípu srdčitou.

Na přelomu první a druhé poloviny 19. století dostaly vesnice na Broumovsku novou podobu. Původně byly domy ve vesnicích stavěné roubené či hrázděné. Později se movití statkáři snažili napodobit městskou architekturu bohatě zdobených měšťanských domů. Vesnice tak získaly navzájem si slohově podobnou zástavbu. Zděný statek v Šonově, kterým se ve svém projektu zabývám, nechal v místě staršího roubeného/hrázděného objektu v roce 1830 vystavět Franz Kahler. Původně se dle historických materiálů jednalo o dvorcový statek se dvorem obklopeným hlavním obytným domem, výměnkem, kolnou a hrázděnou stodolou, která byla zřejmě součástí staršího stavení. Potomci Franze Kahlera ve statku žili až do roku 1946. Po druhé světové válce při procesu vysídlování německého obyvatelstva ze Sudet musela rodina Šonov a statek opustit. Od té doby statek chátral.

Zástavba vesnice je vlivem stavebního vývoje různorodá, avšak ve velké míře je zastoupena krásnými statky tzv. broumovského typu. Místy najdeme roubené stavby, které odkazují na dobu ještě před výstavbou statků. Vyskytují se zde také stavby postavené v tzv. nádražním stylu. Několik rodinných a obytných domů je zde bylo postaveno v minulém století a současnosti. Vesnice nemá náves. Pomyslným středobodem obce je území v okolí křižovatky, kde se setkává cesta vedoucí od Rožmitálu s cestou tvořící osu Šonova, vedoucí od polských hranic. Přímo u křižovatky se nachází obecní úřad, ve kterém je umístěna mateřská škola, turistická ubytovna s knihovnou. Poblíž se nachází domov seniorů. Naproti obecnímu úřadu stojí fara a hřbitov s kostelem Nanebevzetí Panny Marie. Na vrcholu nedalekého kopce se nachází kostel Sv. Markěty.

Pozemek, na kterém usedlost stojí, leží na severním konci obce. Do současné doby se zachovaly dva objekty - hlavní obytný dům a výměnek, stodola a kolna zanikly. Cílem projektu je navrhnout doplnění těchto dvou objektů, tak aby byla hmota usedlosti navracena do dvorcového uspořádání, ve kterém se nacházela ještě v polovině minulého století. Studie se snaží respektovat původní hmotové řešení statku, ale zároveň jej hmotově a prostorově obohacuje o soudobou architekturu reagující na charakter prostředí. Celá revitalizace je zamýšlena tak, aby se objekty vzájemně doplňovaly. Ve svém projektu navrhuji rekonstrukci stávajícího obytného domu a nové využití výměnku, dále novostavbu objektu ubytování, která bude vystavěna na místě původní stodoly, v místě původní kolny navrhuji restauraci. V blízkosti hlavní komunikace bude umístěna garáž s dílnou, která zachovává polohu objektu roubené chalupy, která se na místě dříve nacházela.

Hlavní vstup do areálu usedlosti navazuje na hlavní komunikaci, u které je umístěno parkoviště pro návštěvníky a zmíněná dílna s garáží pro majitele objektu. Vstup vede skrze průjezd ve výměnku. Zde je umístěna recepce, od které se pokračuje až na prostorný dvůr, kde se nachází studna a naproti ní stojí vzrostlý strom s lavičkou. Prostor dvora je členěn cestičkami, které vytvářejí hlavní kompoziční osy a jsou orientované k hlavním vstupům do objektů. Jejich pozice sleduje nejvyužívanější trasy chůze. Podél objektu ubytování a obytného domu jsou na zápraží umístěny lavičky k odpočinku, naopak u restaurace jsou křesílka se stolečky.

Dvůr lemují objekty ubytovacího zařízení s apartmány, objekt restaurace, výměnek a obytný dům. Všechny objekty mají krásný výhled do zeleně a celé zahrady. V západo-j jižním rohu zahrady se nachází ohniště určené pro ubytované hosty. Restaurace nabízí kromě posezení na zápraží také možnost usadit se přímo na terase orientované do zahrady. Na obytný dům, v jeho zadní části, navazuje zeleninová zahrádka s políčkem a skleníkem. Před obytným domem se nachází květinová zahrádka. K obytnému domu patří terasa s posezením a krbem, která je určena pro majitele usedlosti. V severo-západním rohu je navržen ovocný sad.

Další možný vstup/vjezd k usedlosti je veden ze severní strany pozemku. Tento vjezd slouží k zásobování restaurace.

Všechny objekty jsou lineárními stavbami se šikmou sedlovou střechou a jedná se o přízemní stavby s podkrovím.

b) architektonické řešení - kompozice tvarového řešení, materiál a barvy

Cílem architektonického řešení bylo vytvořit harmonické propojení stávajících objektů se současnou architekturou a to tak, aby řešení navazovalo na stavebně historický vývoj objektu, vhodně doplňovalo starší zástavbu a odpovídalo současným nárokům. Navržené řešení tak působí příznivě ve vztahu k zástavbě v celé obci i ve vztahu k původním stavbám na pozemku.

Návrh zachovává historicky cenné původní prvky a to jak v interiéru i exteriéru stávajících budov. Novostavby budou se stávajícími objekty barevně sjednoceny do přírodních tónů béžových barev s pískovcovými a dřevěnými detaily. Pískovcová nadpraží a ostění vyskytující se původních stavbách budou využita i jako detaily na novostavbě objektu ubytování. Novostavba restaurace je obohacena o zatemnění oken, které připomíná vrata u stodol pohyblivá po kolejnici. Tímto řešením se objekt dostává do souladu s původními objekty. Fasády stávajících objektů budou citlivě rekonstruovány do původního stavu.

Parkoviště před objekty bude mít mlatový povrch. Přístupová cesta na dvůr je navržena z pískovcových bloků z Rožmitálského lomu. Na dvoře jsou využity pískovcové bloky, mlat a zatravnění. Zápraží a cestičky jsou vydlážděny pískovcovými deskami, tak jako původní dochované zápraží obytného domu. Vzniklé plochy mezi cestičkami a zápražím jsou vysypány mlatem a jedna plocha, na které se nachází strom s lavičkou, je zatravněna. Příjezdová cesta k zásobování kuchyně je navržena ze zatravněvacích dlaždic Rainstone. Tyto dlaždice budou kladeny pouze ve dvou plochách (2 liniích - každá pro jedno kolo auta). Na každé desce dlaždice se střídají rovnoběžné betonové pruhy a mezery pro prorůstání trávy. Betonové pruhy vytvoří zajímavou texturu v trávě, budou plnit funkci dostatečného zpevnění pro příjezd zásobování a zároveň bude díky prorostlé trávě přístupová cesta splývat s okolním zatravněním.

B.2.3 Celkové dispoziční a provozní řešení

Celá usedlost vytváří samostatně fungující celek, ve kterém je navrženo ubytování, restaurace a bydlení. Celý koncept doplňuje řešení zahrady, které nabízí prostor pro relax a odpočinek pod stíny stromů, grilování apod.

Výměnek s průjezdem ve své dispozici slouží jako hlavní vstup na dvůr, ze kterého jsou přístupné další objekty. Dříve výměnek sloužil jako obydlí pro starší statkáře, kteří už statek předali svým dětem. Objekt byl členěn na vstupní síň, komoru, chlév, světnici se světničkou. V návrhu má objekt dvě funkce - ubytování pro dlouhodobější pronájem a recepci. Hned do průjezdu, po jeho levé straně, je umístěna menší recepce s kanceláří a wc (kancelář se nachází v místě původní komory a wc v původním chlívků). Chlívka je přístupná ze dvora i ze síně, jeho dispozice je nově rozdělena na tři části. Ze dvora je zachován vstup do místnosti, kde je možné uskladnit zahradní náčiní pro každodenní úpravu dvora, ve třetině se nachází wc pro recepci a v poslední třetině menší koupelna patřící k ubytování. Do ubytování se vstupuje ze dvora (je možno vstoupit i směrem od silnice) přímo do síně, ve světnici je umístěn jídelní stůl, kamna s prostorem pro odpočinek a křesílka. Světnička je přebudována na kuchyň. V přízemí se nachází zmíněná menší koupelna se sprchovým koutem. Ze síně se po točitém schodišti vstupuje do podkroví, které je celé navrženo nově. Dříve bylo využíváno pouze pro uskladnění sena. V podkroví přímo ve vstupní hale je možné posedět, přečíst si knížku, případně sledovat filmy promítané na plátně. V podkroví je koupelna s vanou a také dvě ložnice, z nichž jedna je větší spojená s pracovnou. Podkroví je osvětleno střešními okny a původními okny ve štítech. Fasády a štuková výzdoba na objektu budou opraveny a doplněny o chybějící detaily, které se nedochovaly.

Obytný dům slouží majitelům celé usedlosti. Jedná se o dům komoro chlěvní, čtyřdílný s trojtraktem. Veškeré místnosti jsou zaklenuté a vynikají svými velmi krásnými prostory. V přízemí objektu nenavrhují jasně čitelné změny a to z důvodu zachování původní dispozice, která je plnohodnotně využitelná i dnes. V projektu navrhují rozmístění všeskerého interiérového nábytku a využití podkroví. Ze dvora se vstupuje do síně, ve které je centrálně umístěné schodiště vedoucí do podkroví. Vedle schodiště se na jedné straně nachází komora pro uskladnění potravin a na straně druhé průchod do zahrady. Na pravé straně síně se vchází do světnice s kuchyní a obývacím pokojem, na níž navazuje světnička -ložnice. Na levé straně se ze síně vstupuje do koupelny a chodby vedoucí do původního chléva, kde se nachází kovárna. V koupelně navrhují vybourat dostavěné příčky, které koupelnu rozdělují na samostatné wc a koupelnu. Vybouráním vznikne krásný prostor pro plnohodnotnou koupelnu s vanou. Z chodby je přístupný prostorný sklep a komora. Podkroví navrhují využít jako odpočinkovou zónu zabírající přibližně polovinu jeho plochy. Obsahuje relaxační zónu s velkou knihovnou, pohovkou a také domácí kino. Druhá polovina podkroví plní funkci půdy a je oddělena příčkou.. K obytnému domu patří soukromá terasa, která slouží jen jeho obyvatelům, nachází se na ní gril a venkovní posezení. Fasády a štuková výzdoba na objektu budou opraveny a doplněny o chybějící detaily, které se nedochovaly.

Objekt ubytování, přízemní novostavba s obytným podkrovím stojící na místě původní stodoly. Objekt ubytování je koncipován jako apartmánový dům. Nachází se v něm šest ubytovacích jednotek a wellness. Apartmány různých typů a dispozic jsou určeny pro 2 - 6 osob. Do objektu se vstupuje hlavním vchodem přímo do dvora, podél dvora je uvnitř objektu vedena podélná chodba, ze které jsou přístupné všechny pokoje i wellness. Apartmány jsou navrženy jako mezonet. Z chodby v přízemí se vchází do vstupní chodby apartmánů, kde je umístěna velká šatní skříň a přímo naproti skříni koupelna se sprchovým koutem. Na šatní skříň v centrální části pokoje navazuje kuchyňská linka se základním vybavením. U okna na ni navazuje obývací stěna s televizí. Naproti kuchyňské lince je umístěn jídelní stůl a v obývacím koutě pohovka. Na obývací kout navazuje menší terasa tvořená přesahem střechy. Terasu je možné zclonit laťovými posuvnými panely. Z přízemí pokoje se vstupuje do podkroví, kde se nachází ložnice. Dva z mezonetových bytů obsahují dvě oddělené ložnice, tyto ložnice jsou přístupné z chodby, která navazuje na schodiště vedoucí do podkroví. K těmto ložnicím je navržena ještě druhá koupelna, přístupná ze zmíněné chodby.

Pro osoby se sníženou možností pohybu navrhují dva přízemní apartmány umístěné co nejbližší vstupním dveřím do objektu. Jedná se o pokoje podobné dispozice s tím, že vše se nachází v přízemí. Návrh těchto dvou pokojů respektuje dané rozměry průchodnosti a manipulačních ploch, potřebných k pohodlnému pobytu osob se sníženou schopností pohybu. Ze vstupní chodby se vchází do vstupní části pokoje s menší šatní skříni, na kterou navazuje kuchyňská linka. Koupelna je navržena s dostatkem prostoru k manipulaci s invalidním vozíkem. Jídelní část je od ložnicové části oddělena dřevěnými lamelami. Z ložnice je možný vstup na terasu.

Pro hosty se v objektu nachází wellness s krásným výhledem do zahrady. Vstup do wellness je na konci chodby se vstupy do pokojů a vede skrz vstupní místnost, kde každý host obdrží ručníky, plátina atd. Samotné wellness bude fungovat na systému předešlé rezervace a bude využíváno předem nahlášenou skupinou osob. Má dvě šatny, mužskou a dámskou, obě mají menší koupelnu se sprchou a skříňky pro uložení oblečení. V přízemí se nachází vířivka, sauna a lehátka. Odpočinout si je možné i na horní galerii, kde

jsou další lehátka a křesílka. Poblíž wellness se nachází technické zázemí objektu s prádelnou, technickou místností a koupelnou pro zaměstnance. Dále je v objektu úklidová komora. Zastínění oken u objektu s apartmány je provedeno z dřevěných latí, které jsou pohyblivé po kolejničích. Tím je možné regulovat přísun světla do místností i na terasu, kterou každý apartmán disponuje. Osvětlení podkroví je zajištěno střešními okny..

Restaurace je navržena v místě bývalé kolny a odděluje dvůr od navazujícího sadu a pole. Hmota objektu je navržena tak, aby vzhledem připomínala stodolu či kolnu. Vzhled původního objektu mi není znám. Díky své poloze má objekt krásný výhled na děj na dvoře i do zeleně v zahradě. Objekt bude v ranních hodinách sloužit pro podávání snídaní hostům ubytovaných v apartmánech a poté během dne jako restaurace či sál pro konání svateb, oslav a jiných kulturních akcí. Dispozičně je restaurace rozdělena na sál a zázemí kuchyně. Zázemí kuchyně je přístupné samostatným vchodem - chodbou, na kterou navazuje na její pravé straně zázemí pro zaměstnance s wc a denní místností. Na levé straně chodby se nachází místnost pro odpad. Kuchyň obdélníkového půdorysu má ve středu své dispozice velký stůl s vařiči, podél stěn přípravnu jídel a mycí část. Dále je z kuchyně přístupný mrazák, sklad potravin, sklad nádobí. Kuchyň je přímo napojena na bar a sál restaurace. Sál je řešen dvouúrovňově, v přízemní úrovni se nachází devět stolů pro čtyři osoby, které je dle potřeb možné navzájem spojovat do větších celků. V přízemí je dále bezbariérové wc (určené i pro ženy) a vedle něho vede schodiště do patra, kde se nachází galerie otevřená do sálu. Zde je několik dalších stolů, wc (2x pánské, 1x dámské) a sklad. Směrem do zahrady na sál navazuje dřevěná terasa s venkovním posezením ve formě zahradních stolů a židlí, na zápraží na straně dvora je umístěno několik křesílek, pro posezení v kavárenském duchu. Objekt je osvětlen velkými prosklenými plochami ve třech směrech a každé nabízí krásné výhledy jak na architekturu, tak na zeleň. Na fasádě je instalováno zatemňování oken v podobě napodobující velká vrata do stodol, tedy laťová vrata zavěšená na kolejnici, po které se pohybují.

Garáž / dílna. U hranice pozemku s obecní komunikací se nachází objekt dílny. Přízemní stavba se sedlovou střechou stojí na místě zaniklé roubené chalupy. V objektu se nachází garážové stání pro automobil majitelů. Dále místnost určená jako místo pro stání zahradní sekačky, uložení zahradního náčiní. Nachází se zde i pracovní pult. Poslední místnost je určena pro skladování dřeva.

Pozemek a zahrada. V rámci návrhu zachovávám vzrostlou původní zeleň, která se v místě nachází. V rámci zahradních úprav budou odstraněny náletové dřeviny, případně dřeviny ve špatném stavu. V zahradě navrhují výsadbu ovocného sadu. Podle historických pramenů bylo pěstování ovoce pro místní zemědělce spíše okrajovou záležitostí a ovoce si pěstovali spíše pro svůj užitek. Až v první polovině 20. století byly na Broumovsku zakládány ovocné školky s českými odrůdami ovocných stromů. Každý statek mival svůj ovocný sad, který v objektu také navrhují na severní části pozemku. Při výběru kultivarů jsem zohlednila několik kritérií důležitých pro dané stanovištní podmínky. Jedná se zejména o jejich odolnost, mrazuvzdornost, vhodnost pro určitou nadmořskou výšku, vysokokmen a aby se jednalo o starou odrůdu. Svůj výběr jsem zaměřila na české odrůdy, které mají doporučenou regionalitu pro Královéhradecký kraj a jsou určené pro nadmořské výšky do 600 m.n.m. Jedná se o druhy odolné vůči tamním klimatickým podmínkám. Zvolila jsem druhy: jablň Daňkovo, švestka Hamanova, hrušeň Křesetická a třešeň Karešova, které budou rozmístěny v sadové kompozici. Za ovocným sadem, podél plotu je navržena linie rybízu červeného a černého. Dále navrhují výsadbu keřových dřevin, které budou působit jako odclonění míst pro parkování hostů a zahrady. Zvolila jsem keře ptačího zobu, jehož plody budou v zimě potravou pro ptactvo. Uvnitř dvora, v jeho zatravněné části, bude vysazena lípa srdčitá. Pod lípou je umístěna lavička pro příjemné posezení ve stínu koruny stromu.

Před obytným domem je květinová předzahrádka, kde budou pěstovány luční květiny jako je kopretina, zvonek, hvozdík, pomněnky, chrpa, měsíček, ale i pivoňky apod. Květiny budou plnit okrasnou funkci, ale také budou využívány do váz na stolech v restauraci. V návaznosti na obytný dům je navržena bylinková a zeleninová zahrada. Z bylinek bude pěstována máta, meduňka, libeček, majoránka, petržel atd. Bylinková i zeleninová zahrádka je vyvýšená v dřevěných truhlících. Za truhlíky je umístěno menší políčko a skleník.

V rámci terénních úprav bude srovnán terén okolo zadní části (chléva) obytného domu. Navážka byla k objektu navedena nejspíše při pozdějších úpravách, aby se statkáři dostali z terénu přímo na půdu, kde skladovali seno. Tuto navedenou hlínu navrhují odstranit, protože je nepůvodní, což dokazují okna umístěná téměř pod terénem. Díky tomu se zlepší stav zdiva, sníží se vlhkost v bývalém chlévě a zároveň bude dosaženo výškového srovnání terénu..

Pozemek bude od okolních pozemků oddělen plaňkovým plotem. Na přístupových cestách budou osazeny brány s brankami ve stejném plaňkovém provedení.

B.2.4 Bezbariérové užívání staveb

Přístup na pozemek i pohyb po celém pozemku je bezbariérový. Přizemí všech objektů je také přístupné bezbariérově. V objektu ubytování jsou navrženy pokoje pro ubytování osob s omezenou schopností pohybu. Dispozice těchto dvou pokojů respektuje dané rozměry průchodnosti a manipulačních ploch, pro pohodlný pohyb osob se sníženou schopností pohybu. Přizemí restaurace je také bezbariérové, vybavené bezbariérovým wc.

B.2.5 Bezpečnost při užívání stavby

Budovy i jejich bezprostřední veřejné prostranství jsou navrženy a upraveny tak, aby se zamezilo nepřijatelnému nebezpečí v průběhu jejich užívání. Po dokončení výstavby bude nutné konstrukce užívat tak, jak předpokládal projekt nebo tak jak předpokládal výrobce materiálu či konstrukce. Budova je projektována tak, aby během jejího užívání nevznikaly škody na zdraví jejích uživatelů. Pokud bude stavba užívána dle architektonického návrhu, předpokladů výrobců jednotlivých zařízení a materiálů, bude bezpečná. Příčinám opotřebení bude předcházeno standardními udržovacími pracemi, vyplývající z povahy materiálu a konstrukce.

B.2.6 Základní charakteristika objektů

a) konstrukčně stavební řešení

Obytný dům. Návrh nezasahuje do nosných konstrukcí. Všechny nosné konstrukce budou staticky posouzeny a v případě nutnosti budou vyztuženy. Stejný postup bude zvolen pro kontrolu kleneb ve všech místnostech v objektu. V bývalém chlévě (nyní kovárna) bude opravena propadnutá klenba, která je nyní zakryta betonovou deskou. Ta bude odstraněna a klenba bude vystavěna znovu. V přízemí je vybourána příčka v koupelně, která byla vystavěna při novější rekonstrukci, aby oddělila wc od koupelny. Tuto příčku bourám a navrhuji novou koupelnu, využívající celý půdorys místnosti. V obytných místnostech navrhuji provětrávané podlahy, pro správný odvod vlhkosti. Krov byl nedávno rekonstruován, protože byl v objektu původní, určený pro lehčí střešní krytinu. Z tohoto důvodu byla konstrukce krovu zahuštěna a vyztužena. I přesto bude krov zkontrolován, zda není napaden dřevokaznými škůdci. V případě nutnosti budou problematické prvky krovu vyměněny či ošetřeny. V části podkroví navrhuji odpočinkovou a relaxační zónu, druhá polovina bude i nadále sloužit jako půda. Štít směrem k poli byl v torzálním stavu a při rekonstrukci krovu byl nahrazen prkenným štítem. Štít znovu navrhuji ve zděném provedení a rozmísťuji na něm okenní otvory vycházející z koncepce protilehlého štítu. Střešní okna vytvořená při rekonstrukci zachovávám.

Výměnek. Vzhledem k tomu, že je objekt ve špatném stavu a bez oken, je plně otevřen všem klimatickým jevům, bude zde také proveden statický průzkum nosných konstrukcí i kleneb společně s posouzením krovu. Vzhledem k novému využití části objektu (viz. výše) navrhuji nové příčky rozdělující původní chlívky na koupelnu, wc a menší místnost na pracovní náčiní apod. Tyto příčky budou provedeny ve zděné podobě. Zároveň je do nové recepce navržen vchod z průjezdu. Z recepce budou probourány dveře do wc, naopak dveře, kterými se vcházelo do vstupní síně budou zazděny. Avšak směrem ze síně zůstanou pohledově zachovány. Mezi světnicí a světničkou bude zvětšen průchod mezi místnostmi, aby se obě navzájem propojily. Při vstupu do podkroví jsou doplněny dva schodišťové stupně, které v domě chybí. Původní dymníková pec bude restaurována a zachována v upomínku. Podkroví je nyní půdou pro skladování sena. Do celého podkroví navrhuji obytnou část s ložnicemi. Za tímto účelem bude půda i podlaha zateplena a dispozičně rozdělena dle návrhu. Osvětlení je navrženo skrze okna ve štítových stěnách a nově navrženými střešními okny. Na objektu se dochovalo pouze několik původních špaletových oken. Tato okna budou využita jako vzor pro výrobu nových, která budou ctít tvar i barevné provedení.

Novostavby. Pro obě novostavby navrhuji konstrukční systém nosných obvodových stěn tvořený nosnými tvarovkami s tepelnou izolací přímo v dutinách cihel (cihla Heluz Family 2in1, 440mm). Vnitřní nosné stěny budou z cihel Heluz broušených. Založení navrhuji na základové desce. Vodorovná stropní konstrukce je navržena železobetonová s ocelovými pruty, které budou zaručovat statickou stabilitu objektu. Střešní konstrukce je řešena dřevěným krovem s nadkroevní tepelnou izolací. Jako střešní plášť je zvolen štípaný šindel, který byl pro oblast typický. Okna obou objektů navrhuji velkoformátová v pískovém barevném odstínu. V podkroví střešní okna. Okna apartmánů budou mít větší prosklené tabule navíc pohledově děleny, užší skleněné plochy zůstanou bez dělení.

b) materiálové řešení

Návrh zachovává historicky cenné původní prvky a to jak v interiéru i exteriéru stávajících budov. Novostavby budou se stávajícími objekty barevně sjednoceny do přírodních tónů běžových barev s pískovcovými a dřevěnými detaily. Pískovcová nadpraží a ostění vyskytující se původních stavbách budou využita i jako detaily na novostavbě objektu ubytování. Novostavba restaurace je obohacena o zatemnění oken, které připomíná vrata u stodol pohyblivá po kolejnici. Tímto řešením se objekt dostává do souladu s původními objekty. Laťové detaily využívám i u objektu ubytování. Vstupní chodba objektu je prosklená do dvora, před okna instaluji latě s mezerami, které zajistí dostatek světla v interieru, ale zároveň jej oddělí od prostoru dvora. Děj uvnitř chodby bude soukromější. Latě bude možné odsunout po kolejnici, když bude potřeba více světla nebo okna vyčistit. Štítová okna jsou navržena s dřevěnými okenicemi z latí Tyto latě jsou v podobě odsunovacích panelů využity i na terasách, které přísluší ke každému pokoji v objektu. Fasády stávajících objektů budou citlivě rekonstruovány do původního stavu.

Parkoviště před objekty bude mít mlatový povrch. Přístupová cesta na dvůr je navržena z pískovcových bloků z Rožmitálského lomu. Na dvoře jsou využity pískovcové bloky, mlat a zatravnění. Zápraží a cestičky jsou vydlážděny pískovcovými deskami, tak jako původní dochované zápraží obytného domu. Vzniklé plochy mezi cestičkami a zápražím jsou vysypány mlatem a jedna plocha, na které se nachází strom s lavičkou, je zatravněna. Příjezdová cesta k zásobování kuchyně je navržena ze zatravněvacích dlaždic Rainstone. Tyto dlaždice budou kladeny pouze ve dvou plochách (2 liniích - každá pro jedno kolo auta). Na každé desce dlaždice se střídají rovnoběžné betonové pruhy a mezery pro prorůstání trávy. Betonové pruhy vytvoří zajímavou texturu v trávě, budou plnit funkci dostatečného zpevnění pro příjezd zásobování a zároveň bude díky prorostlé trávě přístupová cesta splývat s okolním zatravněním.

c) mechanická odolnost a stabilita.

Všechny nově navržené konstrukce budou dostatečně únosné, mechanicky odolné a stabilní. Únosnost bude prověřena v dalším stupni projektové dokumentace.

B.2.7 Základní charakteristika technických a technologických zařízení

vytápění
každý objekt bude vytápěn vlastním tepelným čerpadlem. Tepelné čerpadlo systému země-voda z geotermálních vrtů, případně velkoplošným zemním kolektorem, dle možností pozemku. Vytápění bude řešeno nízkoteplotním systémem, v převážně většině podlahovým vytápěním. V koupelnách bude doplněno žebříkovými radiátory s automatickou regulací jednotlivých topných smyček. Příprava teplé užitkové vody bude zajištěna také tepelným čerpadlem. tepelné čerpadlo navrhuji s centrálním zásobníkem teplé užitkové vody v každém objektu a cirkulací teplé užitkové vody do jednotlivých apartmánů. Periodické přehřátí teplé užitkové vody bude z hygienických důvodů nastaveno na 70 °C a voda bude přehřáta pomocí elektrického dohřevu.

kanalizace
V Šonově se nenachází veřejná kanalizační síť. Každý objekt si nakládání s odpadními vodami řeší samostatně. Navrhuji umístit na pozemek biologickou čistírnu odpadních vod o patřičné velikosti. V případě kuchyně v restauraci je nutné před vtokem odpadní vody do biologické čističky osadit lapač tuků a olejů. Biologická čistička je vyústěna do nedaleké lokální kanalizace, která ústí do vodoteče Šonovského potoka.

vodovod
V Šonově není vybudován veřejný vodovod, je zde realizováno pouze několik místních drobných vodovodů, vždy jen pro několik blízkých objektů. Obec plánuje v brzké době vybudovat veřejný vodovod, který bude napojen na skupinový vodovod Rožmitál s využitím stávajícího zdroje z vodovodu Benešov – Rožmitál pro zásobování obyvatel pitnou vodou. Prozatím bude pro zásobování vodou využita studna s dostatečně vydatným pramenem, která se na pozemku nachází. Pro splachování wc bude využívána dešťová voda. Bude připravena přípojka k napojení k budoucímu vodovodu.

Srážkové vody

Ze všech střech a zpevněných ploch budou dešťové vody svedeny do centrálního zásobníku dešťové vody. Voda bude po přečištění využívána k závlaze zahrady a splachování wc. Ve sklepech obytného domu bude vytvořena odtoková jímka, svedená do zásobníku dešťové vody.

elektroinstalace

Elektroměrové rozvaděče pro jednotlivé objekty jsou umístěny na hranici pozemku. Jednotlivé objekty mají své pojistkové rozvaděče, které jsou umístěny ve vstupních halách, chodbách jednotlivých objektů. Kuchyňské prostory restaurace mají svůj pojistkový rozvaděč s rozvodem 400V a 230V umístěný u vstupu pro personál.

vzduchotechnika

V objektu restaurace bude vybudována vzduchotechnická jednotka a v jednotlivých apartmánech budou osazeny mikrorekuperační vzduchové jednotky na výměnu vzduchu. Toalety budou větrány nuceným větráním. Wellness bude mít vlastní vzduchotechnickou jednotku. Společné prostory budou větrány kombinovaně, přirozeně okny a s pomocí nuceného větrání.

likvidace odpadu

V blízkosti parkoviště vedle objektu garáže budou umístěny kontejnery na směsný i tříděný odpad. V kuchyňských provozech je navržena samostatná místnost pro sklad odpadů a obalů.

B.2.8 Zásady požárně bezpečnostního řešení

Soubor objektů je rozdělen do jednotlivých požárních úseků, které jsou navzájem odděleny požárně odolnými konstrukcemi (požární stěny a stropy). Požární hydrant se nachází u příjezdové komunikace. V objektu ubytování bezpečný únik z jednotlivých pokojů zabezpečuje nechráněná úniková cesta ústící do dvora. Možnost úniku je z každého apartmánu i do zahrady přes terasu, avšak pro tento objekt plně vyhovuje zřízení jedné únikové cesty. Každý pokoj (apartmán) tvoří samostatný požární úsek. Velká okna v chodbě, směrem do dvora, budou provedena z protipožárního skla, z důvodu omezení sálavých ploch a odstupových vzdáleností. Okna budou napojena na systém elektrické požární signalizace, který bude po objektu rozveden. V objektu restaurace je okno na štítové straně směrem k obytnému domu také navrženo z protipožárního skla a je napojeno na systém elektrické požární signalizace. Ve všech objektech bude na viditelném a lehce přístupném místě osazen příslušný počet práškových hasících přístrojů. V kuchyni restaurace bude navíc osazen hasící přístroj třídy F, určený k hašení tuků. Všechny ubytovací buňky budou vybaveny zařízením autonomní detekce a signalizace požáru. Ve všech únikových cestách bude instalováno nouzové osvětlení a značky ve směru únikové cesty. Příjezd požární techniky je umožněn z východní i severní strany, přímo z obecní komunikace.

B.3 PŘIPOJENÍ NA TECHNICKOU INFRASTRUKTURU

Objekty budou vytápěny tepelným čerpadlem systému země - voda. Geotermální či velkoplošné zemní kolektory budou umístěny na pozemku dle jeho možností.

Objekty budou napojeny na lokální kanalizaci, která ústí do Šonovského potoka. Před zaústěním do kanalizace bude veškerá odpadní voda přečištěna v biologické čistírně umístěné na pozemku.

Pro zásobování pitnou vodou objekt využívá vlastní studnu s vydatným pramenem. V plánu je vybudovat v obci veřejný vodovod, při příležitosti výstavby novostaveb bude vybudována vodovodní přípojka, která se později napojí na veřejný vodovod.

Elektrická přípojka bude realizována na východní straně pozemku u obecní komunikace.

B.4 DOPRAVNÍ ŘEŠENÍ

Objekty jsou přístupné z obecní komunikace vedoucí na východní straně pozemku. K této cestě přiléhá parkoviště pro hosty zahrnující parkovací stání pro osoby s omezenou schopností pohybu. Další možný vstup na pozemek je ze severní strany pozemku, kde se nachází vjezd pro zásobování restaurace. Pozemek i objekty jsou bezbariérově přístupné. Viz. kapitola B.2.4 Bezbariérové užívání staveb.

V rámci dvora se návštěvníci pohybují po zpevněných plochách. Ubytování hosté mají k dispozici i přístup na zelené plochy zahrady.

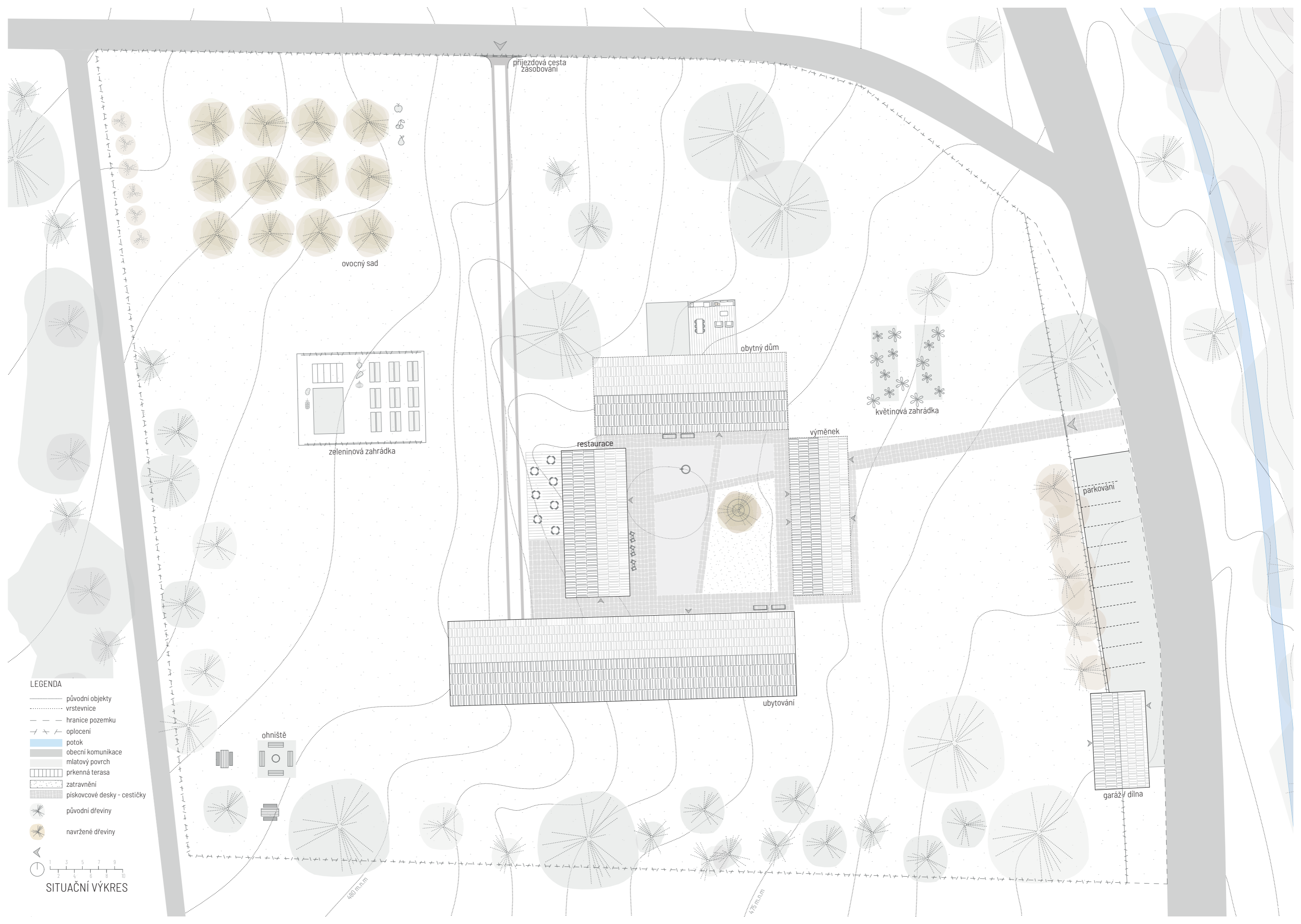
B.5 ŘEŠENÍ VEGETACE A SOUVISEJÍCÍCH TERÉNNÍCH ÚPRAV

V rámci návrhu zachovávám vzrostlou původní zeleň, která se v místě nachází. V rámci zahradních úprav budou odstraněny náletové dřeviny, případně dřeviny ve špatném stavu. V zahradě navrhuji výsadbu ovocného sadu. Podle historických pramenů bylo pěstování ovoce pro místní zemědělce spíše okrajovou záležitostí a ovoce si pěstovali spíše pro svůj užitek. Až v první polovině 20. století byly na Broumovsku zakládány ovocné školky s českými odrůdami ovocných stromů. Každý statek mívával svůj ovocný sad, který v objektu také navrhuji na severní části pozemku. Při výběru kultivarů jsem zohlednila několik kritérií důležitých pro dané stanovištní podmínky. Jedná se zejména o jejich odolnost, mrazuvzdornost, vhodnost pro určitou nadmořskou výšku, vysokokmen a aby se jednalo o starou odrůdu. Svůj výběr jsem zaměřila na české odrůdy, které mají doporučenou regionalitu pro Královéhradecký kraj a jsou určené pro nadmořské výšky do 600 m.n.m. Jedná se o druhy odolné vůči tamním klimatickým podmínkám. Zvolila jsem druhy: jablň Daňkovo, švestka Hamanova, hrušeň Křesetická a třešeň Karešova, které budou rozmístěny v sadové kompozici. Za ovocným sadem, podél plotu je navržena linie rybízu červeného a černého. Dále navrhuji výsadbu keřových dřevin, které budou působit jako odclonění míst pro parkování hostů a zahrady. Zvolila jsem keře ptačího zobu, jehož plody budou v zimě potravou pro ptactvo. Uvnitř dvora, v jeho zatravněné části, bude vysazena lípa srdčitá. Pod lípou je umístěna lavička pro příjemné posezení ve stínu koruny stromu.

Před obytným domem je květinová předzahrádka, kde budou pěstovány luční květiny jako je kopretina, zvonek, hvozdík, pomněnky, chrpa, měsíček, ale i pivoňky apod. Květiny budou plnit okrasnou funkci, ale také budou využívány do váz na stolech v restauraci. V návaznosti na obytný dům je navržena bylinková a zeleninová zahrada. Z bylinek bude pěstována máta, meduňka, libeček, majoránka, petržel atd. Bylinková i zeleninová zahrádka je vyvýšená v dřevěných truhlících. Za truhlíky je umístěno menší políčko a skleníček.

V rámci terénních úprav bude srovnán terén okolo zadní části (chléva) obytného domu. Navážka byla k objektu navedena nejspíše při pozdějších úpravách, aby se statkáři dostali z terénu přímo na půdu, kde skladovali seno. Tuto navedenou hlínu navrhuji odstranit, protože je nepůvodní, což dokazují okna umístěná téměř pod terénem. Díky tomu se zlepšil stav zdíva, snížila se vlhkost v bývalém chlévě a zároveň bude dosaženo výškového srovnání terénu.

Pozemek bude od okolních pozemků oddělen plaňkovým plotem. Na přístupových cestách budou osazeny brány s brankami ve stejném plaňkovém provedení.

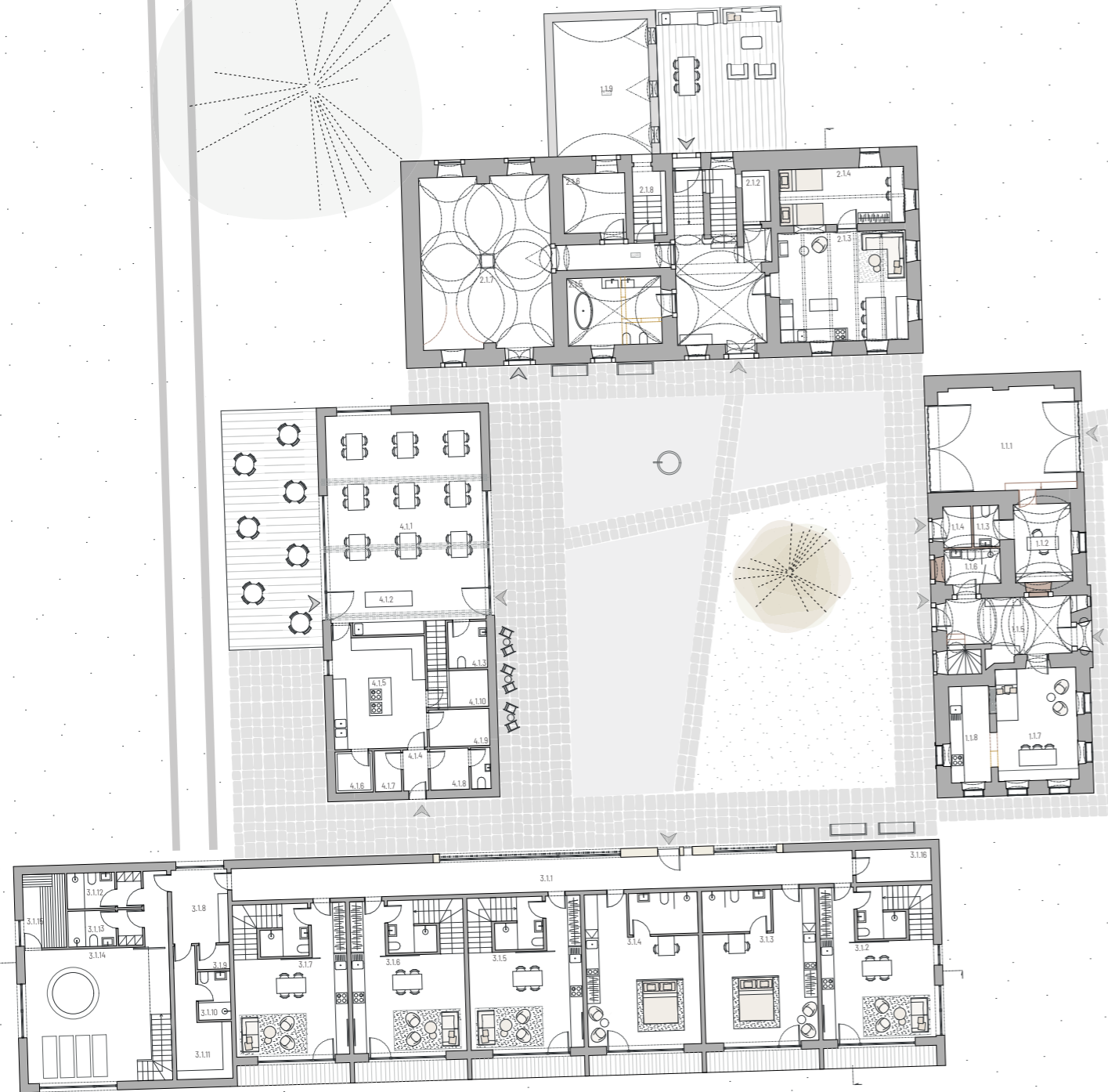

LEGENDA

- původní objekty
- vrstevnice
- - - hranice pozemku
- - - oplocení
- ▬ potok
- ▬ obecní komunikace
- ▬ mlatový povrch
- ▬ prkenná terasa
- ▬ zatravnění
- ▬ pískovcové desky - cestičky
- ☼ původní dřeviny
- ☼ navržené dřeviny

SITUAČNÍ VÝKRES

LEGENDA

- nové kce v rek. objektech
- bourané kce v rek. objektech
- nové kce v rek. objektech

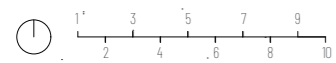
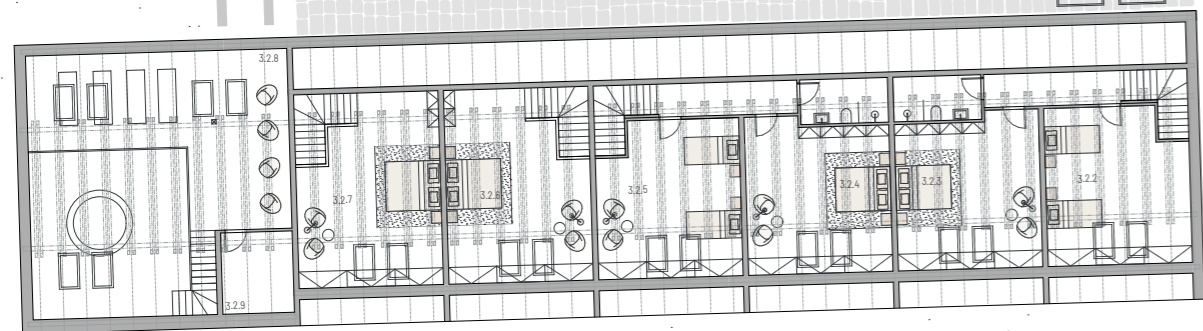
1. výměnek
- 1.1.1 průjezd- vstup na dvůr
 - 1.1.2 recepce
 - 1.1.3 wc pro recepci
 - 1.1.4 sklad
 - 1.1.5 vstupní síň
 - 1.1.6 koupelna
 - 1.1.7 jídelna, obývací kout
 - 1.1.8 kuchyň

2. obytný dům
- 2.1.1 vstupní síň
 - 2.1.2 komora/špajz
 - 2.1.3 kuchyň, jídelní kout
 - 2.1.4 ložnice
 - 2.1.5 koupelna
 - 2.1.6 komora
 - 2.1.7 kovárna
 - 2.1.8 vstup do sklepa- schodiště
 - 2.1.9 sklep

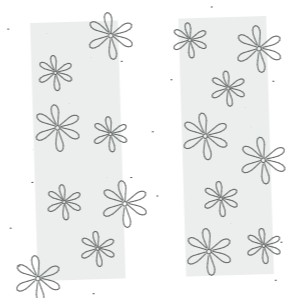
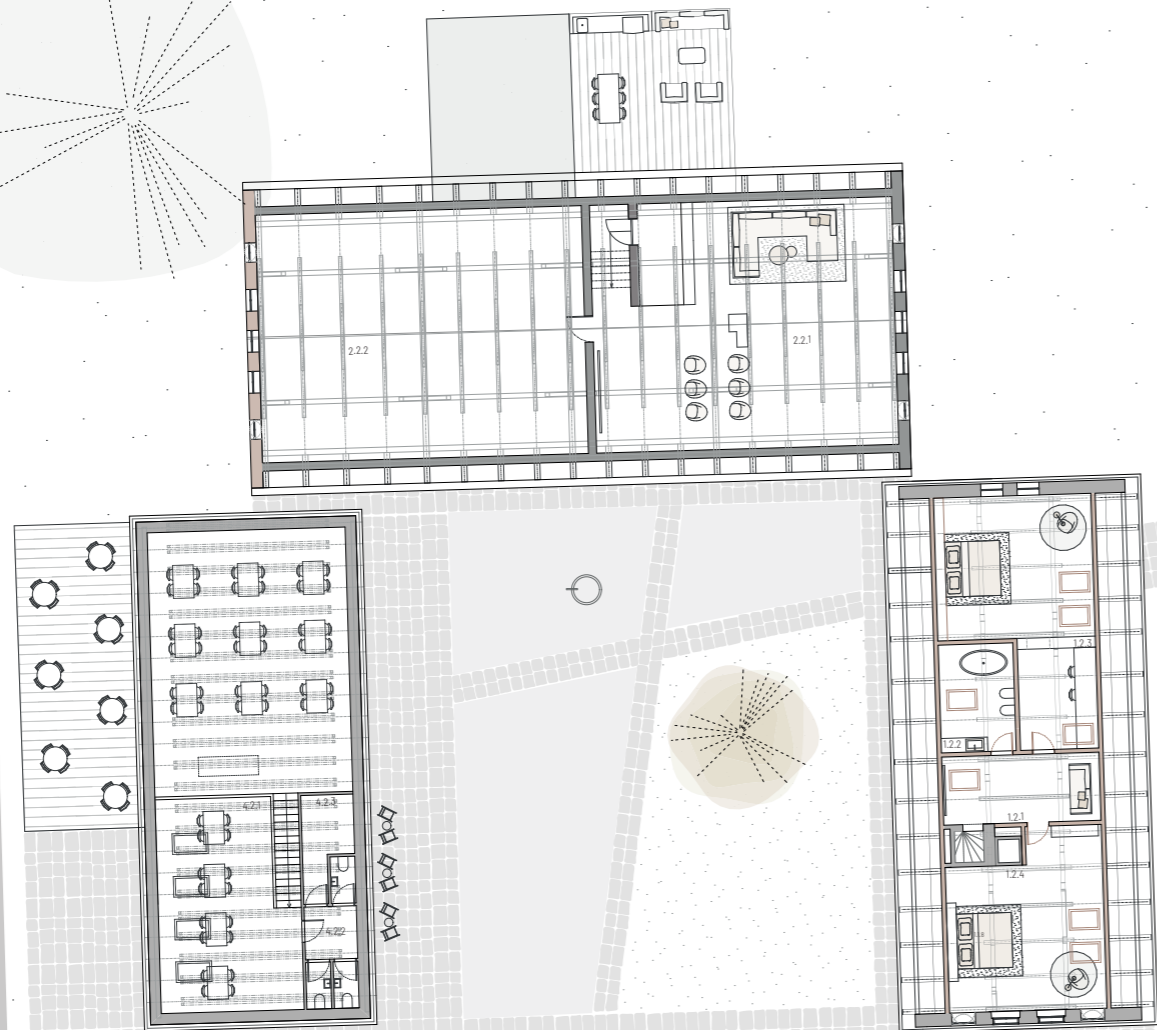
3. objekt ubytování
- 3.1.1 vstupní chodba
 - 3.1.2 apartmán pro 4-6 osob
 - 3.1.3 apartmán bezbarierový
 - 3.1.4 apartmán berbarierový
 - 3.1.5 apartmán pro 4-6 osob
 - 3.1.6 apartmán pro 2-4 osoby
 - 3.1.7 apartmán pro 2-4 osoby
 - 3.1.8 vstup wellness
 - 3.1.9 úklid
 - 3.1.10 koupelna pro zaměstnance
 - 3.1.11 zázemí objektu
 - 3.1.12 šatna muži
 - 3.1.13 šatna ženy
 - 3.1.14 wellness
 - 3.1.15 sauna
 - 3.1.16 úklid

4. restaurace
- 4.1.1 sál
 - 4.1.2 bar
 - 4.1.3 wc bezbarierové, ženy
 - 4.1.4 vstup pro zaměstnance
 - 4.1.5 kuchyně
 - 4.1.6 mrazák
 - 4.1.7 odpad
 - 4.1.8 zázemí pro zaměstnance
 - 4.1.9 sklad zásob
 - 4.1.10 sklad nádobí

5. dílna, garáž
- 5.1.1 garáž pro auto
 - 5.1.2 garáž zahradní technika, dílna
 - 5.1.3 sklad dřeva

VÝKRES PODKROVÍ

LEGENDA

- nové kce v rek. objektech
- bourané kce v rek. objektech

1. výměnek
 - 1.2.1 chodba
 - 1.2.2 koupelna
 - 1.2.3 ložnice I. s pracovním
 - 1.2.4 ložnice II.

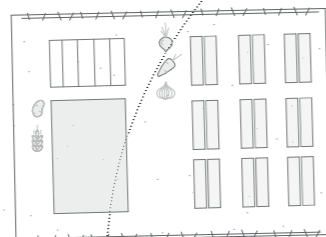
2. obytný dům
 - 2.2.1 relaxační zóna
 - 2.2.2 půda

3. objekt ubytování
 - 3.2.2 apartmán pro 4-6 osob
 - 3.2.3 apartmán bezbarierový
 - 3.2.4 apartmán berbarierový
 - 3.2.5 apartmán pro 4-6 osob
 - 3.2.6 apartmán pro 2-4 osoby
 - 3.2.7 apartmán pro 2-4 osoby
 - 3.2.8 relax. část wellness
 - 3.2.9 sklad wellness

4. restaurace
 - 4.2.1 sál 2
 - 4.2.2 wc muži, wc ženy
 - 4.2.3 sklad

Za ovocným sadem, podél plotu je navržena linie rybízu červeného a černého.

Sad ovocných stromů. Při výběru kultivarů jsem zohlednila několik kritérií důležitých pro dané stáříštní podmínky. Jedná se zejména o jejich odolnost, mrazuvzdornost, vhodnost pro určitou nadmořskou výšku, vysokokmen a aby se jednalo o starou odrůdu. Svůj výběr jsem zaměřila na české odrůdy, které mají doporučenou regionalitu pro Královéhradecký kraj a jsou určeny pro nadmořské výšky do 600 m.n.m. Zvolila jsem druhy: jablň Daňkovo, švestka Hamanova, hrušeň Křesetická, třešeň Karesova.

V návaznosti na obytný dům je navržena bylinková a zeleninová zahrada. Z bylinek bude pěstována máta, meduňka, libeček, majoránka, petžel atd. Bylinková i zeleninová zahrada je vyvýšená v dřevěných truhlících. Za truhlíky je umístěno menší poličko a skleník.

Terasa patří k domu.

Uvnitř dvora, v jeho zatravněné části bude vysazena lipa srdčitá. Pod lipou je umístěna lavička pro příjemné posezení ve stínu koruny stromu.

Před obytným domem je květinová předzahrádka, kde budou pěstovány luční květiny jako je kopretina, zvonek, hvozdík, pomněnky, chrpa, měsíček, ale i pivoňky apod. Květiny budou plnit okrasnou funkci, ale budou využívány do váz na stoly v restauraci.

Odclonění parkoviště od zahrady pomocí keřových dřevin. Zvolila jsem keře ptáčího zobu, jeho plody budou v zimě potravou pro ptactvo.

Ohniště s posezením pro ubytované hosty.

LEGENDA

- vrstevnice
- - - hranice pozemku
- x - oplocení
- potok
- obecní komunikace
- mlatový povrch
- prkenná terasa
- zatravnění
- pískovcové desky - cestičky
- původní dřeviny
- navržené dřeviny

ŘEŠENÍ ZAHRADY

480 m.n.m

475 m.n.m

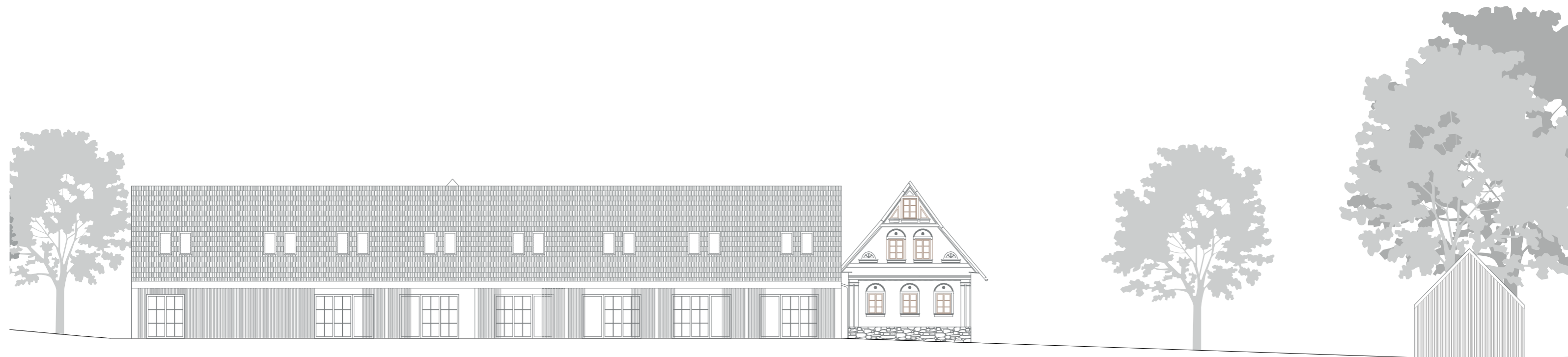
POHLED ZÁPADNÍ

POHLED VÝCHODNÍ

— oprava štuků fasády

POHLED JIŽNÍ

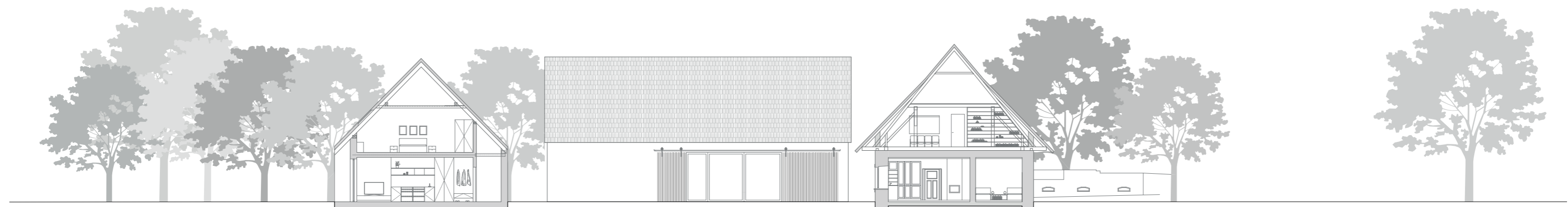
POHLED SEVERNÍ

— oprava štuků fasády

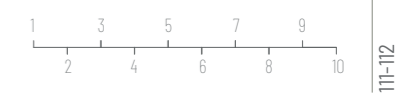

ŘEZ PODÉLNÝ

ŘEZ PŘÍČNÝ

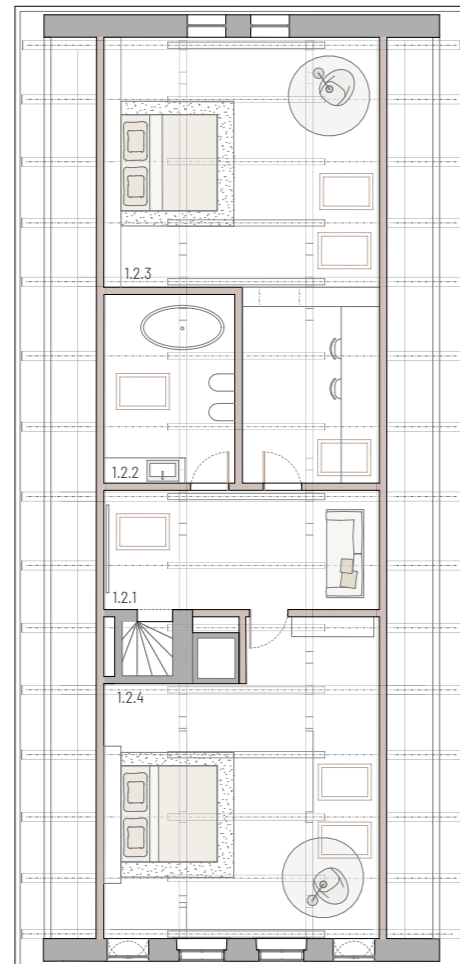

LEGENDA

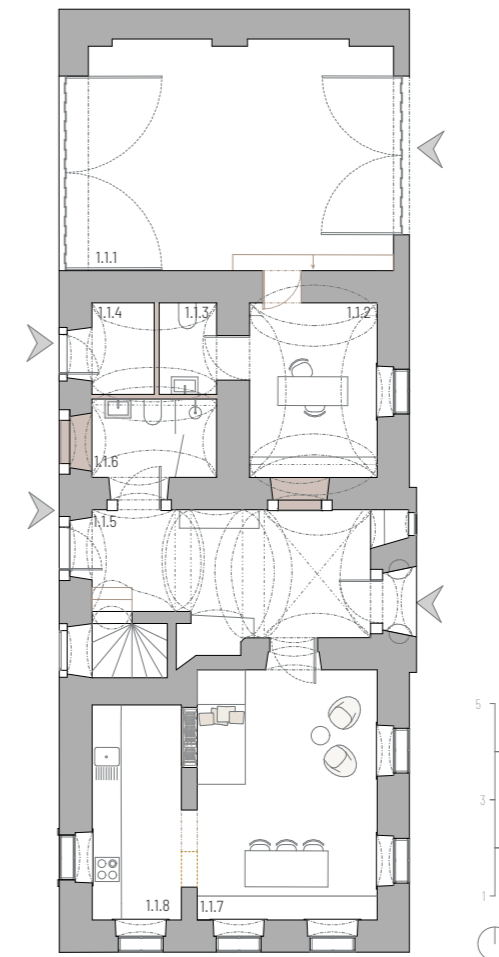
- Prizemí
1.1.1 průjezd- vstup na dvůr
1.1.2 recepce
1.1.3 wc pro recepci
1.1.4 sklad
1.1.5 vstupní síň
1.1.6 koupelna
1.1.7 jídelna, obývací kout
1.1.8 kuchyň

- Podkroví
1.2.1 chodba
1.2.2 koupelna
1.2.3 ložnice I. s pracovním
1.2.4 ložnice II.

- nově navrhované kce
- - - - - bourané kce
- - - - - nové kce, oprava kleneb

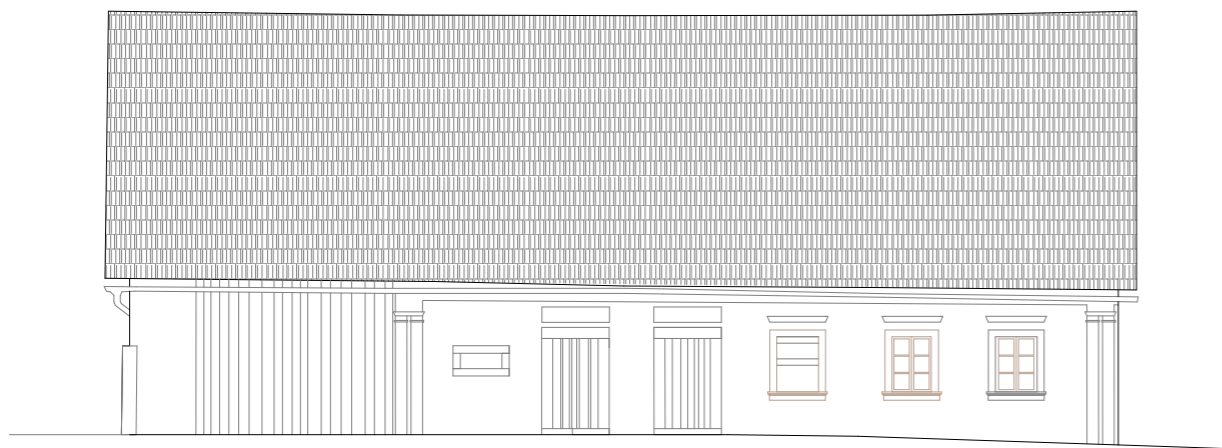

podkroví

přízemí

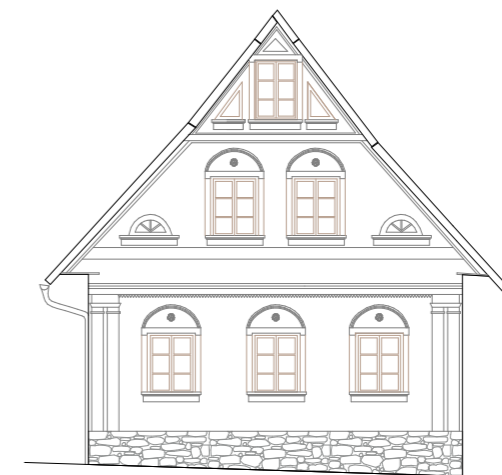
pohled jižní

pohled východní

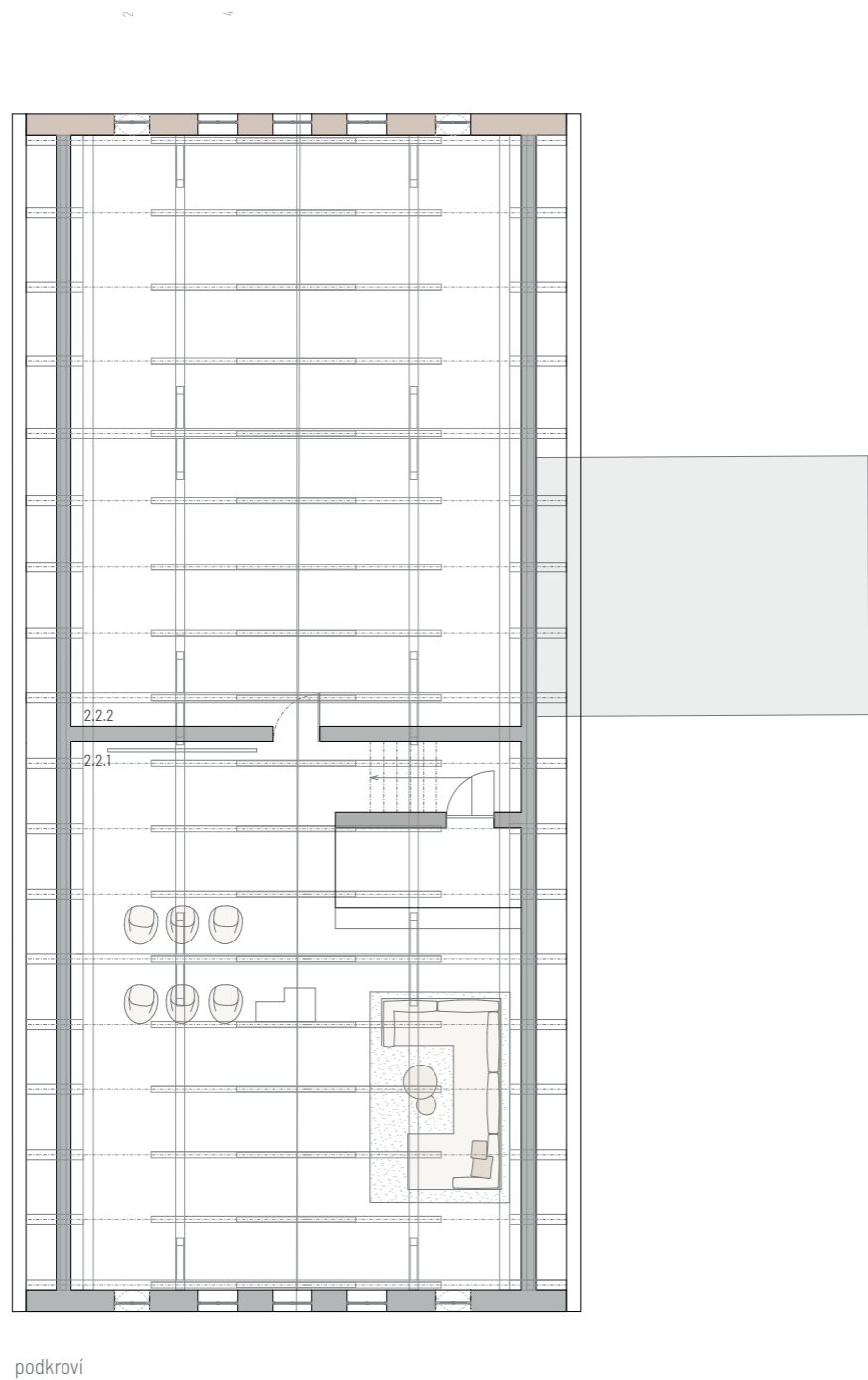

pohled severní

pohled západní

— oprava štuků fasády

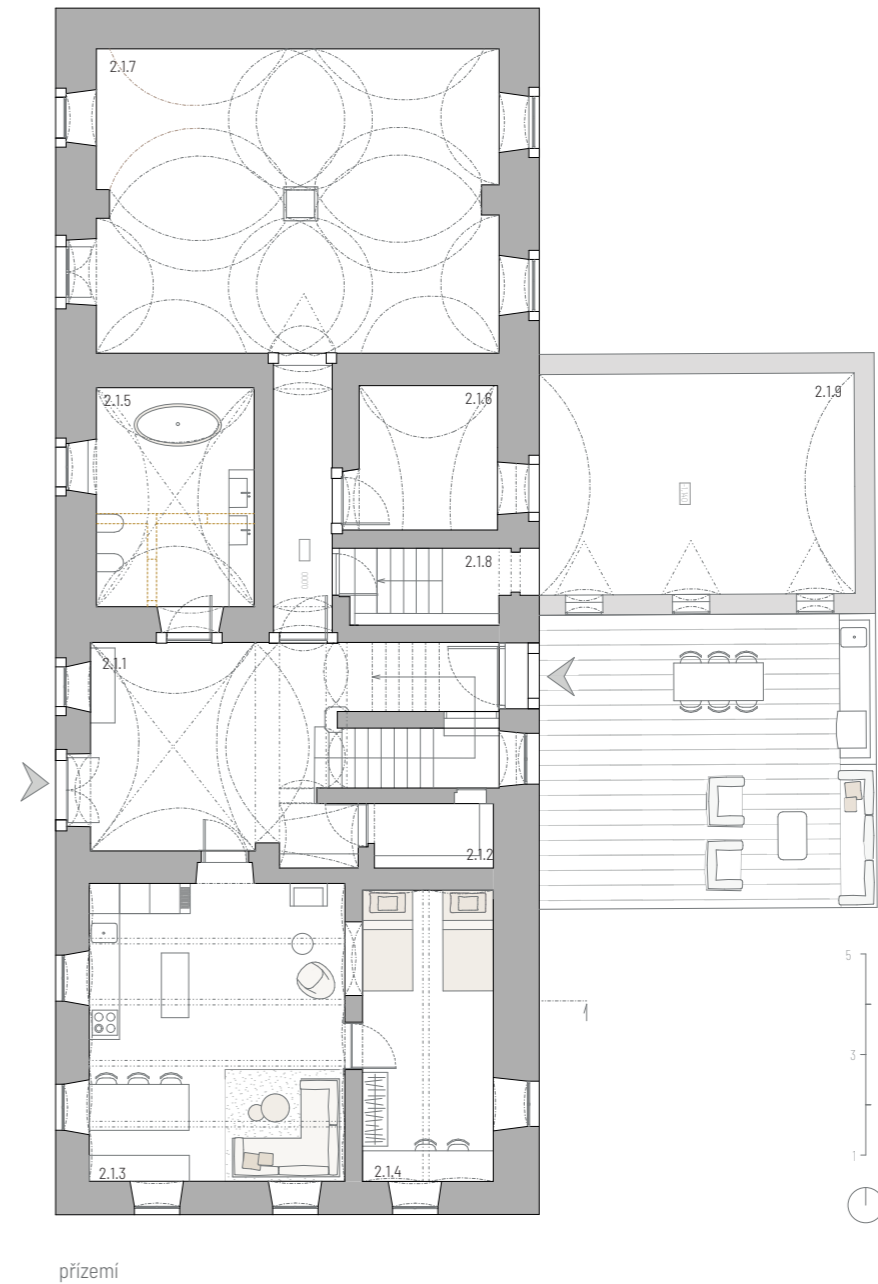

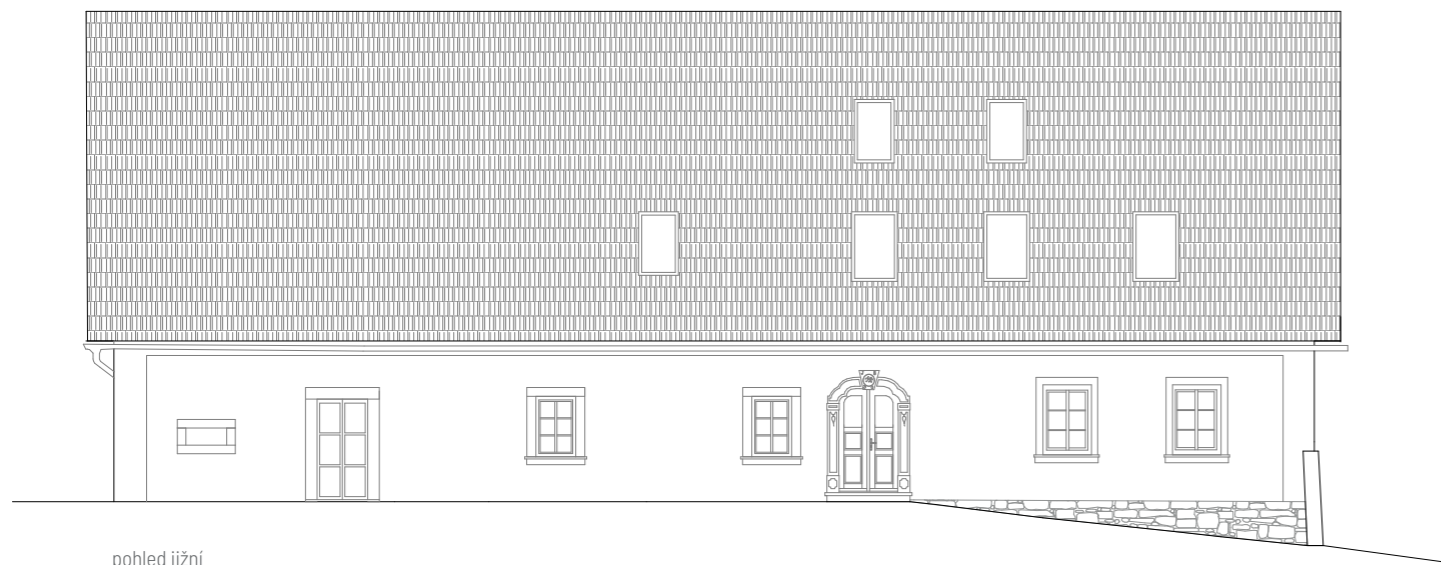
LEGENDA

- přízemí
 2.1.1 vstupní síň
 2.1.2 komora/špajz
 2.1.3 kuchyň, jídelní kout
 2.1.4 ložnice
 2.1.5 koupelna
 2.1.6 komora
 2.1.7 kovárna
 2.1.8 vstup do sklepa - schodiště
 2.1.9 sklep

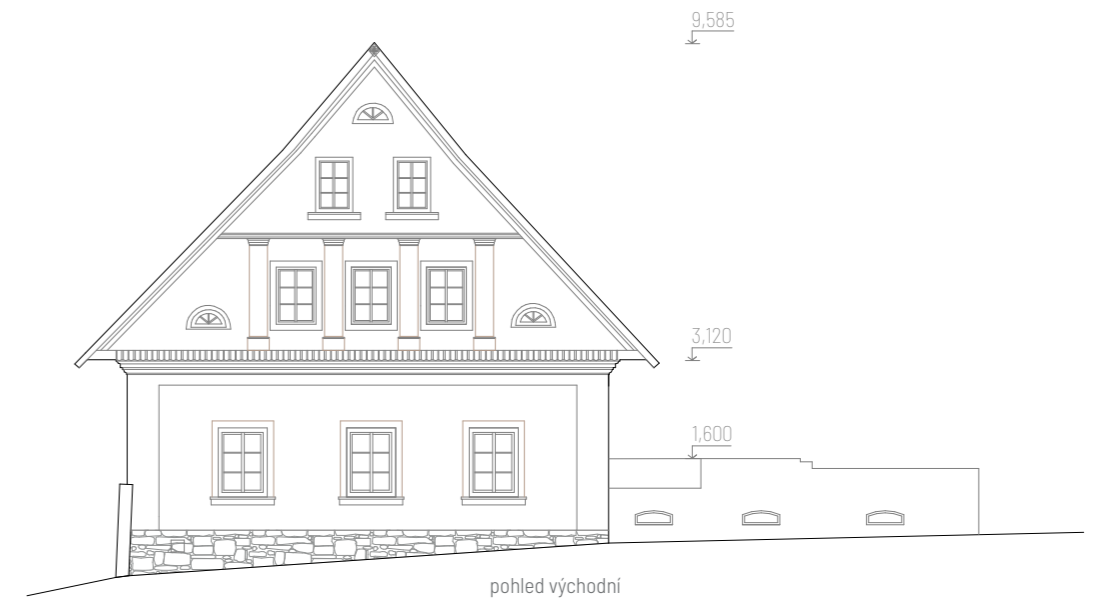
- Podkrovní
 2.2.1 relaxační zóna
 2.2.2 půda

- nově navrhované kce
 bourané kce
 nové kce, oprava kleneb

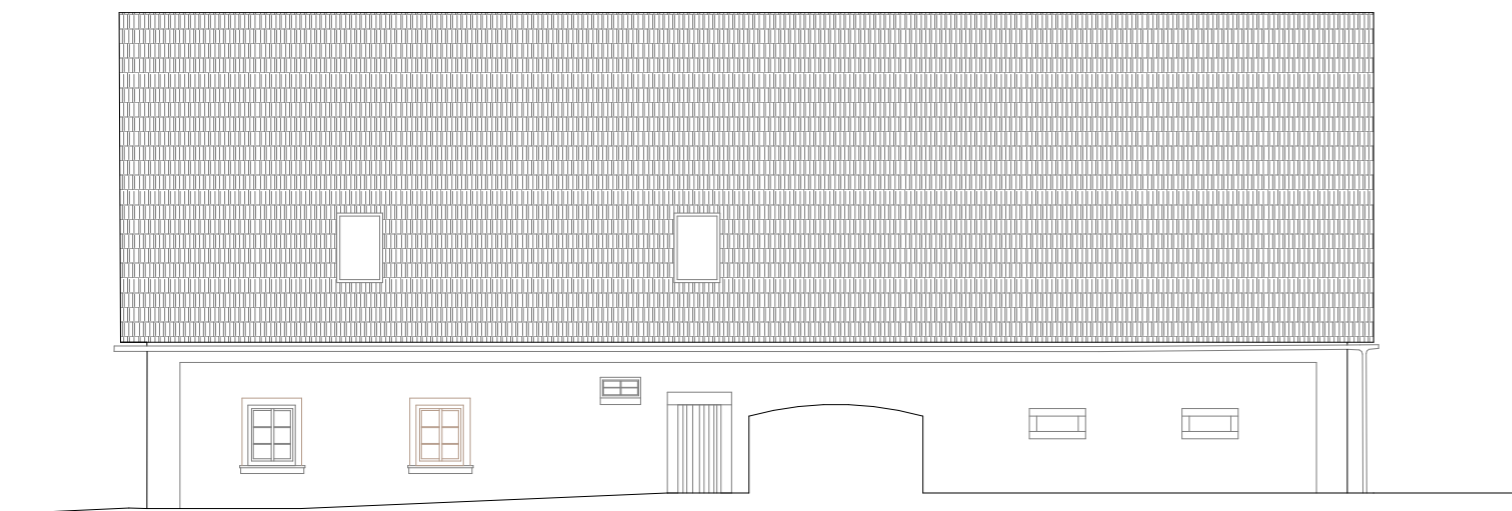

pohled jižní

pohled východní

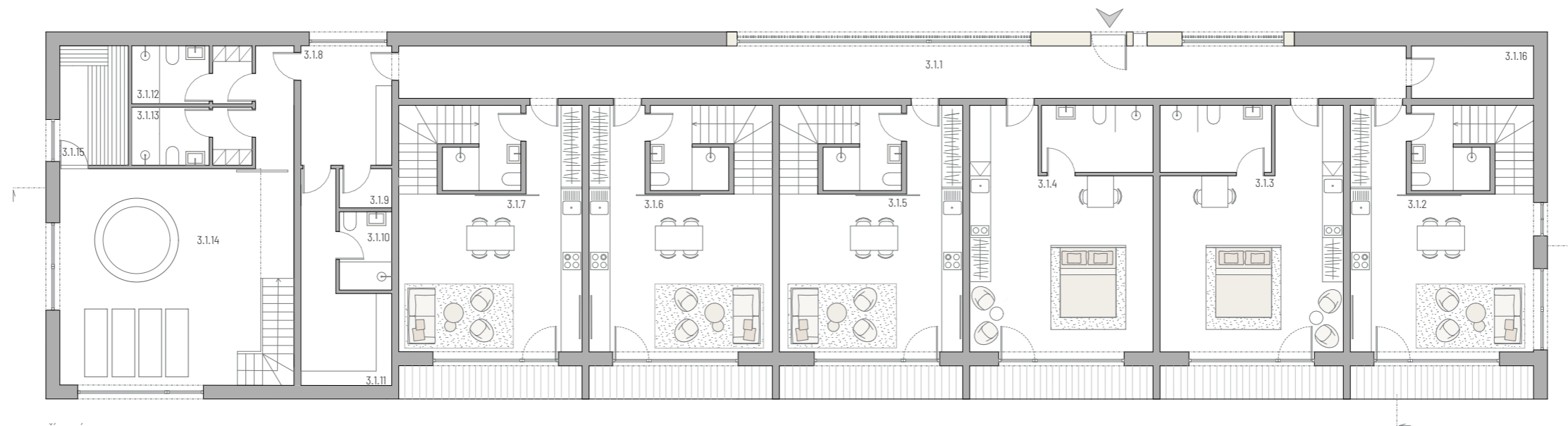

pohled severní

pohled západní

— oprava štuků fasády

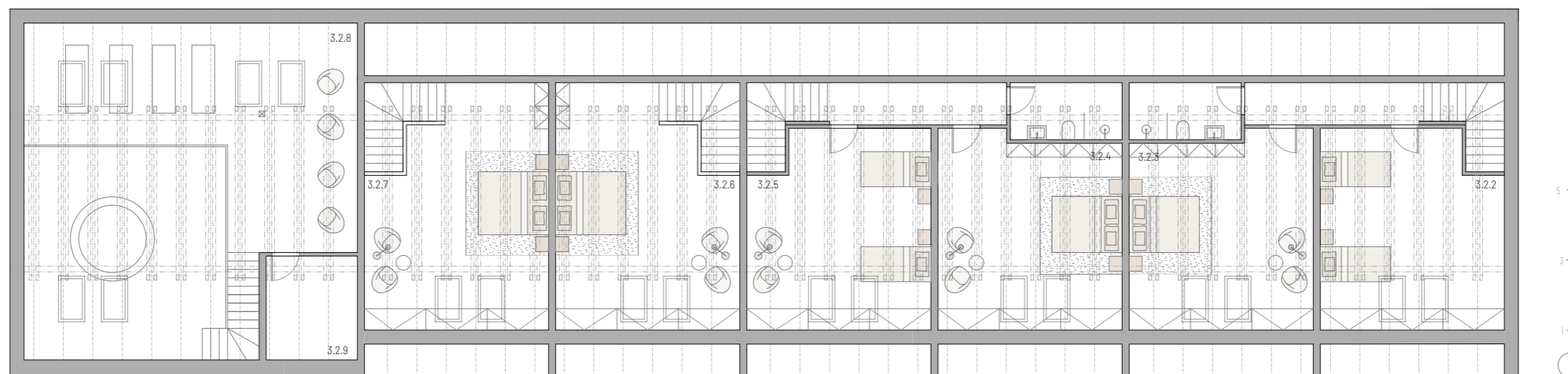

přízemí

LEGENDA

přízemí

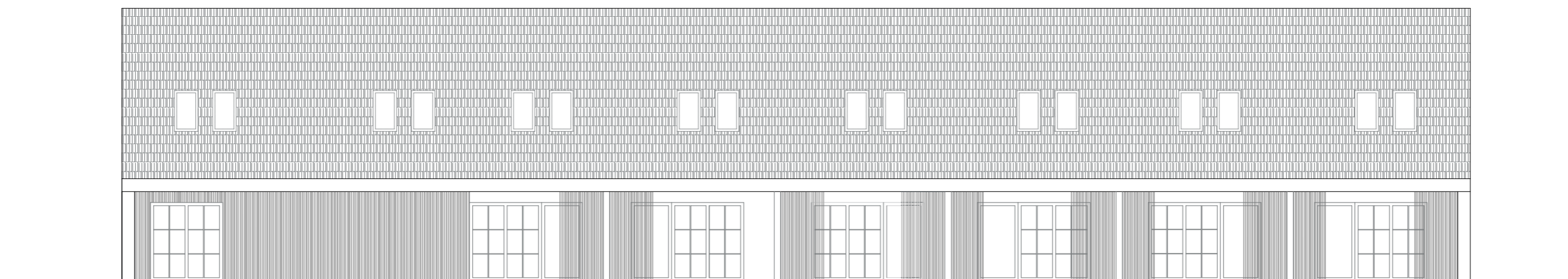
- 3.1.1 vstupní chodba
- 3.1.2 apartmán pro 4-6 osob
- 3.1.3 apartmán bezbarierový
- 3.1.4 apartmán berbarierový
- 3.1.5 apartmán pro 4-6 osob
- 3.1.6 apartmán pro 2-4 osoby
- 3.1.7 apartmán pro 2-4 osoby
- 3.1.8 vstup wellness
- 3.1.9 úklid
- 3.1.10 koupelna pro zaměstnance
- 3.1.11 zázemí objektu
- 3.1.12 šatna muži
- 3.1.13 šatna ženy
- 3.1.14 wellness
- 3.1.15 sauna
- 3.1.16 úklid

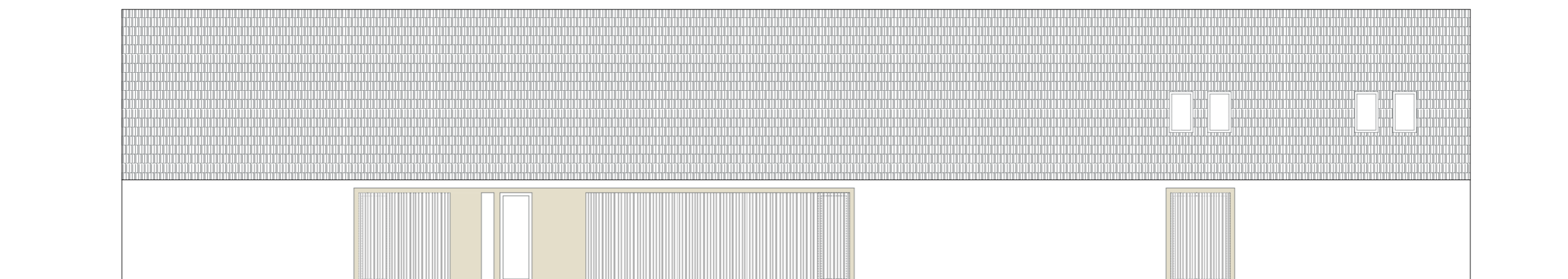
podkroví

Podkroví

- 3.2.2 apartmán pro 4-6 osob
- 3.2.3 apartmán bezbarierový
- 3.2.4 apartmán berbarierový
- 3.2.5 apartmán pro 4-6 osob
- 3.2.6 apartmán pro 2-4 osoby
- 3.2.7 apartmán pro 2-4 osoby
- 3.2.8 relax. část wellness
- 3.2.9 sklad wellness

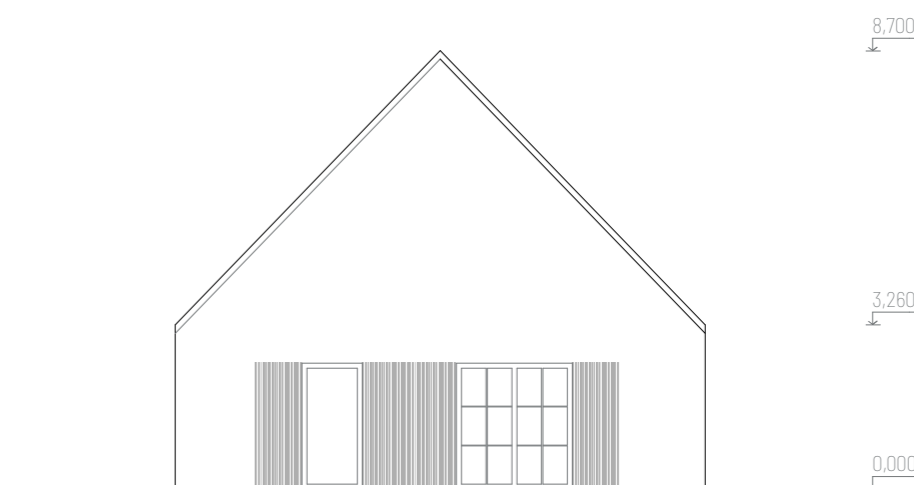
pohled jižní

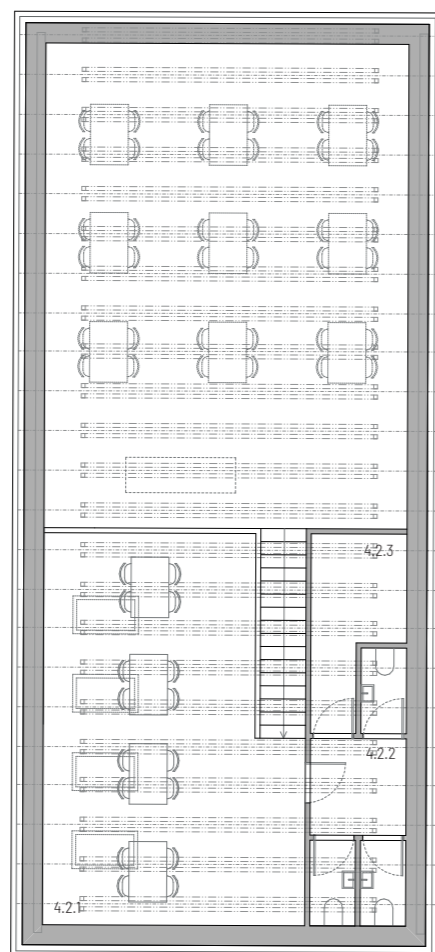
pohled severní

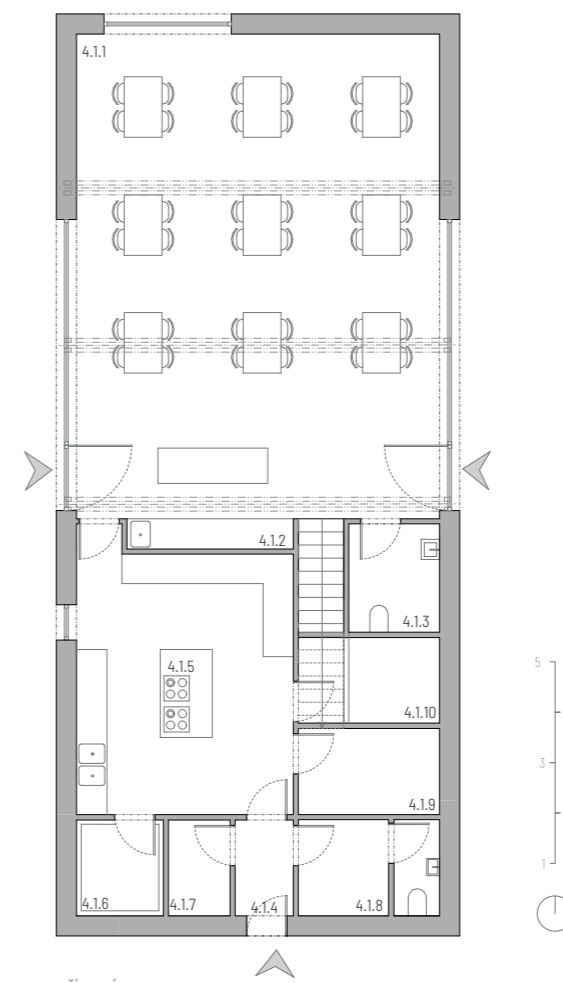
pohled západní

pohled východní

podkroví

přízemí

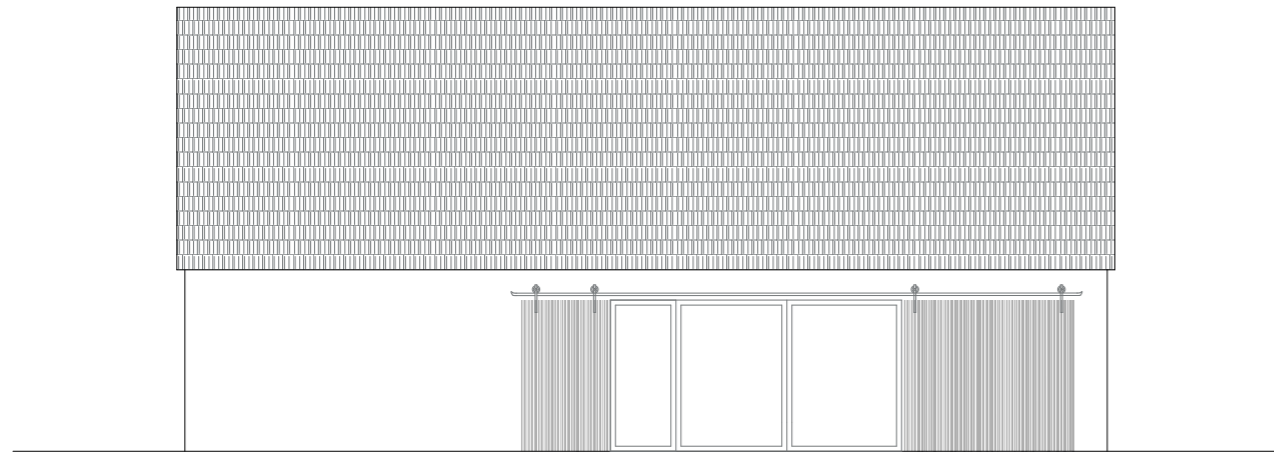
LEGENDA

Přízemí

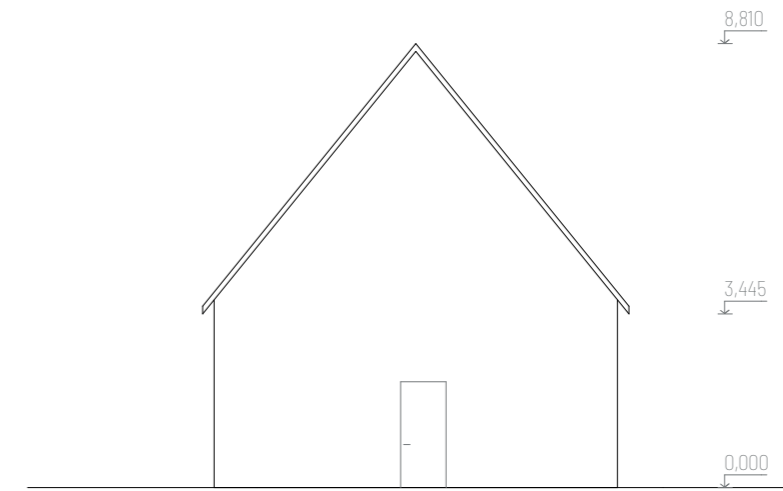
- 4.1.1 sál
- 4.1.2 bar
- 4.1.3 wc bezbarierové, wc ženy
- 4.1.4 vstup pro zaměstnance
- 4.1.5 kuchyně
- 4.1.6 mrazák
- 4.1.7 odpad
- 4.1.8 zázemí pro zaměstnance
- 4.1.9 sklad zásob
- 4.1.10 sklad nádobí

podkroví

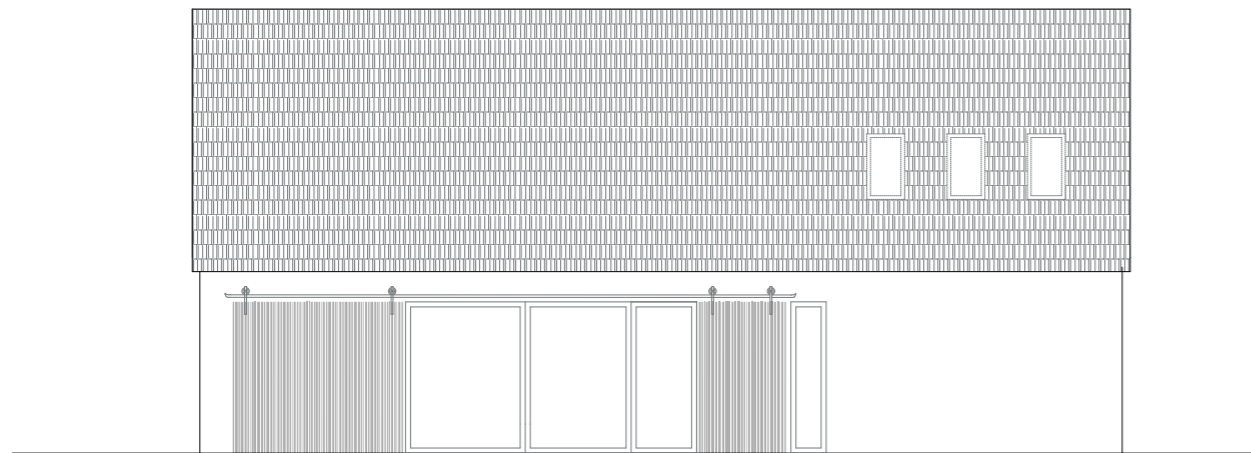
- 4.2.1 sál 2
- 4.2.2 wc muži, ženy
- 4.2.3 sklad

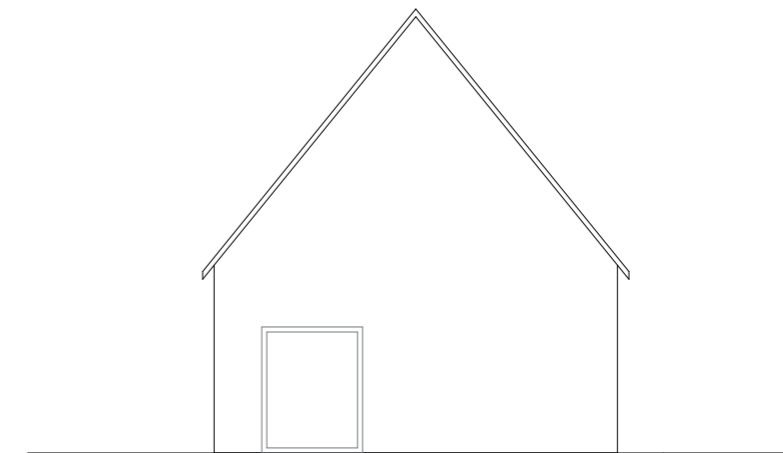
pohled východní

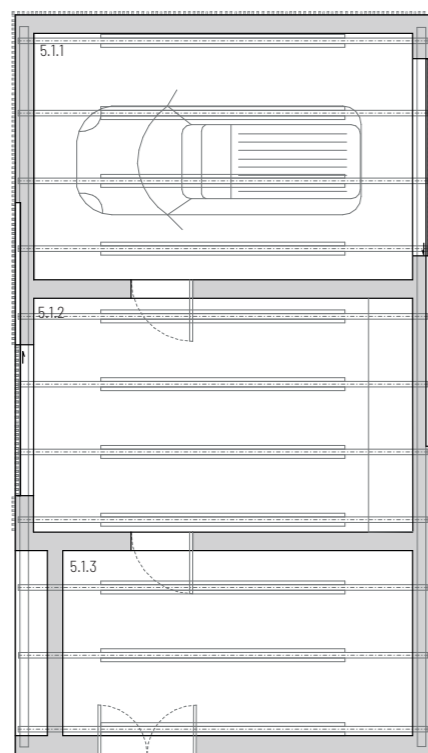
pohled jižní

pohled západní

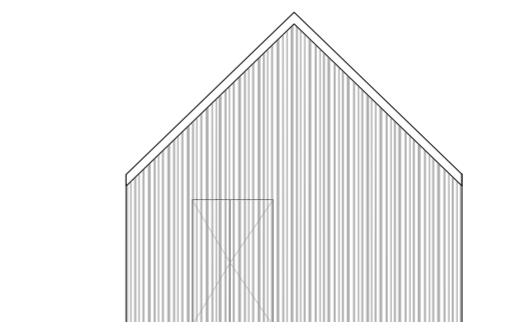

pohled severní

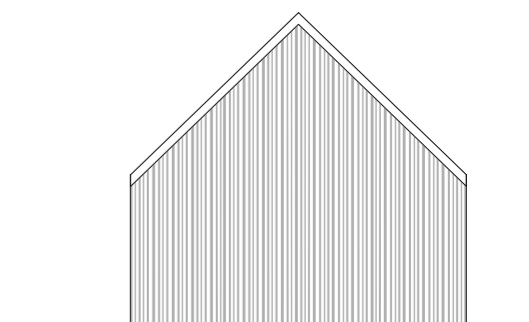

LEGENDA

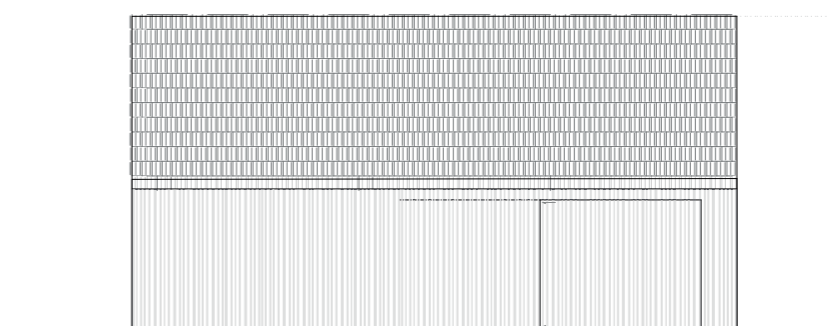
- 5.1.1 garáž pro auto
- 5.1.2 garáž zahradní technika, dílna
- 5.1.3 sklad dřeva

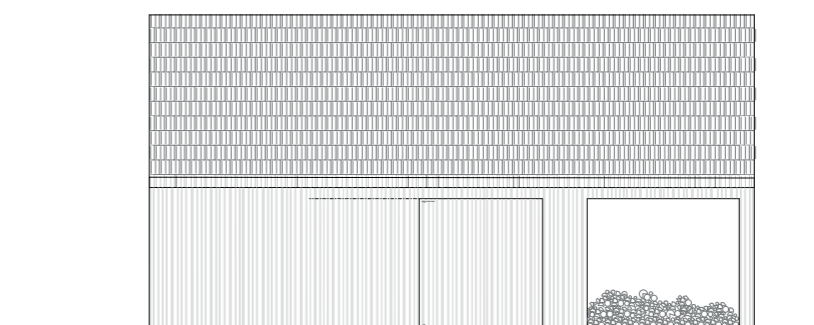
pohled jižní

pohled severní

pohled východní

pohled západní

Architektonický detail zastínění oken na objektu restaurace. Zastiňovací panely jsou pohyblivé, zavěšené na vodící kolejnici. Na každém panelu jsou kotvena dvě vodící pojezdová kolečka, díky kterým je možné panelem posunovat. Spodní okraj panelu vrat se bude pohybovat po spodní kolejnici, která zajistí stabilitu. Konce vodících kolejníc jsou na koncových stranách ohnuty směrem nahoru, aby bylo zabráněno vyjetí celého panelu i s kolečky z kolejnice.

Architektonický detail fasády objektu ubytování. Obklad nadpraží a ostění velkoformátovým pískovcovým kamenem Pískovec se v lokalitě hojně využíval a na původních objektech se nachází. V projektu navrhuji využít pískovec z nedalekého lomu Rožmitál. Zastínění oken je provedeno pomocí latí s mezerami pro přístup světla. Laťové panely bude možné odsunout po kolejnících instalovaných u nadpraží i na parapetu. Pohyblivostí docílím možného přístupu intenzivnějšího přirozeného osvětlení či odsunutí za účelem čištění oken.

Závěr

Diplomová práce navrhuje revitalizaci klasicistního statku broumovského typu. Vytvořila jsem návrh, který citlivě spojuje stávající objekty s moderní architekturou. Mé řešení navazuje na stavebně - historický vývoj objektu, vhodně doplňuje starší zástavbu a vyhovuje současným požadavkům na bydlení a služby. Navržené řešení souzní s okolní krajinou, respektuje a podtrhuje historickou zástavbu pozemku i celé obce.

Poděkování

Na závěr bych moc ráda poděkovala panu prof. Ing. arch. Akad. arch. Václavu Girsovi za to, že jsem mohla diplomovou práci zpracovávat pod jeho vedením a za jeho cenné rady k mému diplomnímu projektu.

Velké díky patří manželům Klírovým, kteří mi umožnili zdokumentovat jejich stavení a poskytli mi cenné informace, které obohatily mou práci a navrhování. Také bych chtěla poděkovat rodině Kahler za poskytnutí historických informací o jejich životě a životě jejich předků na statku, o odchodu ze Sudet a novém začátku v Německu. Děkuji rovněž spolku Heimatkreis Braunau za jejich pomoc při hledání historických pramenů o Šonově a zkoumaném statku.

Největší děkuji patří mé rodině za jejich trpělivost, podporu a pomoc během celého mého studia. Bez jejich lásky, porozumění a povzbuzování bych se těžko vypořádala s náročnými okamžiky a výzvami, které mne na mé studijní cestě potkaly. Jejich víra ve mně a ochota mi kdykoliv pomoci mi dodávaly sílu a motivaci pokračovat. Děkuji jim z celého srdce za to, že věřili, když já jsem pochybovala, že stáli a stojí při mně!

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
FAKULTA ARCHITEKTURY

AUTOR, DIPLOMANT: KATEŘINA ŠTROFOVÁ
AR 2023/2024, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:

(ČJ) REVITALIZACE KLASICISTNÍHO STATKU V ŠONOVĚ U BROUMOVA

(AJ) REVITALIZATION OF A CLASSICIST FARMSTEAD IN ŠONOV

JAZYK PRÁCE: český

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girska **ústav:** 15114 Ústav památkové péče

Oponent práce: Ing. arch. Karel Kuča

Klíčová slova (česká): statek, usedlost, revitalizace, Šonov, Broumovsko

Anotace (česká): Tento návrh prověřuje možnosti revitalizace a rozšíření klasicistního statku broumovského typu, situovaného v obci Šonov. Projekt se zaměřuje na obnovení dnes již zaniklé dvorcové dispozice. Nové objekty budou sloužit různým účelům, jako je ubytování, restaurace a wellness. Původní budovy budou rekonstruovány s ohledem na jejich nové využití a funkci.

Anotace (anglická): This proposal explores the possibilities for revitalizing and expanding a classicist estate of the Broumov type, located in the village of Šonov. The project focuses on restoring the now-defunct courtyard layout. New buildings will serve various purposes, such as accommodation, restaurants, and wellness facilities. The original buildings will be reconstructed with consideration for their new uses and functions.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 30.4.2024

podpis autora-diplomanta

Kateřina Štrofová

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Kateřina Štrofová

datum narození: 30.4.1999

akademický rok / semestr: 2023/2024 / LS

obor: Architektura a urbanismus

ústav: 15114 Ústav památkové péče

vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. Akad. arch. Václav Girsá

téma diplomové práce: Revitalizace klasicistního statku v Šonově u Broumova

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Klasicistní statek, kterým se bude diplomová práce zabývat se nachází v obci Šonov na Broumovsku. Tématu tzv. broumovských klasicistních statků jsem se podrobně věnovala v předdiplomním semináři. V mém diplomním projektu bych chtěla navázat na poznatky získané mým průzkumem historie Broumova, architektonického dědictví broumovských statků v regionu, samotné vesnice Šonov a především informacemi o statku samotném.

Na přelomu první a druhé poloviny 19. století dostaly vesnice na Broumovsku novou podobu. Původně byly domy ve vesnicích stavěné roubené či hrázděné, nově se movití statkáři snažili napodobit městskou architekturu bohatě zdobených měšťanských domů. Vesnice tak získaly navzájem si slohově podobnou zástavbu. Zděný statek v Šonově nechal v místě staršího roubeného/hrázděného objektu v roce 1830 vystavět Franz Kahler. Původně se dle historických materiálů jednalo o dvorcový statek se dvorem obklopeným hlavním obytným domem, výměnkem, kolnou a hrázděnou stodolou, která byla zřejmě součástí staršího stavení. Potomci Franze Kahlera ve statku žili až do roku 1946. Po druhé světové válce při procesu vysídlování německého obyvatelstva ze Sudet musela rodina Šonov a statek opustit. Od té doby statek chátral.

V současné době se na pozemku nachází pouze hlavní obytný dům a výměnek, stodola a kolna zanikly. Proto bych ve své práci chtěla navrhnout doplnění těchto dvou objektů, tak aby byla hmota usedlosti navržena do původního stavu, ve kterém se nacházela přibližně do počátku druhé poloviny 20. století. Zároveň bude mým cílem navrhnout a prověřit nové možnosti využití statku. Mým cílem bude vytvořit harmonické propojení současné architektury se stávajícími objekty, takové, které bude navazovat na stavebně historický vývoj objektu, vhodně doplňovat starší zástavbu a odpovídat současným nárokům.

2/ specifikace stavebního programu

Inspirace k námětu na využití nových objektů se odvíjí od prostředí vesnice, polohy statku, blízkosti krásné přírody, turistických cílů a hlavně od současného využití objektů, které bych chtěla mým projektem podpořit. V současné době se v jedné části statku nachází umělecká kovárna Alchifer. Každým rokem se zde konají vyhlášené Artfesty, workshopy nebo zde začínají ornitologické procházky do přírody a další akce. Mým projektem bych ráda vytvořila potřebné zázemí pro další rozvoj činností v tomto směru. Vzniknout by tak mohl na místě původní stodoly penzion pro návštěvníky a turisty s kavárnou/menší restaurací. V souvislosti s možným využíváním statku vzniknou i prostory pro zmíněné workshopy, přednášky, kulturní akce a na ně navazující zázemí, které budou umístěny do původní kolny. Objekt výměnku je v původním stavu z přelomu první a druhé poloviny 20. století a neodpovídá tak současným požadavkům na bydlení. Proto bych navrhla

jeho rekonstrukci s možností trvalého bydlení či ubytování větších rodin. Obdobný návrh provedu i pro hlavní obytný dům. Celá koncepce revitalizace stavení bude spojena s návrhem úprav a využití nezastavěných ploch v bezprostředním okolí objektů.

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

• ČÁST NÁVRHOVÁ

Výkres širších urbanistických vztahů (1:5 000 – 1:25 000)

Návrhová situace (1:500 – 1:1000)

Půdorysy, řezy a pohledy dílčích objektů usedlosti (1:100 – 1:250)

Vybrané architektonické detaily (1:10 – 1:20)

Vizualizace exteriérové a interiérové (min. 6 záběrů)

Průvodní zpráva a Souhrnná technická zpráva v plném znění podle přílohy 12

vyhlášky 499/2006 Sb. v platném znění z doby zpracování diplomního projektu.

(vše součástí portfolia)

Všechny části diplomního projektu budou odevzdány v souladu s uveřejněným dokumentem o průběhu diplomové práce v letním semestru 2024 a budou obsahovat všechny jím předepsané náležitosti, a to přihlášku, zadání, 2x knihu formátu A4, plachtu diplomního projektu

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu

• Fyzický model (1:100 – 1:500)

Datum a podpis studenta

29.1.2024

Kateřina Štrofová

Datum a podpis vedoucího DP

6.2.24

Datum a podpis děkana FA ČVUT

registrováno studijním oddělením dne

I. Hlaváček

15/2/24 Krm

zdroje

knihy:

- VÁCLAV MENCL, Lidová architektura v Československu, 1. vydání, Praha, Academia, str 555.- 557., 1980, 21-061-79
- PETR BERGMANN, Broumovsko, interpretace kulturního a histoR. dědictví na Broumovsku, 1. vyd., Broumov, o.s Tuž se Broumovsko!, 2003, 80-239-4043-0
- GERTRUDA DIMTEROVÁ, HILDEGARDA A ADOLF KAHLEROVI, Obec Šonov, Kniha o vsích kraje broumovského – Sudety, 2.díl, Forchheim, Heimatkreis Braunau, 1981
- LUDĚK ŠTEPÁN, JOSEF VAŘEKA, Klíč od domova – lidové stavby východních Čech, 1 .vydání, Hradec Králové, Kruh, 1991, 80-7031-660-8
- PETR BERGMANN, Broumovsko na historických zobrazeních, 1. vydání, Meziměstí, JUKO, 2013, 978-80-86213-52-1
- JIŘÍ ŠKABRADA, Lidové stavby: architektura českého venkova, 1. vydání, Praha, Argo, 8072030825, 9788072030828, 1999
- JANA WIENEROVÁ, Broumovsko v pověstech, Liebrec, nakladatelství Bor, 978-80-86807-73-7, 2009
- EVA KOUDELKOVÁ, Pověsti z Broumovska, Liberec, nakladatelství Bor, 80-902901-0-8, 2000
- JITKA BARTOŠKOVÁ, Odsun Němců z území Broumovského okresu, Praha 2012, Diplomová práce, UK, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, doc. PhDr. Alena Mišíková Ph.D, dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/46488/DPTX_2011_2__0_71176_0_125335.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- JANA SÁGNEROVÁ, Praha 2008, Osídlování Broumovska v letech 1945-1947, Diplomová práce, UK, Filozofická fakulta, ústav českých dějin, Prof. PhDr. Jan Kuklík, CSc., dostupné z: https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/15002
- BARBORA VĚTROVSKÁ, katalog k výstavě Broumovské statky, Praha 2019, Omnium, 978-80-88191-09-4
- 11a. SCHKO Broumovsko, Jak stavět v CHKO – praktická příručka pro stavebníky, 2006, Agentura ochrany přírody a krajiny, nemá ISBN

internetové zdroje:

- Broumovské statky (online), 2023, Omnium z.s, Dostupné z: http://broumovskestatky.cz, (30.12.2023)
- Bohemiaorientalis.cz (online), 2013, Dostupné z: http://bohemiaorientalis.cz/broumovsky-klasicistni-statek, 30.12.2023
- Broumov-mesto.cz (online),2015, Dostupné z: https://www.broumov-mesto.cz/broumov-neni-ve-svete-jen-jeden-o-cestovani-po-stejnojmennych-mes-tech-nam-vypravel-jan-neumann/d-10932, 28.10.2023
- Heimatkreis Braunau (online), Dostupné z: http://www.heimatkreis-braunau.de/frames.htm, 22.11.2023
- Broumovsko.cz (online), dostupné z: https://www.broumovsko.cz/region/pamatky/lidova-architektura-na-broumovsku, 3.1.2024
- Digitální atlas zaniklých krajin (online), Přeměněná krajina intenzivního zemědělství, 2022, Dostupné z: http://www.zaniklekrajiny.cz/atlas/uvod-30, 2.11.2023
- Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí, s. 250 – Dokument 16, prohlášení čs. vlády NF přečetl v rozhlase náměstek předsedy vlády K. Gottwald a v následujících dnech bylo publikováno v tisku.
- Od kladských hranic, https://odkladskychhranic.wordpress.com/lidova-architektura/, 24.10.2023
- Chalupy.broumovsko.c, dostupné z: zhttps://www.chalupy-broumovsko.cz/pamatky, 24.10.2023
- Kláštěr Broumov (online), 2023, Dostupné z https://www.klasterbroumov.cz, 24.10.2023
- Staré pohlednice okno do historie, odkladskychhranic (online), 2023 https://odkladskychhranic.wordpress.com/stare-pohlednice-okno-do-historie/
- Alchifer.cz (online), 2023, Dostupné z: https://www.alchifer.cz
- Božanov, odkladskychhranic, (online), Dostupné z: https://odkladskychhranic.wordpress.com/2020/02/16/bozanov/, 24.10.2023
- Obec Šonov (online) , https://www.sonov.cz/obec-1/informace-o-obci/, 22.10.2023
- Michalov.cz (online), dostupné z https://michalov.cz/emigranti-z-broumovska/, 24.10.2023
- Broumov, historie města, (online), 2014, https://www.broumov-mesto.cz/historie-mesta/d-2516, 22.10.2023
- Územní plán obce Šonov, Obec Šonov (online), dostupné z https://www.sonov.cz/urad-2/uzemni-plan-obce/, 3.1.2024
- Historické mapy, ags.cuzk.cz, (online), dostupné z: https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/
- Baptistický kostel Šonov, Znicenekostely.cz (online), 2017, dostupné z: http://www.znicenekostely.cz/?load=detail&id=14022. 15.12.2023
- Článek Zkurvená katovská práce, casopiskontexty (online) dostupné z: https://casopiskontexty.cz/zkurvena-katovska-prace/, 22.11.2023
- Heimatkreis-Braunau.de, (online), dostupné z: http://www.heimatkreis-braunau.de/
- HK-region.cz, (online) , statky broumovského typu, dostupné z: https://www.hkregion.cz/dr-cs/105100-statky-broumovskeho-typu.html, 5.1.2024

34. Krasnyrok.cz (online), Statek na Broumovsku, dostupné z: https://krasnyrok.cz/statek-na-broumovsku/, 12.12.2023

35. Veba.cz (online), historie, dostupné z: http://www.veba.cz/cs/historie, 12.12.2023

36. Hotelove.cz (online), Sudety mapa a hranice v roce 1938 – Která města byla za hranici?, dostupné z: https://hotelove.cz/sudety-mapa/, 21.12.2023

37. Earch.cz, Rekonstrukce usedlosti v Jižních Čechách, (online), dostupné z: https://www.earch.cz/architektura/clanek/rekonstrukce-usedlosti-v-jiznich-ce-chach, 27.1.2024

38. Ammazingplaces.cz, Dvůr Haniš – citlivá rekonstrukce bez kompromisů, (online), dostupné z: https://www.amazingplaces.cz/cs/blog/dvur-hanis-citliva-re-konstrukce-bez-kompromisu-456,27.1.2024

39. Krasnyrok.cz, Statek na Broumovsku, online, dostupné z: https://krasnyrok.cz/statek-na-broumovsku/, 27.1.2024

40. standardy.nature.cz, Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině, AOPK ČR, 2023, Praha, SPPK C02 003

Archivy:

1a. Státní okresní archiv v Hradci Králové, Státní okresní archiv Náchod, dosud nezařazené archiválie – projekty objektů z obce Šonov

2b. Státní okresní archiv v Hradci Králové, Archiv online, Státní okresní archiv Náchod; Okresní úřad Broumov I, 1850 – 1938 (1951)(NAD 708); ukl. j. SL 21; Šonov (Schöнау) – čp. 1-8, 11-20, 24-25, 27, 29-30, 32-54, 26-59, 61-67, 69-72, 74-76, 78-85, 87-91, 93, 114, 117-119, 121-131, 133, 135-146, 148-159, 191-165, 167-181, 186-190, 193, 195-201, 203-218, 220-221, 223-232, 234-235, 237-244, 246, 249-252, 254-265, 267-274, 276-287, 289-292, 294, 296-297, 299-301, 303-325, 327

3b. Rodokmeny, braunauer-ahnenforschung, (online) dostupné z: https://tng.braunauer-ahnenforschung.de/

